

Hogeschool Arnhem en Nijmegen

Tweedegraads lerarenopleidingen

Beperkte opleidingsbeoordeling

- B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Aardrijkskunde
- B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Biologie
- B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Duits
- B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Economie
- B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Engels
- B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Frans
- B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Geschiedenis
- B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Natuurkunde
- B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Nederlands
- B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Pedagogiek
- B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Scheikunde
- B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Wiskunde

006A2021.03

Samenvatting

In oktober 2021 zijn de bestaande hbo-bacheloropleidingen Leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad van de Academie Educatie van Hogeschool Arnhem en Nijmegen bezocht door een visitatiepanel van NQA. De opleidingen worden aangeboden in Nijmegen. De visitatie betrof de voltijdse varianten van de lerarenopleidingen en bij de lerarenopleiding Nederlands de voltijdse en deeltijdse variant van de opleiding: een zogenaamde updatebeoordeling in het kader van het Experiment leeruitkomsten. De deeltijdse varianten van de lerarenopleidingen Duits, Economie, Engels, Frans, Natuurkunde, Scheikunde en Wiskunde zijn in het kader van het Experiment Leeruitkomsten beoordeeld op 7 en 8 oktober 2020. Omdat deze beoordelingen minder dan een jaar voor de onderhavige visitatie hebben plaatsgevonden, hoeft er voor deze lerarenopleidingen geen updatebeoordeling plaats te vinden.

Het panel beoordeelt de lerarenopleidingen allen in zijn geheel als **positief**. Het panel heeft twaalf gedegen lerarenopleidingen gezien met een overtuigende visie op het opleiden van toekomstbestendige leraren voor diverse onderwijsconcepten. 'Student als partner' zit verweven in het DNA en de dagelijkse praktijk van de lerarenopleidingen en de Academie Educatie, waartoe de opleidingen behoren.

Algemeen

Het panel heeft kennisgemaakt met een kundig, betrokken en toegankelijk docententeam. Studenten roemen de wijze waarop ze altijd, ook buiten lesuren, terecht kunnen bij hun docenten. De lijnen zijn kort, waardoor bijstellingen door studenten en docenten snel uitgevoerd worden. Het panel heeft een innovatieve en ontwikkelingsgerichte cultuur en infrastructuur ervaren die leidt tot innovaties die snel ingezet kunnen worden en aansluiten op de professionaliseringsbehoeftes van de docenten en de studenten. De examencommissie is integraal onderdeel van de organisatie, voert haar taken gedegen uit en heeft het gezag dat de commissie volgens het panel verdient. Ook ten aanzien van het afstuderen van de studenten werken de opleidingen gezamenlijk en ontwikkelingsgericht. De diverse experimenten die hier plaats vinden ten aanzien van de meer praktijkgerichte en kort-cyclische uitvoering van het onderzoek en de (plaats van) de beoordeling van het onderzoek en het eindniveau in de bekwaamheden op de werkplek, juicht het panel toe.

Het werkplekleren is een integraal deel van de opleidingen en de begeleiding wordt ook hier goed uitgevoerd en geborgd. Studenten worden overwegend bij de scholen uit het 'Samen Opleiden en Professionaliseren' verband geplaatst, waarbij het panel wel aandacht vraagt voor de beschikbaarheid van stageplaatsen op scholen die overeenstemmen met de gewenste afstudeerrichting van de studenten.

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De lerarenopleidingen **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De lerarenopleidingen werken vanuit een duidelijke visie. Zij hebben een passend beroepsbeeld dat in persoonsgericht onderwijs actief uitgedragen wordt. De beoogde leerresultaten zijn afgeleid van de wettelijke bekwaamheidseisen, de kennisbases en de dublindescriptoren op hbo-bachelorniveau. Hiermee voldoen de lerarenopleidingen aan de (inter)nationale eisen die gesteld worden. Vanuit de Academie Educatie zijn de bekwaamheidseisen en de professionele basis uitgewerkt in duidelijke beheersindicatoren, die voor alle lerarenopleidingen leidend zijn. Op strategisch, meer tactisch en op operationeel niveau in de opleidingen vindt veel en overtuigend afstemming plaats met het beroepenveld en het landelijk overleg lerarenopleidingen. Hiermee wordt een goede aansluiting van de opleidingen op de diverse vakgebieden, onderwijsconcepten en het werkveld gegarandeerd.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De opleidingen **voldoen** alle aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

Vanuit gemeenschappelijke curriculaire ontwerpprincipes die zijn opgesteld in consultatie met het werkveld, hebben alle lerarenopleidingen een mooi, actueel en doorwrocht curriculum ontwikkeld dat de studenten aantoonbaar opleidt tot de beoogde leerresultaten.

Een deel van het curriculum is voor alle lerarenopleidingen gelijk. Een voorbeeld hiervan is de in niveau en zelfstandigheid toenemende concentrische onderzoekslijn van de opleidingen. De algemene onderwijskundige onderdelen worden gedeeltelijk gemeenschappelijk aangeboden, vanaf jaar twee is hier geleidelijk meer ruimte voor integratie met vakinhoudelijke specifieke kennis. Een belangrijk deel van het onderwijs vindt plaats in het beroepenveld, 40% van de studie is gebonden aan werkplekieren. De HAN heeft het contact met het afnemende beroepenveld versterkt en verbreed. Hierdoor kan 90% van de studenten gedurende hun opleiding stage lopen bij een opleidingsschool, waarvan er nu 11 zijn (zowel vo als mbo). Het panel vraagt wel aandacht voor voldoende stageplaatsen in de context waar de student ervaring wil opdoen. De begeleiding van studenten op de werkplekken is naar tevredenheid van de studenten geïntensiveerd en gestroomlijnd, hetgeen het panel waardeert.

De opleidingsspecifieke kenniselementen zijn bij alle opleidingen geborgd middels deelname aan de landelijke kennistoetsen en peerreviews. Vanuit het werkplekieren wordt het werken met leeruitkomsten in plaats van leer(werk)taken conform het Bestuursakkoord uitgerold. Innovatieve experimenten worden binnen de Academie Educatie opgezet en uitgevoerd vanuit Expertisegebieden, waarin docenten van alle opleidingsteams samenwerken met onder andere onderzoekers van lectoraten. De docenten zijn goed opgeleid voor hun taak als lerarenopleider en studenten hebben grote bewondering voor hen als rolmodel, docent en toekomstige collega. Er is voldoende ruimte voor professionalisering voor de docenten, maar werkdruk is een aandachtspunt.

Standaard 3: Toetsing

De lerarenopleidingen **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De lerarenopleidingen voeren een goed systeem van toetsing uit. Het systeem is gebaseerd op onder andere het toetskader van de lerarenopleidingen en de toetsplannen en toetsprogramma's. Deze zijn uitgebreid beschreven, onderling goed samenhangend en in lijn met het Hogeschoolbrede toetsbeleid.

De toetsprogramma's dekken de leerdoelen van de programma's goed af. Opleidingen gebruiken een mooie verscheidenheid aan formatieve en summatieve toetsen die de studenten in staat stelt hun kennis en bekwaamheden op het juiste niveau aan te tonen. De kwaliteitsborging van de toetsing is uitstekend: de examen- en toetscommissie borgen de kwaliteit van toetsing en beoordeling goed. De examencommissie is deskundig, proactief en reflecteert goed op haar eigen functioneren. Er is een professionele, constructieve dialoog tussen de examencommissie en de opleidingen, het expertisegebied toetsing en het MT, over toetsing en examinering. De toetsing en borging van het eindniveau vindt het panel goed.

Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

De lerarenopleidingen **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

Het panel is positief over de wijze waarop studenten de gerealiseerde leerresultaten aantonen. In de onderwijseenheid Integraal handelen in de beroepspraktijk wordt het eindniveau van de vakinhoudelijke, didactische en pedagogische bekwaamheden en de brede professionele basis goed aangetoond. Het panel vindt waardevol dat de beoordeling van het werkplekleren wordt meegenomen bij de beoordeling van het integraal handelen op het eindniveau. Het initiatief om het werkplekleren en het integraal handelen gelijktijdig te beoordelen wordt door het panel ondersteund.

Het onderzoekend vermogen wordt in de onderwijseenheid Onderzoek eindfase adequaat aangetoond. Het panel ondersteunt de transitie van het onderzoek dat zich richt op het beantwoorden van onderzoeksvragen naar het ontwikkelen van beroepsproducten met bijbehorende verantwoording. Het panel verwacht dat hierdoor de opleidingsscholen nog meer betrokken zullen raken bij het onderzoek in de eindfase en dat het onderzoek daardoor betekenisvoller wordt voor studenten, lerarenopleiding en school.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding	8
Schets van de Tweedegraads lerarenopleidingen	11
Basisgegevens opleiding	12
Terugblik vorige visitatie	16
Beoordeling NVAO-standaarden	17
Standaard 1 Beoogde leerresultaten	18
Standaard 1 per lerarenopleiding	21
Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	30
Standaard 2 per lerarenopleiding	39
Standaard 3 Toetsing	65
Standaard 3 per lerarenopleiding	68
Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten	78
Standaard 4 per lerarenopleiding	79
Eindoordeel over de opleiding	89
Aanbevelingen	90
Bijlagen	91
1. Bezoekprogramma	92
2. Bestudeerde documenten	100

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande bachelor Tweedegraads lerarenopleidingen van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Gezien de verwantschap van de lerarenopleidingen die deel uitmaken van de Academie Educatie ten aanzien van het curriculum zijn de opleidingen gezamenlijk gevisiteerd. Het visitatiepanel van NQA dat de beoordeling heeft uitgevoerd is samengesteld door NQA, in opdracht van Hogeschool van Arnhem en Nijmegen en in overleg met de opleiding. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO het panel goedgekeurd.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Ook bevat het enkele aanbevelingen voor de lerarenopleidingen. Gekozen is om de beoordelingen van alle lerarenopleidingen in een rapport te beschrijven. Het rapport beschrijft steeds eerst in een generiek deel de gemeenschappelijke visie en uitgangspunten. Dit wordt gevolgd door de specifieke beschrijvingen per lerarenopleiding. Het rapport is opgesteld conform het *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs van de NVAO (2018)* en de *NQA Handleiding Opleidingsvisitaties Hoger Onderwijs 2019 Beperkte Opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 5, 6 en 7 oktober 2021.

Het kernpanel bestond uit:

dr.ir. P.M. Murre (voorzitter, domeindeskundige)

dr.ir. Q.H. Kools (domeindeskundige)

drs. A.P.F.M. Roelofs (domeindeskundige)

J.I. Spoelder (studentlid)

Als vakadviseurs zijn ingezet:

dr. T. van den Bogaart, Wiskunde

J.M. van der Borden MEd, Nederlands

S.L. Chaudron-Hoogenboom MA, Engels

T.M. Dias Pedro Gomes, Biologie

dr. M. Enthoven, pedagogiek

dr. E.M. Lehrner-te Lindert, Duits

drs. R. Kok, Scheikunde

drs. J.C. Radstake, Frans

drs. J.K.W. Riksen, Geschiedenis en Staatsinrichting

M. Smeets MEd, Natuurkunde

drs. M.C.C.A. van Wezel, Economie

H.A. van der Woude MEd, Aardrijkskunde

Drs. Y.E. Leegstra trad op als leadauditor van NQA, bijgestaan door auditoren R.H.W. van de Hoef MEd, ir. A.B.C. Hoitink en drs. I.M. Teerling van NQA.

De tweedegraads lerarenopleidingen zijn ingedeeld in de visitatiegroep HBO Tweedegraads lerarenopleidingen groep 2. Afstemming tussen alle deelpanels van de visitatiegroepen heeft allereerst plaatsgevonden door overleg van alle voorzitters van de visitatiepanels betrokken bij de visitatiegroep. Tevens hebben de panelleden instructie gekregen met betrekking tot het

beoordelingskader. De tussen Hobéon en NQA gekalibreerde criteria voor de beoordeling maken onderdeel uit van deze instructie. Daaraan voorafgaand is de afstemming geborgd door overlap in de bezetting tussen alle deelpanels. Daarnaast is, rekening houdend met het feit dat elke opleidingsbeoordeling een individuele beoordeling betreft, vanuit de overlap in de bezetting, waar relevant, voortschrijdend gereflecteerd op vorige bezoeken binnen deze visitatiegroep. De afstemming tussen de panels wordt verder geborgd door de ondersteuning van, zo veel mogelijk, dezelfde secretaris vanuit NQA en andere evaluatiebureaus en door de inzet van getrainde voorzitters.

Werkwijze panel en procesverloop

Voor de opleidingsbeoordeling hebben de lerarenopleidingen zelfevaluaties (met een generieke tekst) en generieke en opleidingsspecifieke bijlagen aangeboden. Voor de beoordeling van de gerealiseerde leerresultaten heeft het panel gezien de verwantschap van de opleidingen per lerarenopleiding acht afstudeerdossiers van recent afgestudeerden bestudeerd. Deze afstudeerdossiers zijn geselecteerd op basis van een groslijst van alumni van de afgelopen twee jaar. Bij de selectie is rekening gehouden met de variatie in studentwaardering en studieroutes, zoals opgenomen in bijlage 2.

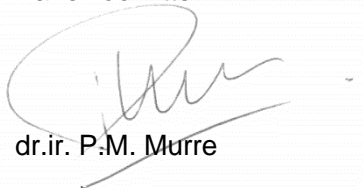
Centraal in de beoordeling stond het bezoek van het panel, bestaande uit deskundige *peers*. Twee weken voorafgaand aan het visitatiebezoek heeft het vooroverleg op de locatie van de opleidingen plaatsgevonden en heeft het panel kennis gemaakt met de opleiding, de zogenaamde agenderende audit. In het overleg zijn de panelleden geïnstrueerd over de werkwijze van NQA en het NVAO-kader en zijn voorlopige bevindingen besproken. Zowel tijdens het vooroverleg als tijdens de visitatie zijn bevindingen voortdurend gedeeld. Tijdens het driedaagse visitatiebezoek heeft het panel gesproken met diverse stakeholders van de opleiding, waaronder met studenten, docenten (examinatoren) en vertegenwoordigers van het werkveld en is het ter inzage gelegde materiaal bestudeerd (zie bijlage 2). Aan het einde van de tweede en derde bezoekdag is de door het panel verkregen informatie verwerkt tot een totaalbeeld en tot een voorlopig oordeel met argumentatie. Tijdens een afsluitende mondelinge terugkoppeling heeft de voorzitter van het panel het eindoordeel en belangrijke bevindingen meegedeeld aan de opleiding. De visitatiedagen zijn afgesloten met het ontwikkelgesprek tussen het panel en vertegenwoordigers van de lerarenopleidingen. Medewerkers en studenten zijn in de gelegenheid gesteld om het panel (via mail) te benaderen buiten de bezoekdag om (inloopsprekuren). Twee personen hebben hier gebruik van gemaakt bij de lerarenopleiding Engels. De door hen verstrekte informatie is meegenomen in (de voorbereiding van) de gesprekken met de opleiding.

Na het visitatiebezoek is een conceptrapportage opgesteld, dat is voorgelegd aan het panel. Met de input van de panelleden is een tweede concept opgesteld, dat ter controle op feitelijke onjuistheden is voorgelegd bij de opleiding. De panelleden hebben kennisgenomen van de reactie van de opleidingen en waar nodig zijn aanpassingen doorgevoerd. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld. Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie heeft het panel tot een weloverwogen oordeel kunnen komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleidingen in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, 7 februari 2022

Panelvoorzitter

dr.ir. P.M. Murre

Lead-auditor

drs. Y.E. Leegstra

Schets van de Tweedegraads lerarenopleidingen

De tweedegraads lerarenopleidingen van de HAN zijn sinds januari 2020 onderdeel van de Academie Educatie.

De HAN bestond tot 2020 uit vier faculteiten met daaronder zeventien instituten en daarnaast diverse centra ingericht op onderzoek en valorisatie. Sinds 1 januari 2020 is de HAN verdeeld in veertien academies waarin onderwijs, onderzoek en valorisatie in een platte organisatie zijn gebundeld. De tweedegraads lerarenopleidingen vielen voorheen onder het instituut voor Leraar en School, dat weer onderdeel was van de Faculteit Educatie. De instituten zijn opgeheven. De lerarenopleidingen zijn nu onderdeel van de Academie Educatie. De Academie omvat verder de lerarenopleidingen primair onderwijs, de masteropleidingen van Educatie en de onderzoeksteams op het gebied van educatie. Door de oprichting van de Academie is de samenwerking tussen deze opleidingen en de plaats van onderzoek verder versterkt. De organisatieverandering heeft geen gevolgen gehad voor de inhoud en de vormgeving van de tweedegraads lerarenopleidingen. Het woord 'instituut' is nog verankerd in het dagelijks taalgebruik van de tweedegraads lerarenopleidingen, hetgeen ook in dit rapport zal blijken.

De missie van de Academie Educatie en de lerarenopleidingen is het kwalificeren en professionaliseren van leraren die streven naar kwaliteit. Deze (aankomende) leraren onderzoeken daarvoor de eigen praktijk, zij zijn betrokken bij de ontwikkeling van de lerenden en zij dragen bij aan schoolontwikkeling en onderwijsinnovatie. Hierbij werken ze samen met collega's en blijven ze zichzelf ontwikkelen. Voor de lerarenopleidingen leiden deze uitgangspunten tot het persoonsgericht begeleiden van studenten en het ontwerpen en uitvoeren van relevante en gedifferentieerde leeractiviteiten vanuit een voorbeeldrol. De beoordeling van studenten is ontwikkelingsgericht, waarderend en selecterend met relevante en gedifferentieerde toetsing, die een leereffect heeft op studenten. De lerarenopleiders van de Academie Educatie ontwerpen en ontwikkelen daartoe een dynamisch en studeerbaar curriculum.

De opleidingen werken in zogenaamde resultaatverantwoordelijke teams waarin de docenten verantwoordelijk zijn voor het curriculum, de toetsing en de begeleiding van studenten. Vanuit deze teams worden ook de verbanden met onderzoek en lectoraten bewaakt. Elk team zorgt voor verbinding met de voor hen relevante zogenaamde Expertisegebieden (zoals bijvoorbeeld Leren en lesgeven met ICT) waarin lerarenopleiders, onderzoekers en collega's uit het werkveld samenwerken.

De lerarenopleidingen van de HAN zijn actief betrokken bij het landelijke overleg ADEF (Algemeen Directeurenoverleg Educatieve Faculteiten) betrokken. Ter voorbereiding op de visitaties van de clusters lerarenopleidingen heeft het ADEF een preambule opgesteld, waarin de ontwikkelingen in het werkveld en de tweedegraads lerarenopleidingen worden beschreven. De verbeteringen die de tweedegraads lerarenopleidingen van de HAN na de voorgaande visitatie in hebben gezet, sluiten goed aan op de door de ADEF genoemde punten. De samenwerking met opleidingsscholen in het kader van 'Samen opleiden en professionaliseren' is geïntensiveerd. Er zijn nu elf erkende opleidingsscholen (in 2015 waren dit er zes), waarvan twee scholen voor middelbaar beroepsonderwijs. Ongeveer 90% van de studenten wordt gedurende hun studie

opgeleid binnen de vaste opleidingsscholen, die formeel worden aangeduid met de term 'partnerschappen'.

Alle opleidingen werken in de Landelijke Vakoverleggen mee aan horizontale kwaliteitsborging in peerreviews en het updaten van landelijke kennisbases.

Tot slot zijn de curricula van de lerarenopleidingen herontwikkeld aan de hand van de nieuwe landelijke beoogde leerresultaten in de kennisbases en vanuit de eigen ontwerpcriteria. Deze ontwerpcriteria zijn door de opleidingen gezamenlijk opgesteld als uitgangspunt voor alle tweedegraads lerarenopleidingen van de HAN (voltijd en deeltijd). Vanuit het Bestuursakkoord flexibilisering lerarenopleidingen krijgen leeruitkomsten hierin steeds een grotere rol.

De Academie Educatie betreft op alle niveaus studenten actief in het opstellen van beleid en de uitvoering hiervan. Zo heeft het management van de Academie studentenadviseurs aangesteld, die aanwezig zijn bij beleidsvergaderingen van management. In het studiejaar 2021 -2022 studeren er bijna 2400 studenten aan de lerarenopleidingen, waarvan 1670 in de voltijdse variant en 720 in deeltijdse variant. De laatste jaren is het studentenaantal in het totaal stabiel, waarbij de deeltijdse variant een lichte daling laat zien.

Basisgegevens opleiding

<i>Administratieve gegevens lerarenopleiding Aardrijkskunde</i>	
Naam opleiding zoals in CROHO	B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Aardrijkskunde
Oriëntatie en niveau opleiding	hbo; bachelor
Toevoeging aan graad	'of Education'
Aantal studiepunten	240
Afstudeerrichtingen	Algemeen vormend onderwijs (havo/vwo) en beroepsgericht onderwijs (vmbo/mbo)
Locatie(s)	Nijmegen
Variant(en)	Voltijd
Registratienummer in CROHO	35201

<i>Administratieve gegevens lerarenopleiding Biologie</i>	
Naam opleiding zoals in CROHO	B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Biologie
Oriëntatie en niveau opleiding	hbo; bachelor
Toevoeging aan graad	'of Education'
Aantal studiepunten	240
Afstudeerrichtingen	Algemeen vormend onderwijs (havo/vwo) en beroepsgericht onderwijs (vmbo/mbo)
Locatie(s)	Nijmegen
Variant(en)	Voltijd
Registratienummer in CROHO	35301

<i>Administratieve gegevens lerarenopleiding Duits</i>	
Naam opleiding zoals in CROHO	B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Duits
Oriëntatie en niveau opleiding	hbo; bachelor
Toevoeging aan graad	'of Education'
Aantal studiepunten	240
Afstudeerrichtingen	Algemeen vormend onderwijs (havo/vwo) en beroepsgericht onderwijs (vmbo/mbo)
Locatie(s)	Nijmegen
Variant(en)	Voltijd, deeltijd
Registratienummer in CROHO	35193

<i>Administratieve gegevens lerarenopleiding Economie</i>	
Naam opleiding zoals in CROHO	B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Economie
Oriëntatie en niveau opleiding	hbo; bachelor
Toevoeging aan graad	'of Education'
Aantal studiepunten	240
Afstudeerrichtingen	Algemeen vormend onderwijs (havo/vwo) en beroepsgericht onderwijs (vmbo/mbo)
Locatie(s)	Nijmegen
Variant(en)	Voltijd, deeltijd
Registratienummer in CROHO	35207

<i>Administratieve gegevens lerarenopleiding Engels</i>	
Naam opleiding zoals in CROHO	B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Engels
Oriëntatie en niveau opleiding	hbo; bachelor
Toevoeging aan graad	'of Education'
Aantal studiepunten	240
Afstudeerrichtingen	Algemeen vormend onderwijs (havo/vwo) en beroepsgericht onderwijs (vmbo/mbo)
Locatie(s)	Nijmegen
Variant(en)	Voltijd, deeltijd
Registratienummer in CROHO	35195

<i>Administratieve gegevens lerarenopleiding Frans</i>	
Naam opleiding zoals in CROHO	B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Frans
Oriëntatie en niveau opleiding	hbo; bachelor
Toevoeging aan graad	'of Education'
Aantal studiepunten	240
Afstudeerrichtingen	Algemeen vormend onderwijs (havo/vwo) en beroepsgericht onderwijs (vmbo/mbo)
Locatie(s)	Nijmegen
Variant(en)	Voltijd, deeltijd
Registratienummer in CROHO	35196

<i>Administratieve gegevens lerarenopleiding Geschiedenis</i>	
Naam opleiding zoals in CROHO	B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Geschiedenis
Oriëntatie en niveau opleiding	hbo; bachelor
Toevoeging aan graad	'of Education'
Aantal studiepunten	240
Afstudeerrichtingen	Algemeen vormend onderwijs (havo/vwo) en beroepsgericht onderwijs (vmbo/mbo)
Locatie(s)	Nijmegen
Variant(en)	Voltijd
Registratienummer in CROHO	35197

<i>Administratieve gegevens lerarenopleiding Natuurkunde</i>	
Naam opleiding zoals in CROHO	B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Natuurkunde
Oriëntatie en niveau opleiding	hbo; bachelor
Toevoeging aan graad	'of Education'
Aantal studiepunten	240
Afstudeerrichtingen	Algemeen vormend onderwijs (havo/vwo) en beroepsgericht onderwijs (vmbo/mbo)
Locatie(s)	Nijmegen
Variant(en)	Voltijd, deeltijd
Registratienummer in CROHO	35261

<i>Administratieve gegevens lerarenopleiding Nederlands</i>	
Naam opleiding zoals in CROHO	B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Nederlands
Oriëntatie en niveau opleiding	hbo; bachelor
Toevoeging aan graad	'of Education'
Aantal studiepunten	240
Afstudeerrichtingen	Algemeen vormend onderwijs (havo/vwo) en beroepsgericht onderwijs (vmbo/mbo)
Locatie(s)	Nijmegen
Variant(en)	Voltijd, deeltijd
Registratienummer in CROHO	35198

<i>Administratieve gegevens lerarenopleiding Pedagogiek</i>	
Naam opleiding zoals in CROHO	B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Pedagogiek
Oriëntatie en niveau opleiding	hbo; bachelor
Toevoeging aan graad	'of Education'
Aantal studiepunten	240
Afstudeerrichtingen	n.v.t.
Locatie(s)	Nijmegen
Variant(en)	Voltijd, deeltijd
Registratienummer in CROHO	35204

<i>Administratieve gegevens lerarenopleiding Scheikunde</i>	
Naam opleiding zoals in CROHO	B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Scheikunde
Oriëntatie en niveau opleiding	hbo; bachelor
Toevoeging aan graad	'of Education'
Aantal studiepunten	240
Afstudeerrichtingen	n.v.t.
Locatie(s)	Nijmegen
Variant(en)	Voltijd, deeltijd
Registratienummer in CROHO	35199

<i>Administratieve gegevens lerarenopleiding Wiskunde</i>	
Naam opleiding zoals in CROHO	B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Wiskunde
Oriëntatie en niveau opleiding	hbo; bachelor
Toevoeging aan graad	'of Education'
Aantal studiepunten	240
Afstudeerrichtingen	n.v.t.
Locatie(s)	Nijmegen
Variant(en)	Voltijd, deeltijd
Registratienummer in CROHO	35221

Terugblik vorige visitatie

Het panel constateert dat de lerarenopleidingen goede stappen hebben genomen ten aanzien van de aanbevelingen die in het vorige visitatierapport zijn beschreven. Via de Expertisegebieden worden experimenten opgezet vanuit good practices van opleidingen (de 'pareltjes'), om deze breder bij de lerarenopleidingen uit te zetten en zo ervaringen te delen. Ook ervaringen met opleidings specifieke onderdelen van het afstudeerprogramma worden, zoals aanbevolen, uitgewisseld in deze Expertisegebieden. Een voorbeeld hiervan is het experiment waarin de beoordeling van de Integrale Toets 3 tegelijkertijd met de beoordeling van Werkplekieren 3 op de locatie van de stageplek wordt uitgevoerd.

In de (jaar)plannen van de lerarenopleidingen en de Academie ziet het panel dat er duidelijke doelen worden gesteld met realistische tijdspaden. Tevens heeft het panel kennisgenomen van een duidelijke visie op onderzoek en vakdidactiek, die beide goed ingebed zijn in het centraal opgezette deel van de programma's. Drama en internationalisering zijn passend opgenomen in de curricula van de lerarenopleidingen. Er is versterkte aandacht voor de (inrichting van) de begeleiding tijdens het werkplekieren door de uitbreiding van het aantal partnerschappen (in het rapport vooralsnog opleidingsscholen genoemd). De afstudeerrichtingen algemeen vormend onderwijs en (voorbereidend) middelbaar beroepsonderwijs (avo/(v)mbo) zijn stevig opgezet. De studenten lopen over het algemeen stages op verschillende soorten scholen waarbij zo mogelijk aansluiting wordt gezocht bij de afstudeerrichtingen avo/mbo: al hoewel dit bij enkele lerarenopleidingen een uitdaging blijft.

Tot slot: het panel heeft kennis mogen maken met een sterke examencommissie, die haar positie en taken op een reflectieve wijze vorm geeft en uitvoert. Er is een heldere connectie met het expertisegebied Toetsing. De examen- en toetscommissie zien gedegen toe op de uitvoering van toetsing, waarbij adequate rubrics worden gebruikt die voldoende feedback aan de studenten bieden.

Beoordeling NVAO-standaarden

Standaard 1 Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Algemene conclusie

De tweedegraads lerarenopleidingen **voldoen** allen aan de basiskwaliteit voor deze standaard. De lerarenopleidingen hebben een passend beroepsbeeld dat in persoonsgericht onderwijs actief uitgedragen wordt. De beoogde leerresultaten zijn afgeleid van de wettelijke bekwaamheidseisen, de kennisbases en de dublindescriptoren op hbo-bachelorniveau. Hiermee voldoen de lerarenopleidingen aan de (inter)nationale eisen die gesteld worden. De bekwaamheidseisen zijn gedegen uitgewerkt in beheersindicatoren op drie niveaus. Vanuit diverse lagen van de organisatie vindt er bij de Academie Educatie en de tweedegraads lerarenopleidingen afstemming plaats met het beroepenveld en het landelijk overleg lerarenopleidingen. Hiermee wordt een goede aansluiting van de opleidingen op de diverse vakgebieden, onderwijsconcepten en het werkveld gegarandeerd.

Algemene onderbouwing

Beroepsbeeld

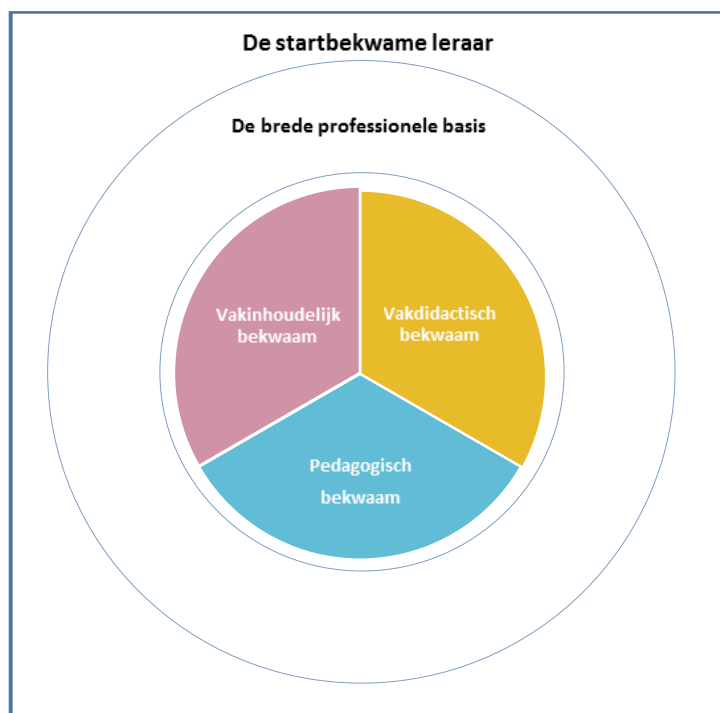
Het beroepsbeeld van de lerarenopleidingen is verwoord in de missie: “het kwalificeren en professionaliseren van ondernemende, inspirerende en zelfbewuste leraren voor het voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs die lerenden kunnen uitdagen. Een leraar die is afgestudeerd aan “de HAN” streeft naar kwaliteit en onderzoekt daarvoor zijn eigen praktijk, is betrokken bij de ontwikkeling van de lerenden, draagt bij aan schoolontwikkeling en onderwijsinnovatie, werkt samen met collega’s en blijft zichzelf ontwikkelen” (Strategisch plan, 2015 – 2020). Het panel vindt dit een gedegen en passend beeld van een startbekwame leraar.

De lerarenopleidingen geven uitvoering aan de missie door persoonsgericht onderwijs waarbij veel contact is tussen docenten en studenten. Het panel heeft in de gesprekken ervaren dat docenten hun studenten zien als toekomstige collega’s: het thema ‘Student als Partner’ leeft binnen de lerarenopleidingen. Docenten vinden dat zij ten aanzien van het beroepsbeeld een voorbeeldrol hebben naar hun studenten en de docenten dragen in hun onderwijs en leeractiviteiten het beroepsbeeld uit. Aandacht voor onderzoekend vermogen en blijvende professionalisering als leraar is overtuigend onderdeel van de curricula van de lerarenopleidingen volgens het panel. Het panel waardeert hiernaast de aandacht voor de diverse leeromgevingen waarvoor en waarin de studenten worden opgeleid. Onder andere door bij het werkplekleren steeds meer uit te gaan van leeruitkomsten in plaats van leertaken kunnen studenten ook onderwijsconcepten als het leerplein op een mbo-school of Montessori of Kunskapsskolan integreren in hun opleiding.

Beoogde leerresultaten

Het panel constateert dat de beoogde leerresultaten van de lerarenopleidingen zijn gebaseerd op de herziene landelijke bekwaamheidseisen zoals vastgelegd in het Besluit bekwaamheidseisen

onderwijspersoneel en de toelichting hierop. De Academie Educatie heeft de bekwaamheidseisen uitgewerkt in beoogde eindkwalificaties die zijn geconcretiseerd in niveaubeschrijvingen met indicatoren. De indicatoren zijn beschreven op drie niveaus: propedeuse, hoofdfase en eindfase. In de niveaubeschrijvingen zijn de (eind)kwalificaties Leren en lesgeven met ICT en de (eind)kwalificaties Onderzoek van de Academie meegenomen, net als de Dublin descriptoren van het hbo-bachelorniveau. De niveaubeschrijvingen zijn tot stand gekomen in samenwerking met het werkveld en de Expertisegebieden ICT en Onderwijs.

Afbeelding 1, uit Niveaubeschrijvingen tweedegraads lerarenopleidingen (2020 –2021)

De beoogde eindkwalificaties van de lerarenopleidingen starten met een omschrijving van de startbekwame leraar vanuit de brede professionele basis en de vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische bekwaamheid, en een beschrijving de hierbij behorende competenties. Dit is vervolgens per niveau uitgewerkt naar generieke niveaubeschrijvingen met indicatoren ten aanzien van zowel kennis als kunde, conform de wettelijke omschrijving van de bekwaamheden. Het panel vindt dit een nauwkeurige opzet en ziet dat de niveaubeschrijvingen verankerd zijn in het onderwijs en de toetsing.

Voorbeeld Vakinhoudelijk bekwaam (Vi)

De vakinhoudelijk bewkame leraar beheerst de inhoud van het onderwijs dat hij verzorgt.

Dat wil zeggen: hij...

- Vi1 staat 'boven' de leerstof en kan die zo samenstellen, kiezen en/of bewerken dat zijn leerling(en) die kunnen/kan leren.
- heeft zich theoretisch en praktisch verdiept in de leerstof voor dat deel van het curriculum waarin hij werkt, namelijk één of meer van de verschillende leerwegen van het vmbo, het praktijkonderwijs, de onderbouw havo/vwo of de verschillende typen en niveaus van de educatie en het beroepsonderwijs. (...)

De opleidingsspecifieke inhoud van de leerresultaten ten aanzien van de vakinhoudelijke en didactische bekwaamheden zijn door alle opleidingen ingevuld aan de hand van de landelijke vakkennisbasis zoals te vinden op <https://10voordeleraar.nl/publicaties>. Zowel per opleiding als overstijgend voor alle lerarenopleidingen zijn in duidelijke tabellen de verbanden tussen de bekwaamheden/niveaubeschrijvingen en de programmaonderdelen vastgelegd in de studiegidsen, toetsplannen en dekkingsmatrices.

Het panel stelt vast dat de beoogde leerresultaten van alle lerarenopleidingen aansluiten op de landelijke Kennisbases en de landelijke Generieke Kennisbasis. Door de Landelijke Kennistoets (LKT) is geborgd dat de vakinhoudelijke- en vakdidactische kennis die de studenten opdoen voldoet aan het landelijk overeengekomen niveau van de kennisbasis voor de vakinhouden en aan de generieke pedagogisch/didactische kennis van de Generieke Kennisbasis.

De niveaubeschrijvingen en kenniselementen zijn helder en voor studenten inzichtelijk verwerkt in de studiegidsen en toetsplannen van de lerarenopleidingen. Het panel concludeert dat de beoogde leerresultaten voldoen aan de wettelijke en landelijke vastgelegde eisen en mede door de koppeling met de Dublin descriptorren voldoen aan de (internationale) eisen die aan de lerarenopleidingen gesteld worden.

Afstemmen (internationale) beroepenveld

De lerarenopleidingen staan midden in het werkveld, volgens het panel. De docententeams hebben zeer regelmatig contact met de afnemende scholen, waar de studenten in alle jaren stage lopen. De contacten lopen onder andere in overleg met en via de instituut- en schoolopleiders (zie verder standaard twee). Alle opleidingen zijn betrokken bij de peerreviews binnen 10voordeleraar en de HAN is actief betrokken bij het landelijke overleg ADEF (Algemeen Directeurenoverleg Educatieve Faculteiten). Op een meer tactisch niveau is er overleg tussen vertegenwoordigers van het management van de Academie Educatie en de projectleiders binnen het Platform Samen Opleiden & Professionaliseren Regio Nijmegen en met de kwaliteitsadviseurs binnen de opleidingsscholen. Hiernaast wordt door de directie van de Academie op strategisch niveau het gesprek gevoerd met de bestuursvoorzitters/penvoerders van de opleidingsscholen en de directie van de Radboud Docenten Academie. In april 2021 is conform het Bestuursakkoord flexibilisering lerarenopleidingen een aanvraag voor het vormen van de Regionale Alliantie Zuidoost-Nederland ingediend tezamen met de lerarenopleidingen van de Radboud University en ArtEZ. De bovengenoemde samenwerkingsverbanden zijn in feite een lerarenopleidingsspecifieke vorm van werkveldadviescommissies op meerdere niveaus binnen een academie.

Andere samenwerkingen met het werkveld uit de regio zijn er bijvoorbeeld ten aanzien van de werving van nieuwe studenten. In de Regionale Aanpak Personeelstekorten (RAP)-projecten richt de HAN zich met regionale partners op personeelstekorten in de onderwijssector in het vo en po. En in het samenwerkingsverband Netwerk Onderwijsprofessionals wordt met en aan het regionale onderwijsveld professionalisering en onderzoek uitgevoerd en aangeboden.

Verder werkt de Academie Educatie binnen het nieuwe kwaliteitskader Samen Opleiden & Inductie aan de inductietrajecten en professionalisering op de scholen aangesloten bij Samen Opleiden. Met enkele opleidingsscholen wordt deelgenomen aan pilots rondom peerreview die benoemd zijn in dit kwaliteitskader. Vanuit de academie nemen twee medewerkers deel aan de

commissie (DUS-I) die partnerschappen beoordeelt. Bovendien is één van de academiemedewerkers expert op het gebied van Samen Opleiden & Professionaliseren en actief betrokken bij de landelijke ontwikkeling en vormgeving van het kwaliteitskader.

Concluderend stelt het panel dat de aansluiting van de Academie Educatie en de lerarenopleidingen op het afnemend werkveld op alle niveaus duidelijk is belegd en verwacht het panel dat de lerarenopleidingen goed toegerust zijn om in te spelen op de uitdagingen waarvoor de onderwijssector en de leraren staan.

Standaard 1 per lerarenopleiding

Onderbouwing Aardrijkskunde

Beroepsbeeld

Het panel ondersteunt het duidelijk geformuleerde beroepsbeeld van de lerarenopleiding aardrijkskunde en ziet dat het beroepsbeeld aansluit op de missie van de hogeschool. De opleiding wil leraren opleiden die professionals zijn in het leren. Leraren dienen zich bewust te zijn van hun eigen leren en in staat te zijn om het leren anderen te faciliteren. De opleiding streeft naar het integraal inzetten van vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische expertise. Het is van belang dat leraren inspireren, uitdagen en kunnen samenwerken met leerlingen, studenten en collega's zodat zij een waardevolle bijdrage leveren aan de huidige en toekomstige lespraktijk. Volgens de opleiding zijn het ondernemend organiseren, het bewust bekwaam handelen en evalueren hierbij belangrijke vaardigheden.

Profilering

Het panel is van mening dat de lerarenopleiding aardrijkskunde een duidelijke visie heeft op het leren van aardrijkskunde en op het faciliteren van dit leerproces. De opleiding heeft een helder document opgesteld waarin de visie op het ontwikkelen van aardrijkskundige kennis, de leer- en denkvaardigheden en de beroeps- en studiehouding zijn beschreven. Verder wordt in het visiedocument het faciliteren van het leerproces goed uitgewerkt in verschillende fases. Het panel ondersteunt het duidelijke onderscheid dat de opleiding maakt in het ontwikkelen van basiskennis, het verdiepen en verbreden van basiskennis en de transfer van deze kennis.

Het panel onderschrijft het streven om studenten te stimuleren eigenaar te worden van het eigen leerproces. Dit streven sluit aan op het beroepsbeeld waarbij leraren zich goed bewust zijn van hun eigen leren. De opleiding heeft een duidelijk streefbeeld beschreven van de leraar aardrijkskunde op niveau 3 (eindfase). Volgens het panel kunnen studenten daardoor adequaat worden begeleid in hun ontwikkeling tot startbekwaam tweedegraadsleraar aardrijkskunde.

Het panel stelt verder vast dat de beoogde leerresultaten van de opleiding aansluiten op de Landelijke Kennisbasis voor het vak Aardrijkskunde en de landelijke Kennisbasis Generiek. Door de Landelijke Kennis Toets is geborgd dat de vakinhoudelijke en vakdidactische kennis voldoet aan het landelijk overeengekomen niveau van de kennisbasis voor het vak aardrijkskunde en aan de generieke pedagogisch/didactische kennis van de Kennisbasis Generiek. Het contact met alumni is intensief. Periodiek evalueert de opleiding met alumni en werkplekbegeleiders in hoeverre de doelstellingen van het onderwijs aansluiten op de ontwikkelingen in de beroepspraktijk. De bevindingen van deze evaluaties komen terug in de beoordeling van standaard 2, de onderwijsleeromgeving

Onderbouwing Biologie

Beroepsbeeld

Het panel ziet een duidelijk en herkenbaar beroepsbeeld van de lerarenopleiding Biologie. De lerarenopleiding Biologie vult de algemene missie van de lerarenopleidingen (zie algemeen deel bij standaard 1) in door leraren op te leiden die zorg dragen voor en zich betrokken voelen bij hun leefomgeving, de natuur om hen heen, andere mensen én zichzelf. Om deze houding bij leerlingen aan te wakkeren worden studenten opgeleid tot leraren die leerlingen kunnen enthousiasmeren en verwonderen. Die hen kunnen laten zien en beleven wat de waarde van de natuur en het leven is. Die hen vanuit waardering mee kunnen geven goed voor zichzelf en anderen te zorgen. Die hen nieuwsgierig maken naar de werking van hun lichaam, het leven om hen heen en hoe dit wonderlijks zijn oorsprong heeft in een schijnbaar eenvoudige, genetische code. De opleiding realiseert zich dat de samenleving continu in beweging is en blijft, en dat daardoor ook het onderwijs continu blijft veranderen. Dit vergt een ondernemende en onderzoekende houding van (toekomstige) docenten. Daarom heeft de opleiding veel aandacht voor innovatie in het onderwijs en is er ook aandacht voor het gebruik van ICT. Volgens het panel is en blijft het team goed op de hoogte van de behoeften van het werkveld en de daarbij behorende onderwijsontwikkelingen binnen het gehele tweedegraadsgebied.

Profilering

De missie en visie van de opleiding Biologie sluiten goed aan op de algemene missie van de lerarenopleidingen. Het panel is van mening dat de lerarenopleiding Biologie aanvullend een duidelijke missie en visie heeft op het leren van biologie en het faciliteren van het leerproces, wat steeds meer in samenwerking met het werkveld gebeurt. De opleiding heeft negen sleutelbegrippen uitgewerkt in een visiedocument wat is opgenomen in het Teamplan. De opleiding leidt op tot leraren die startbekwaam zijn zodat zij als zelfstandig docent functioneren binnen het tweedegraads gebied dan wel goed voorbereid zijn op een vervolgopleiding. De docenten die de opleiding aflevert zijn gekwalificeerd, professioneel en betrokken bij de leefomgeving en de natuur om hen heen. Met het curriculum sluit de opleiding aan op de eisen vanuit de niveaubeschrijvingen en de behoefte van het werkveld. Naast de vakinhoudelijke-, vakdidactische- en pedagogische bekwaamheden, besteedt de opleiding veel aandacht aan de professionele identiteit van de studenten. Het panel complimenteert de opleiding met de goed doorontwikkelde visie op vakdidactiek biologie.

Het panel stelt vast dat de beoogde leerresultaten van de opleiding aansluiten op de landelijke Kennisbasis Biologie en de landelijke Generieke Kennisbasis. Door de Landelijke Kennistoets (LKT) is geborgd dat de vakinhoudelijke- en vakdidactische kennis voldoet aan het landelijk overeengekomen niveau van de kennisbasis voor het vak biologie en aan de generieke pedagogisch/didactische kennis van de Generieke Kennisbasis.

Het contact met alumni is intensief. Periodiek evalueert de opleiding met alumni en werkplekbegeleiders in hoeverre de doelstellingen van het onderwijs aansluiten op de ontwikkelingen in de beroepspraktijk. Alumni geven in het alumnionderzoek en tijdens de recent uitgevoerde interne audit aan dat zij zich voldoende bekwaam voelen als startende docent en de beroepsbekwaamheden voldoende beheersen. ICT-vaardigheden en kennis over het mbo zijn wel aandachtspunten, die de opleiding goed in beeld heeft en aantoonbaar heeft opgepakt.

Onderbouwing Duits

Beroepsbeeld

Studenten van de lerarenopleiding Duits worden gedegen opgeleid om les te geven in het tweedegraadsgebied. De opleiding streeft ernaar om tweedegraads docenten af te leveren die niet alleen beschikken over kennis van het vakgebied, maar ook weten wie ze zijn als leraar en wat ze als mens en als professional belangrijk vinden. Daarbij vindt de opleiding het denken en handelen vanuit internationaal perspectief en met oog voor diversiteit, van belang voor een toekomstig docent Duits. Het panel ziet dat deze visie die de lerarenopleiding Duits - gezamenlijk geformuleerd met de lerarenopleiding Frans - hanteert, tot uiting komt.

Profilering

Kenmerkend voor de lerarenopleiding Duits is de nadruk in het programma op professionele identiteit en integratie en wereldburgerschap. De opleiding profileert zich vanuit deze visie. Het panel ziet deze profilering terug in het beeld dat de opleiding van het beroep heeft (zie hierboven), in de wijze waarop zij zich naar buiten toe presenteert en in het programma. In het curriculum is veel aandacht voor de beroepshouding en het ontwikkelen van een professionele identiteit. Het toekomstig beroep wordt benaderd vanuit het perspectief van integratie en interdisciplinariteit. Wereldburgerschap en oog voor diversiteit is eveneens kenmerkend voor de toekomstig leraar Duits van de HAN: het panel ziet dat ook dit aspect van de visie wordt waargemaakt en handen en voeten krijgt in het programma (zie standaard 2 voor de concrete uitwerking van deze visie in het curriculum). De opleiding Duits heeft de ambitie om blijvend te investeren in internationalisering en excursies naar het buitenland om de interculturele dimensie nog sterker aan te zetten. Op die manier blijft de opleiding aantrekkelijk en doet de opleiding recht aan haar visie op lesgeven vanuit wereldburgerschap.

Onderbouwing Economie

Beroepsbeeld

Het panel onderschrijft het beroepsbeeld dat de opleiding hanteert en ziet dat het beroepsbeeld aansluit op de visie van de hogeschool. Volgens de opleiding kan het beroep van de tweedegraads economieleraar zeer divers zijn. Dit betreft de vakinhoud waarin wordt onderwezen en de werkomgeving en de leerlingen. Economieleraars verzorgen naast economie beroepsgericht onderwijs in de bovenbouw van het mbo voor diverse groep van opleidingen zoals Ondernemerschap en Retailmanagement, Bedrijfsadministratie, Verkoopsspecialist of Managementassistent.

Profilering

Het profiel van de opleiding sluit aan op het beroepsbeeld. Volgens de visie van de opleiding krijgen de studenten een brede opleiding. De opleiding wil een breed aanbod aan vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische bekwaamheden aanbieden zodat studenten in de eindfase een goed onderbouwde keuze kunnen maken tussen het beroepsonderwijs of het algemeen vormend onderwijs. Kenmerkend is de nadruk die de opleiding legt op het werken vanuit de relatie met studenten. De individuele ontwikkeling van studenten is telkens het vertrekpunt van het begeleiden. Naarmate de opleiding vordert richt dit begeleiden zich meer op de keuzemogelijkheden in het onderwijs en op het ontwikkelen van de autonomie van studenten.

Het panel stelt vast dat er sprake is van een sterke verbinding met het beroepenveld als leraar én het beroepenveld van de economie. De opleiding brengt het diverse beroepenveld systematisch in kaart en vertaalt ontwikkelingen naar het programma. Er is aan de hand van een werkveldonderzoek geïnventariseerd welke vakinhoud relevant is voor de verschillende opleidingen waarin economieleraren werkzaam zijn. Daaruit bleek dat er in het vmbo-onderwijs profiel en keuzedelen zijn ontstaan zoals Economie en Ondernemen en Dienstverlening en Producten waarbij logistieke processen en webshops worden behandeld. Deze ontwikkelingen neemt de opleiding mee in de onderwijseenheden zoals sales en logistiek. Daarnaast onderzoekt de opleiding onder afgestudeerden regelmatig de aansluiting met het beroepenveld. Uit het meest recente onderzoek blijkt dat economieleraren in de praktijk steeds meer gepersonaliseerd met leerlingen gaan werken. De opleiding neemt deze bevinding mee in het onderwijs, zoals in de volgende standaard wordt toegelicht.

Onderbouwing Engels

Beroepsbeeld

De lerarenopleiding Engels omschrijft haar missie als volgt: *“Het opleiden van bekwame docenten Engels die passie hebben voor hun vak, leren en lerenden, die enthousiasmerend zijn, aanpassingsvermogen hebben en die ontwikkelingsgericht en creatief zijn.”* Persoonsvorming en professionele identiteit zijn hiervoor van wezenlijk belang, in de visie van de opleiding. Het panel herkent in de gesprekken met zowel het docententeam als de studenten, het beroepsbeeld dat de opleiding uitdraagt en ziet dat deze aansluit op de missie van de Academie.

Profilering

De opleiding is van mening dat studenten flexibiliteit en maatwerk worden geboden om aan het geschetste beroepsbeeld te kunnen voldoen. Niet alleen taalvaardigheid en internationalisering zijn essentieel, ook cultuur- en literatuuronderwijs dragen hier in evenredig belangrijke mate aan bij. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting in een project over jeugdliteratuur en leesmotivatie, in samenwerking met cultureel centrum Rozet in Arnhem. De opleiding heeft aandacht voor zogenaamde ‘critical thinking skills’ in haar lessen. Het panel constateert dat de profilering van de opleiding duidelijk blijkt uit de gesprekken, de documenten en de diverse communicatie-uitingen van de opleiding.

Het panel vindt het tot slot mooi dat het werkveld en alumni regelmatig worden geraadpleegd: vraagstukken als flexibilisering en maatwerk worden besproken en voorstellen worden getoetst. Input ten aanzien van het curriculum wordt actief opgehaald. Daarbij zijn de lijnen zo kort, dat het werkveld de opleiding pro-actief benadert met suggesties. De professionele en constructieve band die de opleiding met het werkveld heeft, vindt het panel dan ook een compliment waard.

Onderbouwing Frans

Beroepsbeeld

Studenten van de lerarenopleiding Frans worden gedegen opgeleid om les te geven in het tweedegraadsgebied. Hoewel zij worden opgeleid voor vmbo, havo, vwo en mbo, zijn de meeste alumni werkzaam in de havo-vwo richting. De belangstelling voor het schoolvak Frans is dalende, op vmbo's en mbo-scholen wordt het steeds minder gegeven en het aantal uur op een havo-vwo neemt af of het aantal klassen daalt. Dit vraagt flexibiliteit van toekomstige leraren Frans, evenals

een zeker ambassadeurschap voor hun vak. De opleiding heeft aandacht voor deze ontwikkeling door haar studenten voor te bereiden op en te steunen in het ambassadeurschap voor hun eigen schoolvak. Hoe leerlingen te enthousiasmeren voor het vak? En hoe om te gaan met de landelijke trend van steeds minder uren in het tweedegraads gebied?

De opleiding streeft ernaar om tweedegraads docenten af te leveren die niet alleen beschikken over kennis van het vakgebied, maar ook weten wie ze zijn als leraar en wat ze als mens en als professional belangrijk vinden. Daarbij vindt de opleiding het denken en handelen vanuit internationaal perspectief en met oog voor diversiteit, van belang voor een toekomstig docent Frans. Het panel ziet dat deze visie die de lerarenopleiding Frans hanteert, tot uiting komt.

Profilering

Kenmerkend voor de lerarenopleiding Frans is de nadruk in het programma op professionele identiteit en integratie en wereldburgerschap. De opleiding profileert zich dan ook vanuit deze visie. Het panel ziet dit terug in de wijze waarop zij zich naar buiten toe presenteert en in het programma. In het curriculum is veel aandacht voor de beroepshouding en het ontwikkelen van een professionele identiteit en het toekomstig beroep wordt benaderd vanuit het perspectief van integratie en interdisciplinariteit. Wereldburgerschap en oog voor diversiteit is eveneens kenmerkend voor de toekomstig leraar Frans van de HAN: het panel ziet dat ook dit aspect van de visie wordt waargemaakt en handen en voeten krijgt in het programma (zie standaard 2 voor de concrete uitwerking van deze visie in het curriculum). De opleiding Frans heeft de ambitie om blijven investeren in internationale partners en internationale projecten om de interculturele dimensie nog sterker aan te zetten. Op die manier blijft de opleiding aantrekkelijk en doet de opleiding recht aan haar visie op lesgeven vanuit wereldburgerschap.

Het aantal studenten dat de lerarenopleiding Frans aan de HAN volgt is klein, evenals het aantal docenten in het docententeam. Enerzijds zijn er de voordelen van de korte lijnen in een klein team, anderzijds zijn er beperkingen vanuit het gebrek aan slagkracht. Het panel is van mening dat de opleiding hier goed op in springt. De deeltijdlerearenopleiding Frans werkt reeds met leeruitkomsten. De opleiding heeft dan ook de wens om ook in de voltijd – in navolging van de deeltijd – meer flexibiliteit aan te bieden en studenten op meer eigen wijze en via een flexibele route hun bekwaamheden te laten aantonen. Het panel is van mening dat de opleiding hiertoe kansen ziet en deze benut, onder andere door de intensieve samenwerking met de opleiding Duits aan te gaan op bijvoorbeeld het terrein van vakdidactiek en met andere opleidingen als het gaat om onderwijskunde.

Onderbouwing Geschiedenis

Beroepsbeeld

De missie en visie van de opleiding Geschiedenis sluiten goed aan op de algemene missie van de lerarenopleidingen. Het panel vindt dat de opleiding de visie heeft uitgewerkt in een helder beroepsbeeld van een startbekwame leraar geschiedenis en staatsinrichting. Volgens deze visie dient een leraar geschiedenis en staatsinrichting niet alleen inhoudelijk, pedagogisch en didactisch bekwaam te zijn maar vooral ook authentiek, kritisch en doelbewust te handelen vanuit een (eigen) visie op onderwijs. Het werkveld waarvoor wordt opgeleid is zeer divers. Naast het vakgebied geschiedenis wordt er lesgegeven binnen de leergebieden Mens & Maatschappij en Burgerschap in het mbo-onderwijs.

Profilering

Het panel ziet het diverse werkveld terug in het profiel van de opleiding en is van mening dat de opleiding goed rekening houdt met deze diversiteit. Door geschiedenis op diverse manieren in te vullen wil de opleiding de studenten voorbereiden op de verschillende situaties in het onderwijs. Het panel herkent dit aan de benadering waarbij in het onderwijs geschiedenis wordt verbonden met maatschappelijke thema's zoals discriminatie, emancipatie of burgerschap. Door het verleden te verbinden met het heden en de toekomst wil de opleiding betekenis geven aan deze thema's die behoren tot de interdisciplinaire leergebieden Mens & Maatschappij en Burgerschap. De opleiding streeft ernaar om de leerlingen te laten herkennen en te ondervinden wat geschiedenis te maken heeft met henzelf, de maatschappij en met de mens in het algemeen. Het panel is van er van overtuigd dat de opleiding met deze benadering leraren kan gaan opleiden voor het vak geschiedenis en voor de leergebieden Mens & Maatschappij en Burgerschap.

Onderbouwing Natuurkunde en Scheikunde

Beroepsbeeld

Het actuele beroepenveld voor leraren Natuurkunde en Scheikunde is divers en scholen hanteren verschillende onderwijsconcepten met een diversiteit aan leeromgevingen. Zo zijn er Technasia ontstaan, tweetalige scholen, scholen met AGORA-onderwijs, vmbo-scholen met leerpleinen, scholen met Natuurkunde en Scheikunde als mono-vakken en scholen met Natuurkunde en Scheikunde geïntegreerd, bijvoorbeeld vormgegeven als 'Science'. De opleidingen Natuurkunde en Scheikunde proberen studenten zo goed mogelijk voor te bereiden op deze toenemende diversiteit. Studenten hebben de mogelijkheid hun studieprogramma hierop aan te passen (zie standaard 2).

Profilering

Het panel vindt dat de missie en visie van de opleidingen Natuurkunde en Scheikunde goed aansluiten op de algemene missie van de lerarenopleidingen. De opleidingen leraar Natuurkunde en Scheikunde hebben als doel studenten op te leiden tot deskundige, professionele, ondernemende én leergierige leraren. Een afgestudeerde leraar Natuurkunde of Scheikunde is in staat activerend, inspirerend, relevant én actueel natuurkunde- of scheikundeonderwijs te verzorgen, waarbij kwaliteit voorop staat. Daarbij is de leraar in staat zichzelf continu te blijven ontwikkelen. Om deze missie te verwezenlijken heeft de opleiding een visie beschreven bestaande uit: relevantie, ambassadeurschap, eigenaarschap, professionele houding, deskundigheid en veilig leerklimaat.

De opleidingen Natuurkunde en Scheikunde willen startbekwame docenten opleiden die:

- geïnteresseerd zijn in de denkbeelden en leefwereld van leerlingen;
- hun eigen ontwikkeling na de opleiding kunnen voortzetten;
- aantoonbare kennis en inzicht hebben op het gebied van vakdidactiek, pedagogiek en ICT-hulpmiddelen;
- ruime vakinhoudelijke kennis hebben en die ingezet kunnen worden op 'NaSk' en vakoverstijgende thema's en projecten.

De opleidingen hebben een gemeenschappelijke propedeuse: natuurkunde en scheikunde. Door de structuur van de opleidingen kan in beperkte tijd (1 jaar extra) een bi-diplomerings plaatsvinden.

Het contact met alumni is frequent. Periodiek evalueren de opleidingen met alumni en werkplekbegeleiders in hoeverre de doelstellingen van het onderwijs aansluiten op de ontwikkelingen in de beroepspraktijk.

Onderbouwing Nederlands

Beroepsbeeld

De lerarenopleiding Nederlands streeft ernaar op te leiden tot een leraar Nederlands die “een zelfbewuste, betrokken en vakinhoudelijk deskundige docent is, die beschikt over een breed vakdidactisch palet, die oog heeft voor de leerbehoeften en ontwikkeling van iedere lerende en die zowel de vakinhoud als de vaardigheden op een stimulerende, betekenisvolle en interactieve manier vormgeeft in een veilige leeromgeving en in samenwerking met collega’s.” Het panel ziet een team dat deze visie actief vormgeeft in haar programma, in de onderlinge samenwerking, in de contacten met het werkveld en door de blik naar buiten te richten. Het beroepsbeeld dat de opleiding uitdraagt, sluit aan op de academiebrede geformuleerde missie.

Profilering

De lerarenopleiding Nederlands, net als de andere lerarenopleidingen gehuisvest in Nijmegen, weet een mooie parallel te trekken tussen haar stad en de 16^e-eeuwse prozatekst Mariken van Nimwegen. Zoals Mariken zich de zeven vrije kunsten eigen maakt, zo streeft de opleiding naar het aanleren van eveneens ‘zeven kunsten’: vakinhoud, vakdidactiek, onderwijskunde, werkplekleren, internationalisering, ICT en onderzoek. De opleiding heeft veel aandacht voor lezen en voor jeugdliteratuur. Ook streeft ze naar integratie van onderdelen om zogenaamde ‘verkaveling’ van het schoolvak Nederlands tegen te gaan. In de deeltijdopleiding is men gestart met flexibilisering en het werken met leeruitkomsten, als deelnemer aan het Experiment Flexibel Hoger Onderwijs. In de voltijd is inmiddels eveneens een begin gemaakt met maatwerk met flexibilisering.

De deeltijdvariant van de lerarenopleiding Nederlands is in juni 2019 samen met de deeltijdopleidingen Learning and Development in Organisations en Leraar Basisonderwijs van de faculteit Educatie aan de Hogeschool Arnhem en Nijmegen gevisiteerd in het kader het experiment. Als sterk punt kwam destijds de kritische houding bij naar voren die leidt tot herziening en aanscherping van de leeruitkomsten. Het panel ziet deze doorlopende aandacht en scherpte ook tijdens deze visitatie terug.

Als aanbeveling kreeg de deeltijdopleiding in 2019 mee:

- meer samenhang tussen de leeruitkomsten te creëren, waarbij gekeken kan worden of het mogelijk is om vakinhoudelijk, vakdidactisch en vakpedagogisch samen te komen en;
- de bekwaamheidseisen die in 2017 zijn opgesteld te implementeren.

Het panel stelt vast dat beide aanbevelingen ter harte zijn genomen en succesvol zijn opgevolgd.

Onderbouwing Pedagogiek

Beroepsbeeld

Het panel stelt vast dat de opleiding een duidelijk beroepsbeeld hanteert. Leraren pedagogiek werken in het mbo, bijvoorbeeld als leraar bij de mbo-opleiding Onderwijsassistent niveau 4. Een startbekwame leraar van de HAN is een nieuwsgierige, bevlogen docent, die uitstekend in staat is om af te stemmen op de didactische en pedagogische behoeften van lerenden in het mbo. De

leraar pedagogiek beschikt over een sterk reflectievermogen, is een kritische, onderzoekende leraar en is in staat om sturing te blijven geven aan zijn eigen leerproces. Doordat de opleiding nauw contact houdt met het werkveld en alumni blijft zij goed op de hoogte van eventuele veranderingen in het beroepsbeeld.

Profilering

De lerarenopleiding Pedagogiek omvat een vierjarig traject en (net als de andere lerarenopleidingen) een zogenaamde eenjarige (60 EC) 'kop'-leerroute (aangeduid als kopopleiding). Deze worden beschreven in standaard 2. Ten tijde van de visitatie waren alleen studenten ingeschreven in de kopopleiding. Deze leerroute wordt gekenmerkt door een specifieke doelgroep van 'young professionals', die al een relevante vooropleiding hebben afgerond (hbo-bachelor pedagogiek, hbo-bachelor sociaal pedagogische hulpverlening, hbo-bachelor Social Work (specialisatie jeugd) en wo-bachelor pedagogische wetenschappen). In één jaar worden de studenten in de opleiding voorbereid op het beroep van leraar. Deze twee aspecten zijn van grote invloed op de visie op opleiden van de opleiding.

Het panel constateert dat ook binnen de kopopleiding pedagogiek de Dublin descriptorën geïntegreerd zijn opgenomen in het onderwijsprogramma, waardoor het hbo-bachelorniveau door het programma geborgd wordt. Door vanuit dezelfde niveaubeschrijvingen op te leiden, creëren de tweedegraads lerarenopleidingen samen met het werkveld één opleidingsprogramma pedagogiek voor de studenten. In het onderwijsprogramma zijn veel verbindingen gemaakt met de daadwerkelijke beroepspraktijk. Hiermee stimuleert de opleiding dat studenten leren wat zij ook daadwerkelijk nodig hebben in de praktijk. De aansluiting met de veranderende vraag van het werkveld is een aspect dat de opleiding erg bezighoudt in de afgelopen jaren. Zo is er een verschuiving zichtbaar binnen de ROC's naar minder traditionele vormen van onderwijs. Er is bijvoorbeeld meer aandacht voor gepersonaliseerd leren en de coachende rol van de docent. De opleiding probeert hier actief op aan te sluiten, bijvoorbeeld door in contact te zijn met werkveldpartners in praktijkpilots, door werkbezoeken te doen en stagebezoeken af te leggen bij studenten. Het panel vindt het positief dat de opleiding ontwikkelingen in het werkveld monitort en het onderwijs zichtbaar aanpast mede naar aanleiding van die ontwikkelingen.

Onderbouwing Wiskunde

Beroepsbeeld

Het panel onderschrijft het beroepsbeeld dat door de opleiding wordt gehanteerd. Dit beroepsbeeld sluit aan op het Beroepsprofiel Wiskundeleraar dat door het Platform Wiskunde Nederland is opgesteld en op de missie zoals op academieniveau geformuleerd. Volgens dit beroepsprofiel is wiskunde een kernvak met een historisch, cultureel, wetenschappelijk en maatschappelijk belang en daarnaast een belangrijk steunvak voor andere vakken. Volgens de opleiding is naast kennis van het vak ook kennis over het leren van wiskunde en over wiskundendidactiek van belang. Wiskundeleraren dienen in staat te zijn om wiskunde functioneel en betekenisvol te maken. Dat doen ze door beroepscontexten erbij te betrekken en door aan te laten sluiten bij de behoeften en belevingswereld van de leerling.

Profilering

Het panel is het eens met de opleidingsvisie waarin het belang van realistische wiskunde is aangegeven. De opleiding wil het leren van wiskunde betekenisvol benaderen en wil dit onder andere bereiken door wiskundige denkactiviteiten toe te passen bij het leren van wiskunde. Daarbij streeft de opleiding naar een integrale benadering van pedagogiek en wiskundendidactiek. De opleiding is van mening dat vanuit pedagogische inzichten de studenten kunnen leren om vakdidactisch te handelen in concrete onderwijssituaties. In het wiskundeonderwijs komt het vaak voor dat leerlingen bepaalde negatieve ervaringen met het vak hebben ontwikkeld. Dit speelt een belangrijke rol bij het leerproces en kan de motivatie sterk negatief beïnvloeden. Het panel vindt het daarom waardevol dat de opleiding de nadruk legt op de realistische wiskunde en extra aandacht schenkt aan de wiskundige denkactiviteiten.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Conclusie

De opleidingen **voldoen** alle aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

Vanuit gemeenschappelijke curriculaire ontwerpprincipes die zijn opgesteld in consultatie met het werkveld, hebben alle lerarenopleidingen een mooi, actueel en doorwrocht curriculum ontwikkeld dat de studenten aantoonbaar opleidt tot de beoogde leerresultaten.

Een deel van het curriculum is voor alle lerarenopleidingen gelijk. Een voorbeeld hiervan is de in niveau en zelfstandigheid toenemende concentrische onderzoekslijn van de opleidingen. De onderwijskundige onderdelen worden gedeeltelijk gemeenschappelijk aangeboden, vanaf jaar twee is hier geleidelijk meer ruimte voor integratie met vakinhoudelijke specifieke kennis. Een belangrijk deel van het curriculum vindt plaats in het beroepenveld, 40% van de studie is gebonden aan werkplekleren. De HAN heeft het contact met het afnemende beroepenveld versterkt en verbreed. Hierdoor kan 90% van de studenten stage lopen binnen een partnerschap Samen opleiden & Professionaliseren, waarvan er nu 11 zijn (zowel vo als mbo). De afstudeerrichting van de studenten is hieraan verbonden, al vraagt het panel aandacht voor voldoende stageplaatsen in de context waar de student ervaring wil opdoen. Het panel constateert dat de begeleiding van studenten op de werkplekken naar tevredenheid van de studenten geïntensiveerd en gestroomlijnd is.

De opleidingsspecifieke kenniselementen zijn bij alle opleidingen geborgd middels deelname aan de landelijke kennistoetsen en peerreviews. De lerarenopleidingen bieden een verkorte leerroute aan, de zogenaamde kopopleidingen, waarbij een student vrijstellingen krijgt op basis van een eerder gevolgde verwante opleiding en in een jaar wordt opgeleid tot leraar.

Vanuit het werkplekleren wordt het werken met leeruitkomsten in plaats van leer(werk)taken conform het Bestuursakkoord uitgerold. Innovatieve experimenten worden binnen de Academie Educatie opgezet en uitgevoerd vanuit Expertisegebieden, waarin docenten van alle opleidingsteams samenwerken met onder andere onderzoekers van lectoraten. De docenten werken vanuit resultaatverantwoordelijke teams per lerarenopleiding, van waaruit vertegenwoordigers samenwerken aan gemeenschappelijke zaken als voorlichting. De docenten zijn goed opgeleid voor hun taak als lerarenopleider en studenten hebben grote bewondering voor hen als rolmodel, docent en toekomstige collega. Er is voldoende ruimte voor professionalisering voor de docenten, maar werkdruk is een aandachtspunt.

Onderbouwing

Programma

Opzet en inhoud programma

Het panel constateert dat de lerarenopleidingen een goed samengesteld programma aanbieden. Alle lerarenopleidingen bieden het generieke curriculum aan met aanvullend een vakspecifiek programma.

Sinds 2018 werken de lerarenopleidingen met curriculaire ontwerpprincipes: uitgangspunten opgesteld in samenspraak met studenten en professionals uit het werkveld, zie afbeelding 2. De gemeenschappelijke principes geven alle lerarenopleidingen concrete handvatten voor het inrichten en vormgeven van het curriculum en het onderwijs. Centraal staat de ontwikkeling van de student naar het beroep van leraar. De leeromgevingen en onderwijsactiviteiten en de daarmee in lijn zijnde vormen van toetsing, ondersteunen deze ontwikkeling. Het panel is positief over de gezamenlijk opgestelde ontwerpprincipes, die effectief de beoogde doelstelling bewerkstelligen. Daarbij waardeert het panel het feit dat studenten en leden uit het werkveld betrokken zijn bij de formulering van de principes.

De curriculaire ontwerpprincipes van TGL

Professionals uit het werkveld, professionals uit het opleidingsinstituut en studenten ontwikkelen een samenhangend en studeerbaar curriculum. Dit curriculum bevat een gevarieerde mix van onderwijsactiviteiten en leeromgevingen die in lijn zijn met een ontwikkelingsgericht toetsprogramma. De ontwikkeling van de student naar het beroep van leraar staat hierin centraal.

1. We maken in elke vorm van onderwijs expliciet de **verbinding met het beroep van leraar**:
  - 1a Het curriculum stelt de studenten gedurende de opleiding in staat te leren voor, in, van en met de beroepspraktijk.
  - 1b Het curriculum stelt de studenten in staat om onderzoekend te leren.
  - 1c Het curriculum biedt de studenten vanaf de start van de opleiding een brede oriëntatie op het tweedegraads onderwijsveld (vmbo, onderbouw havo/vwo en mbo).
  - 1d Het curriculum biedt de studenten een nationale en internationale oriëntatie op onderwijs en samenleving.
2. We sluiten aan bij de individuele **ontwikkeling en concerns van onze studenten**:
  - 2a Het curriculum bevordert vanaf de start van de opleiding de ontwikkeling van de professionele identiteit van studenten.
  - 2b Het curriculum is erop gericht dat de studenten regie leren en kunnen nemen over de eigen ontwikkeling.
  - 2c Het curriculum bevat activiteiten die het leren van en met elkaar stimuleren.

Afbeelding 2, curriculaire ontwerpprincipes, zelfevaluaties (2021)

Indachtig het eerste ontwerpprincipe, heeft het gehele curriculum een integratief en beroepsgericht karakter. De onderzoekslijn is hier volgens het panel een mooi voorbeeld van. Studenten worden vanaf jaar 1 stapsgewijs onderwezen in praktijkonderzoek. In het

propedeusejaar wordt voornamelijk de verbinding tussen onderzoek en onderwijskundige onderwerpen gelegd en vanaf de hoofdfase komt het accent van het onderzoek meer te liggen op vakspecifieke onderwerpen. De benodigde kennis en vaardigheden worden herhaaldelijk en in toenemende complexiteit aangeboden. Het panel is positief over deze concentrische opzet van onderzoek in het curriculum.

Ook algemene onderwijskundige onderwijseenheden worden gedeeltelijk generiek en integratief aangeboden, vanaf leerjaar 2 worden deze aangevuld met vakdidactische (opleidingsspecifieke) inhoud. De landelijke generieke kennisbasis van onderwijskunde en de bijbehorende niveaus zijn in de onderwijskundige leerlijn aan de hand van een dekkingsmatrix geborgd. De leerlijn Integraal Handelen is tot slot de plaats waar de volledige integratie van vakinhoud, vakdidactiek, onderzoek en onderwijskunde plaatsvindt. Hieronder valt het opdoen van beroepsvaardigheden in de vorm van werkplekleren. Het panel is positief over de mate van integratie in het curriculum en de wijze waarop dit gebeurt.

Het panel stelt vast dat de opbouw van het generieke curriculum en de opleidingsspecifieke curricula passend en duidelijk is en overtuigend toe leidt naar de vakinhoudelijke, vakdidactische en onderwijskundige bekwaamheidseisen. Het voltijdsprogramma van de lerarenopleidingen bestaat uit een vierjarig programma van 60 EC per jaar, onderscheiden in een propedeusejaar, een hoofdfase en een eindfase. Alle opleidingen hebben een gezamenlijk programma (zie afbeelding 3) voor onderwijskunde, de generieke kennisbasis (waaronder onderzoek) en integraal handelen (waaronder werkplekleren). Vakinhoudelijke kennis en vakdidactiek worden per opleiding vormgegeven, waarbij vanuit vakdidactiek zoals hierboven benoemd, steeds de koppeling met het gemeenschappelijke onderwijskundige kader en onderzoekskader gemaakt wordt. In het opleidingsspecifieke deel van het programma ligt in het propedeusejaar en het eerste semester van jaar twee de nadruk op vakinhoud en vanaf het tweede semester van jaar twee komt het gewicht op vakdidactiek te liggen. In alle lerarenopleidingen wordt aandacht besteed aan persoonlijke en professionele ontwikkeling van de student, drama, leren en lesgeven met ICT en internationalisering. De wijze waarop deze onderdelen worden ingevuld, is aan de opleidingen zelf.

Semester	Onderwijseenheid	EC
1	Oriëntatie op onderwijs (GKB1)	5
2	Oriëntatie op het beroep van leraar (GKB2&3) • Contacttijd: 24 uur • Werkplekleren: 64 uur • Studietijd voor ontwikkeling Dossier oriëntatie op het beroep van leraar inclusief afronding wp1: 54 uur	5
2	Integraal handelen 1 'Oriëntatie op het beroep'	2,5
2	Oriëntatie op de adolescent (GKB4)	2,5
3	Leren over Leren (GKB5&6)	5
4	Integraal handelen 2 (jaar 2) 420 uur totaal • Werkplekleren 260 uur • Onderwijskunde (GKB 7&8): 70 uur • Vakdidactiek: 70 uur <i>in te vullen door opleiding</i> • Drama 2: 20 uur	15

Semester	Onderwijseenheid (vervolg)	EC
5	Integraal handelen 2 (jaar 3) 630 uur totaal <ul style="list-style-type: none"> • Werkplekuren: 280 uur (2 dagen per week) • Onderwijskunde (GKB 9): 140 uur • Vakdidactiek: 140 uur <i>in te vullen door opleiding</i> • Integrale toets 2: <i>wel of niet is afhankelijk van de opleidingen 70 uur</i> 	22.5
7-8	Integraal handelen 3 (jaar 4) beoordeling generiek, inhoud op hoofdlijnen gelijk <ul style="list-style-type: none"> • 72 uur contacttijd (onderwijskunde samen met vakdidactiek) • Werkplekuren: 640 uur 	30
8	Onderzoek eindfase	15

Afbeelding 3, afgeleid uit zelfevaluaties (2021)

Beroepsvaardigheden: de organisatie van het werkplekuren

Het panel ziet dat het opdoen van beroepsvaardigheden in de praktijk een goed verweven en belangrijk deel van het programma is, 40% van het curriculum is hiervoor ingericht. Vanaf jaar 1 lopen de studenten (minimaal) één periode per jaar stage, het werkplekuren. De lerarenopleidingen onderscheiden drie soorten scholen die leerwerkplekken aan de studenten van de lerarenopleidingen aanbieden: opleidingsscholen, samenwerkingsscholen en stagescholen. Op zowel partnerschappen als samenwerkingsscholen worden studenten begeleid door een team dat is samengesteld uit medewerkers van zowel de HAN (IO, instituutsopleiders) als van de betreffende school (SO, schoolopleiders). Gezamenlijk draagt men zorg voor de kwaliteit van de werkplek, de kwaliteit van de begeleiding en de kwaliteit van de beoordeling. Studenten worden in de dagelijkse uitvoering begeleid door werkplekbegeleiders: vakdeskundige leraren die meestal bij of met de HAN een training hebben gevolgd in het begeleiden van studenten op hun werkplek. De opleidingsscholen zijn aangesloten bij het landelijke project Samen Opleiden & Professionaliseren en zijn erkend binnen dit project. Op opleidingsscholen wordt een deel van het curriculum van de HAN op locatie bij de scholen door de instituutsopleider gegeven. Een voorbeeld hiervan is een de onderwijseenheid 'onderwijskunde op locatie'. In het propedeusejaar biedt de IO aan de studenten, die op deze school stage lopen, de generieke onderdelen van onderwijskunde aan op de opleidingsschool. Ook wordt de student op een opleidingsschool in de eindfase, bij het praktijkonderzoek, begeleid door een onderzoeksbegeleider van de betreffende opleidingsschool, in samenwerking met een onderzoeksbegeleider van het instituut. Dit gebeurt vaak met een groepje studenten, hetgeen extra ondersteuning biedt aan de student. Dat is bij samenwerkingsscholen niet het geval.

De HAN heeft partnerschappen met elf erkende opleidingsscholen, waarvan er twee mbo-scholen zijn. Het panel waardeert de wijze waarop de samenwerking van de HAN met de opleidingsscholen is ingericht en het toegenomen aantal opleidingsscholen.

Op samenwerkingsscholen is er een vergelijkbare structuur in de begeleiding van de studenten. Samenwerkingsscholen maken geen onderdeel uit van het verband Samen Opleiden en Professionaliseren, al hebben zij wel het keurmerk samenwerkingsscholen. Deze scholen ontvangen derhalve geen extra middelen die ingezet moeten worden bij de begeleiding van stagiairs. En er is hier geen sprake van het aanbieden van een deel van het curriculum op de school.

Op stagescholen is de begeleiding anders ingericht dan op de opleidings- en samenwerkingsscholen. Op stagescholen ligt de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de begeleiding en beoordeling van de student bij de werkplekbegeleider op de school en bij een

lerarenopleider van de HAN (instituukspracticumdocent), die niet structureel aan de stageschool is verbonden.

De meeste studenten (circa 90%) lopen stage op een opleidingsschool. De overige 10% van de studenten heeft een werkplek op een samenwerkingschool of op een stageschool. Het panel is onder de indruk van het hoge percentage studenten dat een werkplek heeft op een opleidingsschool. Ook is het panel overtuigd van de kwaliteit van het werkplekleren. De wijze waarop het werkplekleren is ingericht en de mate waarin begeleiders worden geschoold, is bij de opleidingsscholen conform de waarborgen zoals deze zijn beschreven in het Kwaliteitskader Samen Opleiden en Inductie. De Academie Educatie heeft tezamen met de Radboud Docenten Academie en de besturen van de regionale vo- en mbo-scholen aanvullend een keurmerk ingericht voor de samenwerkingscholen. Het panel constateert dat de kwaliteit gewaarborgd is ongeacht het type samenwerkingsverband: op de opleidings-, samenwerkings- en stagescholen. Het is duidelijk wat verwacht wordt van de school, de student, de begeleiding en de beoordeling. De contacten zijn warm, het werkveld is niet alleen tevreden over de contacten met de HAN, maar voelt zich ook betrokken bij en daadwerkelijk partner van de HAN. De korte lijnen en de bereikbaarheid van IO en IPD wordt gesprezen. Het panel is dan ook enthousiast over de mate waarin en het kwaliteitsniveau waarop wordt samengewerkt. De lerarenopleidingen hebben een groot netwerk van scholen in de regio waarmee zij de stages in gezamenlijkheid vormgeven. Het panel constateert dat het begeleidingssysteem duidelijk is verbeterd ten opzichte van de vorige visitatie, met name ten aanzien van de samenwerking en afstemming van de begeleiding en beoordeling van stages.

Het panel constateert kleine verschillen in de uitvoering: zowel tussen de opleidingsscholen onderling als tussen de verschillende samenwerkingsverbanden. Zo geven sommige studenten en schoolopleiders aan dat de instituutsbegeleider erg zichtbaar is en zich regelmatig op de opleidings- of samenwerkingschool bevindt, terwijl dat elders in mindere mate het geval is. Ook verschilt bijvoorbeeld het takenpakket de werkplekbegeleiders en onderzoeksbegeleiders op opleidingsscholen. Op de ene school is de werkplekbegeleider tevens onderzoeksbegeleider, terwijl dat op een andere school twee verschillende personen zijn. Het panel heeft begrip voor de verschillen die voortvloeien uit praktische overwegingen (zoals het aantal fte dat op een stageschool werkzaam is) en ziet dat er regelmatig afstemming, kallibratie, en uitwisseling tussen opleidingsscholen onderling en opleidings-, samenwerkings- en stagescholen en de HAN plaatsvindt. Het panel vindt dit positief en moedigt de continuering ervan aan.

De lerarenopleidingen zijn in gesprek over de opzet van de vakdidactische begeleiding tijdens het werkplekleren. Op de stagescholen wordt de student begeleid door een docent van zijn lerarenopleiding, die dus vakdidactisch en vakinhoudelijk deskundig is. Op de opleidingsscholen en samenwerkingscholen ligt de begeleiding vanuit de HAN bij de IO, die alle studenten begeleidt die op de betreffende school stagelopen. Hierdoor is er in de meeste gevallen geen sprake van een gedeeld vakgebied met opleidingsspecifieke vakdidactische begeleiding. Door sommige studenten is de wens geuit om bij het werkplekleren ook vanuit het instituut vakdidactische begeleiding te krijgen. Het expertisegebied (beschrijving bij het onderdeel docenten) Beroepsdidactiek, vakdidactiek, & loopbaanbegeleiding heeft op deze wens ingespeeld door het thema 'In gesprek over vakdidactiek' te agenderen. De doelstelling van het agenderen van deze thematiek is het in de driehoek student, begeleider op de school en begeleider vanuit de HAN ontwikkelen van expertise over een vak of algemeen didactisch thema.

Aan de hand van onderzoek (onder andere interviews) en een conferentie heeft het expertisegebied zogenaamde vakdidactische gesprekskaarten ontwikkeld, als instrument voor bijvoorbeeld een IO uit een ander vakgebied dan de te beoordelen student. Het panel is enthousiast over dit initiatief.

Het toewijzen van de werkplek

Studenten krijgen een werkplek toebedeeld door het Bureau Extern. Een van de taken van Bureau Extern is het streven naar leerervaringen in verschillende contexten, namelijk de verschillende niveaus binnen het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. Ook is het streven om studenten ervaringen te laten opdoen in zowel traditioneel als vernieuwend onderwijs en rekening te houden met voorkeuren in denominatie. Uit de gesprekken met de studenten leidt het panel af dat het niet altijd lukt om studenten binnen deze voorwaarden te plaatsen en dat voor sommige lerarenopleidingen er een tekort is aan stageplaatsen via Bureau Extern. Het panel heeft begrip voor de uitdagingen die dergelijke complexe matchingsprocessen met zich meebrengen. Het panel doet wel de aanbeveling om, ondanks de uitdagingen die de matching met zich meebrengt, alert te zijn op de waarborg om stage-ervaring in verschillende onderwijscontexten op te doen en extra alert te zijn op de mogelijkheid om de lio-stage in jaar 4 te lopen in de onderwijscontext van de afstudeerrichting die de student gekozen heeft. Zo zou het bijvoorbeeld volgens het panel niet mogen voorkomen dat een student drie keer op een vmbo-werkplek wordt geplaatst, terwijl hij wil afstuderen binnen een avo-afstudeerrichting. Het panel geeft het instituut dan ook ter overweging mee om te onderzoeken of vierdejaars voltijdstudenten niet (tevens) zelf mogen solliciteren op een lio-stageplaats.

Een werkplek met een eigentijdse onderwijscontext: het LeerLab

Een speciale vorm van het werkplekleren is het LeerLab. Met het opzetten van het LeerLab komt het instituut tegemoet aan enerzijds de vraag vanuit het werkveld om een betere voorbereiding van studenten op alle mogelijke vormen van eigentijds en gepersonaliseerd leren, zoals onderwijsconcepten als Kunskapsskolan, Agora, tienerscholen en leerpleinen in het mbo. Anderzijds is er de wens vanuit een deel van de eerstejaarsstudenten om zich te verdiepen in deze vormen van eigentijds onderwijs. Vanuit het LeerLab lopen eerstejaars studenten stage op een school met een eigentijds onderwijsconcept, deze stageplekken worden aangereikt, in samenwerking met Bureau Extern, door het netwerk van het LeerLab. Tijdens hun stageperiode komen studenten wekelijks fysiek of online bij elkaar. Aan de hand van eigen leervragen en het centraal stellen van eigen leerervaringen verdiepen studenten zich in zowel leren als lesgeven vanuit de thema's autonomie, stuurkracht en structuur. Het panel vindt het LeerLab een mooi, waardevol en innovatief initiatief. Het panel waardeert ook het vakoverstijgende, brede karakter van het leerLab. Van alle lerarenopleidingen kunnen studenten die geïnteresseerd zijn zich aanmelden, Vooralsnog zijn de bijeenkomsten van het LeerLab nog alleen voor propedeusestudenten, maar men is voornemens uit te breiden naar mogelijkheden voor hogerejaars. Het panel moedigt deze ambitie aan.

Het nieuwe werkplekleren: leeruitkomsten en Bulb

De diverse onderwijscontexten brengen met zich mee dat de van oudsher gebruikte leerwerkkaarten met stageopdrachten die de studenten op hun stage uitvoeren, niet altijd adequaat zijn. Een opdracht waarbij een les gefilmd moet worden, leent zich bijvoorbeeld niet goed voor een leerplein met 64 leerlingen waarbij de student (leraar in opleiding) coachend rondloopt. Om te anticiperen op dergelijke toenemende verschillen in onderwijsomgevingen en

om tegemoet te komen aan verschillende behoeften in ontwikkeling van de studenten, is het instituut - ook voor voltijdopleidingen - begonnen met het werken met leeruitkomsten bij het werkplekleren. Dit is gestart met het studiejaar 2020-2021 in de propedeuse. In drie formele driehoeksgesprekken tussen student, werkplekbegeleiding en de lerarenopleiding vindt afstemming op, evaluatie van en beoordeling van deze leeruitkomsten plaats. Het panel ziet dat de wijze waarop de dialoog is opgezet, gedegen en doordacht is. Het opleidingsperspectief, het studentperspectief en het perspectief van de onderwijscontext van de werkplek zijn geborgd. Het panel ziet de ontwikkeling van de relatief recent ingevoerde werkwijze met betrekking tot het werkplekleren aan de hand van leeruitkomsten, dan ook met vertrouwen tegemoet. Ook recent ingevoerd (eveneens bij aanvang van studiejaar 2020-2021), is het groeidossier 'Bulb'. Bulb is een digitale omgeving waarmee studenten hun ontwikkelingen zichtbaar maken. Doelen, voorbeelden van acties en handelingen, bewijsstukken, feedback en reflectie worden in Bulb geplaatst. Studenten doen dit gedurende hun hele studie. Zo kunnen ze Bulb tijdens evaluatiegesprekken en beoordelingen en aan het eind van hun opleiding als portfolio inzetten. Het panel ziet de meerwaarde van een overzichtelijke digitale omgeving, die de professionele groei van een student op gestructureerde wijze inzichtelijk maakt. Het panel bemerkt dat het gebruik van Bulb nog verder ingevuld en ontwikkeld kan worden. Er wordt door zowel studenten als het werkveld en het instituut nog op verschillende wijze en in verschillende mate gebruik van gemaakt. Het panel ziet dat hier nog meer afstemming, voorlichting en uitleg nodig is maar heeft vertrouwen in toekomstig eenduidig gebruik van Bulb.

Docenten

Het panel heeft kennisgemaakt met vakdeskundige en betrokken docenten. De lerarenopleidingen hebben een duidelijk profiel van de lerarenopleider vastgesteld en baseren hierop hun personeelsbeleid en personeelsplan. Studenten zien hun opleiding als een 'thuis'. Zij hebben veel waardering van hun opleiders. De docenten zijn benaderbaar en staan open voor feedback. Docenten zien hun studenten als collega's en (toekomstige) medeopleiders. Er is sprake van korte lijnen en een nauwe samenwerking tussen docenten en studenten.

Docenten vertellen het panel dat ze voldoende tijd mogen en kunnen vrijmaken voor doorlopende professionalisering, al dan niet binnen een expertisegroep. Zo zijn er bijvoorbeeld veel docenten die bijscholing op het gebied van 'leren en lesgeven met ICT' volgen en is er aandacht voor scholing ten aanzien van de nieuwe werkwijze bij Integraal Handelen. Vrijwel alle docenten hebben een eerstegraads- of masteropleiding gevolgd.

Docenten werken in zelfverantwoordelijke, ook aangeduid als resultaatverantwoordelijke, teams, waar er voorheen met opleidingscoördinatoren werd gewerkt. Deze teams zijn georganiseerd per lerarenopleiding. Ieder team stelt een teamontwikkelplan op met daarin teamdoelen en ieder teamlid formuleert naast de bijdrage aan de teamdoelen tevens individuele doelen die met de leidinggevende in een HRM-gesprekscyclus geëvalueerd worden. Het management heeft in een strategisch personeelsplan zes velden benoemd waarin men wil groeien. Jaarlijks worden vanuit dit strategisch plan aan de teams enkele speerpunten benoemd die door de teams in het ontwikkelplan moeten worden uitgewerkt. Zaken die teamoverstijgend opgepakt moeten worden, zoals voorlichting en roostering, worden door aangewezen vertegenwoordigers van het docententeam besproken en georganiseerd in zogenaamde regelgebieden, teamoverstijgende samenwerkingsverbanden.

De keuze voor resultaatverantwoordelijke teams brengt voor de docententeams verantwoordelijkheid en autonomie mee. Daar waar sommige teams volledig zelfstandig opereren, worden andere teams naar deze zelfstandigheid begeleid door een teamcoach. Het panel constateert dat de verantwoordelijkheid die de resultaatverantwoordelijke teams met zich meebrengt, positief en professioneel gedragen wordt. Het panel spreekt hier haar complimenten voor uit.

Verbinding onderzoek

Naast de organisatie in vakspecifieke resultaatverantwoordelijke teams, hebben de docententeams een vertegenwoordiging naar de Expertisegebieden. De Academie Educatie heeft er zes:

- Didactiek en begeleiding
- Toetsing
- Onderwijskunde
- Opleiden op de werkplek
- Onderzoek
- Leren en lesgeven met ICT

In de Expertisegebieden werken lectoren, onderzoekers, betrokkenen uit het werkveld en docenten samen. Op deze wijze is het contact met de lectoraten goed geborgd en is sprake van een organische samenwerking. Ieder resultaatverantwoordelijk team heeft afgevaardigden in de diverse Expertisegebieden, voor zover de teamgrootte dit toelaat. Bij kleinere teams is er onderlinge uitwisseling georganiseerd tussen de teams. Het panel complimenteert de lerarenopleidingen met deze opzet. Het panel heeft ervaren dat in de Expertisegebieden onderzoek en experimenten worden opgezet en uitgevoerd waarvan de kennis, kunde en nieuwe inzichten breed gedeeld worden door de structuur waarbij alle de lerarenopleidingen zijn aangesloten.

Het panel concludeert dat docenten en de teams de ruimte krijgen om zelf prioriteiten te stellen en – als de grootte van het team het toelaat – aan te sluiten bij het expertisegebied waar de interesse naar uitgaat. Wel geeft het panel de opleidingen mee om de werkdruk van de docenten te blijven bewaken. De organisatie in resultaatverantwoordelijke teams met vertegenwoordiging in regelgebieden en Expertisegebieden, vraagt naast de reguliere onderwijsverplichtingen en benodigde professionalisering een behoorlijke personele inzet. Dit geldt temeer voor de kleine teams.

Instroom, doorstroom

Het panel constateert dat de lerarenopleidingen de wettelijke instroomeisen hanteren. Er is veel aandacht voor voorlichtingsactiviteiten in de regio. Studenten worden volgens het panel goed begeleid in de start op de hbo-opleiding, al vinden studenten met een mbo-vooropleiding de overgang groot. Een deel van de afgestudeerde studenten stroomt door naar de eerstegraadsopleidingen van de HAN of een academische studie. Studenten geven hun studie individueel vorm met onder andere het kiezen van een minor in hun derde studiejaar. Deze kan voorbereidend op een master zijn, of in het buitenland worden uitgevoerd, of verdiepend of verbredend zijn binnen de HAN of een andere hogeschool. Het panel is hier positief over, omdat het studenten keuzevrijheid biedt en de mogelijkheid zich te verbreden of verdiepen.

Afstudeerrichtingen

De lerarenopleidingen hebben twee afstudeerrichtingen (door)ontwikkeld: (v)mbo en havo/vwo. De beroepscontext voor deze richtingen is verschillend. In de afstudeerrichting vmbo/mbo worden studenten voorbereid op lesgeven in het vmbo en het mbo, waar de nadruk in het onderwijs meer ligt op een beroep. De afstudeerrichting havo/vwo is gericht op het lesgeven in de onderbouw van het havo/vwo, waar het onderwijs meer algemeen vormend is.

De opleiding geeft vorm aan de afstudeerrichtingen door bijvoorbeeld vakdidactische praktische opdrachten te richten op een bepaald niveau. Zo leren studenten al vroeg in de opleiding het onderscheid tussen de twee afstudeerrichtingen. De opleiding moedigt daarom de studenten aan om bij zoveel mogelijk verschillende scholen en schooltypen stage te lopen. In de loop van het tweede jaar vragen de opleidingen studenten om zich goed te oriënteren op de afstudeerrichtingen en aan het eind van het derde leerjaar kiezen de studenten definitief hun afstudeerrichting. De opleidingen willen hiermee eigenaarschap voor het eigen leren en leiderschap bij studenten stimuleren. Studenten moeten hun keuze voor een afstudeerrichting daarom ook verantwoorden. Het panel vindt dat de opleiding een goede invulling heeft gegeven aan de twee afstudeerrichtingen.

Kopopleidingen, een verkorte leerroute

Studenten met een vakinhoudelijke verwante bacheloropleiding zijn toelaatbaar tot een verkorte, kop-leerroute (verder: kopopleiding) van de gelieerde lerarenopleiding. De kopopleiding omvat 60 EC waarbij studenten een regulier tweedegraads getuigschrift behalen. De verwantschapstabel, vastgesteld door het ministerie van OCW, bepaalt landelijk welke opleidingen toegang geven tot een verkort leertraject in een lerarenopleiding. Ten tijde van de visitatie waren er 24 studenten actief in de kopopleidingen, waarvan de meeste bij de lerarenopleidingen Pedagogiek en Scheikunde.

Omdat de inhoudelijke en algemene bekwaamheden al zijn aangetoond in de voorliggende opleiding, ligt de nadruk in een kopopleiding op vakdidactiek en onderwijskundige thema's. In overleg met de examencommissie heeft de HAN besloten om de kopstudenten vrijstelling te geven voor het afstudeertraject van de lerarenopleidingen, omdat zij onderzoekend vermogen en onderzoeksvaardigheden al hebben aangetoond in hun voorgaande, verwante studie. Hierdoor kan er volledig aandacht gegeven worden aan de opleiding tot leraar. Het panel vindt dit een begrijpelijke keuze en ziet dat studenten in andere onderwijseenheden (zoals de leertaak professionele nieuwsgierigheid) wel degelijk ondersteuning krijgen op de onderzoeksvaardigheden en een onderzoekende houding tonen.

De kopstudenten werken in leerwerkgroepen. Dit zijn gemengde leerteams, waar studenten van alle opleidingen samen met elkaar en van elkaar leren. De curricula van de koptrajecten zijn gelijk voor de diverse opleidingen: studenten hebben de vakinhoud al in hun vooropleiding verworven en de focus ligt in het intensieve jaar alleen op onderwijskunde (beheersing generieke kennisbasis), vakdidactiek en werkplekleren. Vakdidactiek wordt voor alle koptrajecten aangeboden door de vakopleiding. De leerdoelen/eindtermen zijn voor studenten van PED/EC/GS/AK/WIS/BIO/NA/SK gelijk en zij werken vanuit hun eigen vakgebied aan een generieke leertaak.

Kopstudenten lopen vanaf de start stage waarbij ze intensief worden ondersteund door de opleidingsteams op de scholen en vanuit de HAN. Het eerste semester lopen studenten een begeleide stage. Bij een voldoende afronding van de begeleide stage starten studenten in semester 2 met de LIO-stage. Het panel heeft uit de gesprekken vernomen dat studenten door de goede begeleiding die ze ontvangen, de stage en hele traject uitdagend maar goed uitvoerbaar vinden. Er is een gedegen intake-traject met kandidaten voor de kopopleiding waarbij onder andere gekeken wordt met de aankomende studenten of de combinatie van stage/studie past in de persoonlijke ambitie en situatie. Indien het lesgeven onverhoopt niet op het gewenste niveau uitgevoerd wordt door een student, wordt er (al in de loop van het jaar) een individueel remediërend plan opgesteld. Het traject zal dan langer dan een jaar omvatten.

Covid

Het panel heeft uit de gesprekken vernomen dat de lerarenopleidingen snel omgeschakeld zijn naar online lesgeven toen dit vanwege de maatregelen rondom covid 19 noodzakelijk was. De studenten hebben de docenten als zeer flexibel en capabel ervaren toen de programma's geheel en/of grotendeels online uitgevoerd moest worden door corona. Waar nodig is onderwijs gegeven in kleinere groepen. Binnen de studentenbegeleiding is er volgens het panel voldoende aandacht besteed aan het welzijn van studenten. Vanuit het management van de Academie Educatie is aanvullend contact gezocht met studenten, bijvoorbeeld via de studentenverenigingen van de opleidingen. Op deze wijze kon men goed inspelen op vragen en behoeften van de studenten, bijvoorbeeld ten aanzien het onderwijs en het beschikbaar stellen van werkplekken. De ervaringen tijdens de coronatijd hebben de lerarenopleidingen doen beseffen hoe belangrijk het is om bij elkaar te komen en het onderwijs is dan ook direct weer zoveel mogelijk fysiek uitgevoerd toen dit weer (zij het met beperkingen) mogelijks was. De ervaringen van docenten en studenten (zowel bij het volgen als geven van onderwijs) worden nu ingebracht in/bij het expertisegebied Leren en lesgeven met ICT.

Standaard 2 per lerarenopleiding

Onderbouwing Aardrijkskunde

Opzet en inhoud programma

Het panel herkent de visie op het leren van aardrijkskunde in de opzet en inhoud van het programma. Het leren van aardrijkskunde, het ontwikkelen van geografisch besef, leer- en denkvaardigheden, wordt in het programma voortdurend gekoppeld aan het ontwikkelen van onderzoekend vermogen. Studenten worden telkens uitgenodigd om kritisch na te denken over hun eigen ontwikkeling tot leraar aardrijkskunde. Het panel ziet dat de opleiding hierbij het onderzoekend leren van Margaret Roberts toepast en onderschrijft deze opzet. Studenten worden aangemoedigd om hun eigen visie te ontwikkelen op het vak en de vakdidactiek van aardrijkskunde.

Het panel constateert dat de propedeuse een oriënterende en selecterende functie heeft. In het vakspecifieke deel van de propedeuse maken studenten kennis met de basis en achtergronden van het vak aardrijkskunde en met verschillende sociaal en fysisch geografische thema's zoals Weer en Klimaat of Bevolking en Ruimte. Naast vakinhoud komt de vakdidactiek aan bod zoals bij Geografische vaardigheden 1 waarin het geografisch besef bij leerlingen en de vaardigheden

die daarbij horen centraal staan. Ten behoeve van de oriëntatie op het werken in het (v)mbo is er in de propedeuse ook aandacht voor het mbo-leergebied Mens en Maatschappij. De studenten krijgen hierbij een oriëntatie in de kennis en didactiek die tot dit leergebied horen.

Het panel herkent in de hoofdfase dat studenten werken aan een eigen visie op het leraarschap. In deze fase beantwoorden studenten voor zichzelf de vraag wat voor aardrijkskundeleraar ze zouden willen zijn. Studenten verdiepen de vakinhoudelijke kennis en ontwikkelen hun vakdidactische vaardigheden zodat ze in de eindfase kunnen functioneren als leraar in opleiding. Dat doen ze aan de hand van thema's zoals De Ondergrond van Nederland en Energie & Water. Bij de vakdidactische vaardigheden gaat het bijvoorbeeld om het ontwerpen en uitvoeren en evalueren van een veldwerk voor de eigen werkplek. Daarnaast gaat het om vakvaardigheden, geografische werkwijzen en activerende didactiek. Een bijzonder voorbeeld is het vak culturele geografie & Toerisme. Dit betreft een omvangrijk veldwerk naar Rusland, dat daarnaast ingaat op het thema toerisme. Telkens wordt daarbij de relatie gelegd tussen het vak aardrijkskunde en de vormgeving ervan in het onderwijs. Volgens het panel wordt in het programma het onderzoekend vermogen van de studenten goed ontwikkeld. De werkplekbegeleiders merken op dat studenten in staat zijn om snel en slagvaardig de onderwijspraktijk onderzoeken. Voor het panel zijn de speerpunten drama en ICT minder herkenbaar in het programma. Het panel adviseert de opleiding om de inhoud van deze speerpunten meer te benadrukken in het programma.

Volgens het panel zijn ook in de eindfase de vakinhoud, vakdidactiek, onderwijskunde en veldwerk daar waar mogelijk met elkaar geïntegreerd. Het vakspecifieke deel bestaat uit een leertaak Internationalisering en een leertaak Vakdidactiek. In de leertaak internationalisering laten studenten zien dat ze in een internationale context een veldwerk kunnen ontwerpen, uitvoeren en evalueren. Dit veldwerk vindt tot nu toe plaats in Ierland en zal in verband met de coronamaatregelen voorlopig waarschijnlijk in Duitsland plaats gaan vinden. Voor de leertaak vakdidactiek ontwerpen studenten een lessenserie binnen de context van hun werkplek. Deze lessenserie voeren ze uit in hun klas en evalueren ze vervolgens. De lessenserie sluit op deze manier aan op de gekozen afstudeerrichting beroepsonderwijs of havo/vwo. Daarnaast sluit deze vakdidactiek aan op de persoonlijke visie die is ontwikkeld op het leraarschap van aardrijkskunde. Binnen het integraal handelen is de vakdidactiek gericht op het differentiëren in de klas en op het rekening houden met verschillen in leerbehoeften. Studenten schrijven een visiestuk over differentiëren, proberen differentiatietechnieken uit en ontwerpen een plan voor het pedagogisch handelen dat ook wordt uitgevoerd en geëvalueerd.

Begeleiding

De studenten zijn zeer tevreden over de begeleiding. Ze ervaren in het algemeen een grote betrokkenheid bij de opleiders en voelen zich als gelijke aangesproken. Een deel van de studenten zou tijdens hun stage graag meer contact willen ervaren met de vakdidactici van de opleiding. In de propedeuse worden studenten begeleid in de opleiding en bij hun oriëntatie op het beroep van leraar. Ook in de hoofdfase is er sprake van individuele begeleiding tot leraar aardrijkskunde. Daarbij is er vooral aandacht voor professionele studiehouding, professionele communicatie, het leren samenwerken en het kunnen reflecteren op je eigen handelen en ontwikkeling. In de eindfase is het begeleiden met name gericht op de leervragen van studenten. Tijdens intervisie, coaching en themabijeenkomsten worden studenten begeleid tot het niveau startbekwaam. Het door de opleiding duidelijk uitgewerkte docentbeeld ondersteunt volgens het panel goed deze ontwikkelgerichte begeleiding.

Docenten

Het team van opleiders bestaat uit 10 personen. Alle opleiders beschikken over een mastergraad. De academische achtergronden zijn divers, variërend van onderwijskunde, fysische geografie, tropisch landgebruik tot culturele antropologie. Daarnaast zijn de opleiders ervaren in het voortgezet onderwijs en zijn twee opleiders in deeltijd werkzaam in het voortgezet onderwijs. Het professionaliseren vindt op verschillende manieren plaats, onder andere via het deelnemen en bijdragen aan landelijke overleggen en conferenties. De opleiders zijn bovendien actief binnen de beroepsvereniging van docenten Aardrijkskunde. Het panel vindt dat er binnen het team goed wordt samengewerkt. Men is goed op de hoogte van elkaars werkzaamheden omdat het onderwijs wordt zoveel mogelijk in duo's wordt uitgevoerd en alle opleiders bij elkaar zijn geplaatst in één werkruimte. Het panel vindt het team ambitieus. Uit de documentatie en de gevoerde gesprekken blijkt dat het team een hoog kwaliteitsniveau nastreeft en in staat is om adequaat het programma te verbeteren en te ontwikkelen. Het panel vindt het positief dat studenten en opleidingsscholen aangeven dat zij duidelijk bij deze ontwikkelingen worden betrokken en zo een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het programma wordt ervaren.

Onderbouwing Biologie

Opzet en inhoud programma

De landelijke kennisbasis Biologie vormt het uitgangspunt voor het vakspecifieke deel van programma. De vakinhoudelijke en vakdidactische kennis zijn zichtbaar in het programma verwerkt.

Door de aard van de opleiding, maken studenten kennis met zowel sociaalwetenschappelijke als natuurwetenschappelijke onderzoeksvaardigheden. Sociaalwetenschappelijke onderzoeksvaardigheden worden aangeleerd in de onderzoeksleerlijn die alle lerarenopleidingen aanbieden. Natuurwetenschappelijk onderzoek staat centraal in verschillende vakinhoudelijke en vakdidactische onderwijseenheden. Studenten zijn vrij (binnen kaders) in de keuze van hun afstudeeronderzoeksvraag en zij geven aan dat zij het onderzoek eindfase hierdoor echt relevant en nuttig vinden. Naast onderzoeksvaardigheden besteedt de opleiding aandacht aan het ontwikkelen van een kritische, onderzoekende houding, waarbij studenten worden gestimuleerd tot reflectie. Dit wordt bijvoorbeeld gedaan binnen het WPL, als studenten moeten zoeken naar literatuur voor een WPL-gerelateerde opdracht. Het panel vindt dat studenten goed worden voorbereid op het afstudeeronderzoek in het vierde jaar.

De onderwijskundige en vakinhoudelijke literatuur is van voldoende niveau en kwalitatief goed. De opleiding maakt, conform ADEF-afspraken hieromtrent, gebruik van een geaccepteerd standaardwerk (Campbell, Biology) en voegt daar materialen aan toe. Studenten geven aan dat zij tevreden zijn over het inhoudelijke deel van de opleiding Biologie. Zij ervaren het niveau als hoog. Studenten geven aan dat zij de piekmomenten soms als stressvol ervaren door een gevoelsmatige ongelijke verdeling van de studielast. Studenten hebben dit aangegeven bij de opleiding en deze heeft dit ook daadwerkelijk aangepakt door aanpassingen in het onderwijsprogramma van het volgend cohort. Studenten vinden het jammer dat de opleiding hier niet sneller op kon schakelen waardoor zij niet profiteerden van de betere studielastspreading.

Het panel is tevreden over de mate waarin de opleiding de curriculumontwikkeling en daarbij zaken als studeerbaarheid in gezamenlijkheid met de studenten oppakt.

Studenten zijn bijzonder positief over de wijze waarop de opleiding het speerpunt 'drama' heeft vormgegeven. Studenten benoemen het kerndoel van 'drama' als 'accepteer wie je bent' en geven aan zelfverzekerder te worden door drama. Tijdens drama worden allerlei concrete zaken behandeld, zoals: non-verbale communicatie, correct stemgebruik, aandachtsrichters, veiligheidsregels op blaadjes uitdelen en uitbeelden en een toneelstuk om mitose-meiose uit te beelden. Studenten geven aan dat drama hen veel goede ideeën heeft opgeleverd en dat zij dit onderdeel bijzonder nuttig vinden.

Leeruitkomsten ICT zijn in de niveaubeschrijvingen verwerkt en op verschillende plaatsen in het programma is ICT als kleine leertaken verweven. Deelname aan iXperium is een concreet voorbeeld van hoe de opleiding aandacht besteedt aan ICT; studenten maken naar aanleiding van deelprogramma's bij iXperium een les die direct toepasbaar is in hun stage. Studenten geven aan dat dit hun ICT-vaardigheden heeft versterkt en dat zij veel ideeën hebben opgedaan met betrekking tot de inzet van ICT in hun lessen.

Het panel constateert dat de opleiding zichtbaar gewerkt heeft aan het speerpunt 'Versterking verbinding vakdidactici en werkplek-begeleiders (WPB).' Er is een pilot uitgevoerd bij WPL2 met als doel om meer te focussen op vakdidactiek tijdens het werkplekleren en een betere afstemming tussen team biologie en WPB (sámen opleiden). Dit gebeurt bijvoorbeeld door vakdidactische uitgangspunten/lijn te bespreken (vanuit hybride leermodel), door samen op te trekken in de begeleiding en beoordeling van studenten (formele momenten en lesbezoek) en door kortere lijnen tussen WPB en Team Biologie (sparren just-in-time). Naast dit intensievere contact tussen de opleiding en WPB, hebben deze laatste ook meer onderling contact, bijvoorbeeld door gezamenlijk intervisiesessies. Dit levert zowel WPB als de opleiding nieuwe inzichten op. De borging van de kwaliteit van het WPL is verbeterd doordat docenten vaker op de scholen aanwezig zijn en doordat de HAN een cursus vakdidactische begeleiding aanbiedt.

Didactisch concept

De opleiding hanteert het generieke didactische concept van de lerarenopleidingen. Het panel onderschrijft het didactisch concept en de vakspecifieke invulling daarvan. Aanvullend vindt de lerarenopleiding biologie het beleven van de natuur voor het vak essentieel. De opleiding biedt veel verschillende werkvormen aan, waarvan een aantal specifiek voor biologie, zoals diverse practica en veldwerkopdrachten. De opleiding zet doelbewust vele verschillende werkvormen in, zodat studenten zich bewust worden van de vele mogelijkheden. Daarnaast geeft het studenten de gelegenheid om te oefenen met verschillende werkvormen. De variëteit aan werkvormen fungeert ook als inspiratiebron voor studenten waaruit zij kunnen putten bij de invulling van hun eigen lessen. Het panel stelt vast dat de werkvormen passen bij de aard van de opleiding en aansluiten bij het didactisch concept.

Begeleiding

De studieloopbaanbegeleiding is op orde. Bij de studieloopbaanbegeleiding spelen de kernwaarden van de opleiding, te weten 'studiethuis', oog voor elkaar en persoonlijke ontwikkeling, een essentiële rol. Studenten geven aan tevreden te zijn met de kwaliteit van de studiebegeleiding. Docenten ondersteunen studenten, zijn een voorbeeld voor studenten en zijn studentgericht.

De begeleiding van een stage begint altijd met een startgesprek met de WPB en meestal ook de Instituutsopleider (IO). Ook zijn er meerdere driehoeksgesprekken met de WPB en of de IO of de SO. De schoolopleider (SO) of instituutsopleider (IO) bezoeken studenten tijdens stages. Beoordeling van stages gebeurt naar aanleiding van een beoordelingsvoorstel van de WPB. Het beoordelingsformulier wordt door de WPB en SO en IO samen ingevuld en besproken. De kwaliteit van de stagebegeleiding is volgens het panel voldoende.

Docenten

Het panel vindt de kwaliteit van het docententeam goed. Het team dekt gezamenlijk de benodigde kwalificaties af. Het docententeam biologie bestaat uit 11 personen: 8 biologiedocenten, 2 docenten onderwijskunde, waarvan één ook als onderzoeker binnen het kenniscentrum werkt (focus op formatieve toetsing) en een praktijkdocent met een onderwijsbevoegdheid. Binnen het docententeam zijn duo's/trio's gevormd waarvan het zwaartepunt van het onderwijs binnen één leerlijn ligt. Zij hebben een vooropleiding in dit aandachtsgebied en ontwikkelen gezamenlijk de leerlijn en blijven up-to-date door het volgen van conferenties, cursussen, landelijk vakoverleg en kennisdeling tussen lerarenopleidingen (bijvoorbeeld door middel van de peerreview leerlijn cel en de bijdrage aan onderzoek seksuele en relationele vorming). Docenten professionaliseren door actief gebruik te maken van de professionaliseringsmogelijkheden zoals geschetst in het algemene deel van standaard 2.

Studenten zijn zeer positief over hun docenten, vooral over hun betrokkenheid, laagdrempeligheid en bereikbaarheid. Ook zijn zij zeer tevreden over de vakinhoudelijke deskundigheid en de didactische kwaliteit van de docenten. Studenten kunnen zich echt 'modellen' naar hun docenten, wat zij erg waarderen. Bovendien ervaren studenten het contact met docenten als gelijkwaardig. "Studenten en docenten leren samen", benoemden studenten in het gesprek. Mede door het prettige contact met de docenten voelen studenten zich erg thuis en veilig bij de opleiding Biologie. Studenten ervaren vrijheid om te leren van hun fouten, zonder dat zij als persoon veroordeeld worden.

Voorzieningen

De lerarenopleiding Biologie heeft samen met de opleidingen Natuurkunde en Scheikunde de beschikking over goed geoutilleerde, moderne practicumlokalen en maakt in sommige gevallen gebruik van de faciliteiten van de opleiding Hoger Laboratorium Onderwijs, welke ook is gevestigd op de campus HAN Nijmegen. Het panel is onder de indruk van de kwaliteit van deze vakspecifieke voorzieningen en vindt dat deze vakspecifieke voorzieningen de onderwijsleeromgeving versterken.

Onderbouwing Duits

Opbouw en inhoud programma

Het panel ziet een doordacht en samenhangend curriculum. De ruggengraat van het curriculum bestaat zoals bij de lerarenopleidingen gebruikelijk is, uit de Vakinhoudelijke lijn, de lijn Persoonsvorming en beroepshouding en de Generieke (Onderwijskundige) lijn. Zowel het ICT-onderwijs als kennis en vaardigheden met betrekking tot onderzoek zijn doorlopend verweven in de vakinhoudelijke en generieke lijn.

De vakinhoudelijke lijn is opgedeeld in Taalbeschouwing, Taalverwerving en Cultuur en Literatuur. In jaar 1 en 2 is de verhouding tussen de vakinhoudelijke en persoons- en beroepsvormende vakken evenredig: beide beslaan in deze eerste helft van de opleiding 50% van het curriculum. Vanaf het derde jaar ligt er meer nadruk op docentvaardigheden en onderwijskunde, namelijk 75%. Het panel vindt de vakinhoudelijke onderdelen relevant en adequaat toe leiden naar de LKT en ziet dat de generieke kennisbasis op gedegen wijze geborgd is.

Ook waardeert het panel de wijze waarop de opleiding de praktijk aan de hand van het werkplekleren doorlopend verankert in het de lijn Persoonsvorming en beroepshouding. De opleiding is trots op deze leerlijn: in een deel van de onderwijseenheden die hieronder valt, is ruimte voor eigen invulling. Studenten oriënteren zich in de hoofdfase op de afstudeerrichting havo-vwo of vmbo-mbo. De opleiding verzorgt hiertoe onder andere een meerdaags mbo-project. Het panel vindt dit een mooi initiatief. Studenten geven aan over het algemeen goed voorbereid op stage te gaan. Aangegeven wordt dat de vakdidactische literatuur gericht is op havo-vwo, terwijl de aansluitende stage in het vmbo is. Ook lopen sommige studenten al in jaar 1 stage op een mbo, terwijl het oriëntatie-project in het tweede jaar van de studie wordt aangeboden. Het panel geeft mee alert te blijven op dergelijke inconsistenties, maar heeft ook de realistische kijk dat niet alles al in jaar 1 aangeboden kan worden.

De integratieve visie die de opleiding heeft, wordt waargemaakt. Dat ziet het panel onder andere aan de onderdelen Integraal Handelen 1, 2 en 3 en ook in de wijze waarop andere onderwijseenheden integratief worden aangeboden: drama, onderzoeksvaardigheden en ICT-onderwijs worden bijvoorbeeld zichtbaar geïntegreerd met vakdidactische en generieke (onderwijskundige) onderwijseenheden.

Het panel vindt dat het internationaliseringsprogramma het meest sprekende voorbeeld van integratie bij de lerarenopleiding Duits is. In deze lijn 'Buitenschool leren' komen vakken samen: de 'dubbelslag' (de student leert iets en leert dit aanleren) wordt expliciet gemaakt. Het panel meent dat het team hier met recht trots op kan zijn: het ziet hoe deze leerlijn als een rode draad door de vier jaren van het programma loopt en verweven is met de 'binnenschoolse' leerlijnen. In ieder jaar vindt er een excursie naar een Duitstalige bestemming plaats. Voorbeelden zijn de excursies naar Berlijn, 'Weihnachtsmarkt', 'Didactische grammatica Paderborn' en 'Museumsdidaktik', waarin studenten kennismaken met de cultuur en bezig zijn in de doeltaal. Tevens leren ze hoe ze voor leerlingen een excursie, vakdidactische les of museumbezoek organiseren. De 'ultieme' buitenlandervaring die de studenten opdoen, is de minor in het tweede semester van het derde leerjaar. Studenten studeren in deze periode aan een Duitstalige hogeschool of universiteit. De opleiding biedt ruimte voor maatwerk: zo is er voor native speakers die aan hun Nederlands willen werken, een alternatief programma mogelijk.

Eveneens komt de visie van de opleiding ten aanzien van wereldburgerschap en diversiteit op zichtbare wijze tot uiting in het internationale programma. De mate waarin en vooral waarop de studenten in aanraking komen met de Duitse taal en cultuur, zorgt dat de visie verzilverd wordt. Alumni zwaaien met een rugzak vol aan internationale, buitenschoolse ervaring af.

De opleiding voegt met het buitenschools leren dan ook de daad bij het woord: het panel is daarvan onder de indruk en ziet het enthousiasme ervoor bij zowel docenten als studenten.

Begeleiding

Studenten worden op betrokken wijze begeleid. Ze voelen zich thuis op de opleiding, iets wat door het kleinschalige karakter en de korte lijnen met docenten, studieloopbaanbegeleiders, werkplekbegeleiders en IO'ers versterkt wordt. Studenten ervaren de begeleiding als inhoudelijk

en didactisch deskundig en zijn positief over de goede sfeer. Studenten merken dat hun feedback wordt opgepakt, er wordt naar hen geluisterd. Door de benaderbaarheid van het team geven studenten deze feedback op informele wijze, maar ook borgt de opleiding inspraak door periodiek met het inspraakorgaan 'Redemittel' bijeen te komen. Een onderwerp dat door studenten in de evaluaties en de gesprekken naar voren is gebracht, is de studielast die in sommige fasen van de opleiding wellicht beter gespreid kan worden. Een voorbeeld is het eerste semester van het derde leerjaar, waarin studenten stage lopen, de LKT doen en diverse studieonderdelen afronden voor de start van de buitenlandse minor. Een ander voorbeeld is dat studenten ervaren dat voor sommige onderwijseenheden de studietaakbelasting hoger is dan het aantal EC's, terwijl dat bij andere onderwijseenheden juist niet het geval is. Het panel vindt het positief dat studenten deze feedback op veilige wijze kunnen geven en heeft er vertrouwen in dat de opleiding input op professionele wijze weegt en meeneemt. Het panel constateert dan ook dat de stemmen van de studenten bij de lerarenopleiding Duits, gehoord worden.

Tot slot streeft de opleiding ernaar om studenten met een mbo-achtergrond, passend te begeleiden. Dit door extra in te zetten op het verwerven van studievaardigheden en vakinhoudelijke ondersteuning te bieden. Het panel moedigt de opleiding aan deze initiatieven te blijven ontplooiën en in het programma te verankeren.

Docenten

Het panel ziet een bekwaam en gedreven team. Het docententeam bestaat uit 8 medewerkers, waarvan allen in het bezit zijn van de BKE en 2 daarnaast ook de SKE hebben behaald. Alle docenten beschikken over een master en 2 zijn gepromoveerd. Het team representeert diverse vakinhoudelijke, internationale, onderwijskundige en academische kennis: vanuit werkervaring, vooropleiding en bij- en nascholing. Er wordt op diverse manieren deelgenomen aan (landelijke) kennis- en netwerkactiviteiten. Het is vanwege de omvang van het team niet mogelijk om in alle Expertisegebieden een vertegenwoordiger te hebben; het team Duits wisselt dan ook op regelmatige basis kennis uit met het team Frans: beide teams streven naar een afvaardiging die de Expertisegebieden nagenoeg dekt. Uiteraard wordt rekening gehouden met persoonlijke voorkeuren en interesses.

Het team geeft aan het prettig te vinden om zelfsturend en resultaatgericht te werken. De docenten ervaren autonomie en de vrijheid om zelf prioriteiten te stellen, op basis van eigen inzicht en professionaliteit. Het vertrouwen dat er vanuit de organisatie in de teams is, motiveert hen. Afbakening van werkzaamheden en het stellen en bewaken van prioriteiten, zijn dan ook belangrijk. Men geeft aan in een team te werken dat plezierig samenwerkt en elkaar persoonlijk en professioneel versterkt en uitdaagt. Het panel heeft dit naar haar genoegen ook kunnen waarnemen.

Onderbouwing Economie

Opzet en inhoud programma

Het panel ondersteunt de opzet van het programma lerarenopleiding Economie volgens het model van Zitter en Hoeve voor hybride leeromgevingen omdat het model de relatie legt tussen leeractiviteiten op de opleiding en het leren tijdens het werkplekleren. Het model heeft twee dimensies: enerzijds de dimensie geconstrueerde leeromgeving van de opleiding versus realistische omgeving van de werkplek en anderzijds het acquireren van kennis versus het participeren om te leren. Het kennis acquireren in een geconstrueerde omgeving vindt plaats tijdens de bijeenkomsten en leeractiviteiten op de opleiding of indien nodig via MS-Teams. Het

participeren om te leren in een geconstrueerde omgeving betreft het leren aan de hand van simulaties, zoals het geven van minilessen of het oefenen van het stemgebruik tijdens de lessen Drama. Het participeren door te leren in een realistische omgeving vindt plaats door ervaringen op te doen met het lesgeven op de werkplek. Het acquireren van kennis in een realistische omgeving vindt plaats door het toepassen van kennis in de praktijk. Dit zijn intervisie activiteiten die bijvoorbeeld tijdens LIO-stage plaatsvinden of activiteiten waarbij studenten samen lessen voorbereiden, uitvoeren en evalueren.

Het panel ziet aan het programmaoverzicht dat de relatie tussen de inhoud van het programma met de beoogde leerresultaten duidelijk wordt gelegd. In een dekkingsmatrix is de samenhang aangegeven van de onderwijseenheden met de vier bekwaamheden, de landelijke vakkenbasis economie en de landelijke generieke kennisbasis aangegeven. Aanvullend is per onderwijseenheid aangegeven in hoeverre aandacht wordt besteed aan het 'leren en lesgeven met ICT'. In het Onderwijs en Examen Reglement en in de studiegidsen zijn deze relaties met de beoogde leerresultaten verder uitgewerkt.

De opleidingsspecifieke onderwijseenheden hebben een uniforme omvang van 2,5 EC en worden door een kennistoets of een leertaak afgerond. De vakinhoudelijke onderwijseenheden komen overeen met de kennisgebieden van economie, zoals Bedrijfseconomie, Bedrijfsadministratie of Marketing. De vakdidactische en onderwijskundige onderwijseenheden komen overeen met de beroepsvaardigheden van een leraar, zoals blijkt uit de thema's Directe instructie, Toetsing, Taal of Rekendidactiek. Het panel ervaart naar aanleiding van de gesprekken met studenten dat de vakinhoud en vakdidactiek redelijk van elkaar gescheiden zijn en adviseert de opleiding om in de vakinhoudelijke onderwijseenheden de vakdidactiek ook bewust in te zetten.

De opbouw van het programma is volgens de generieke opzet van de lerarenopleidingen. Ten behoeve van een brede oriëntatie maken de studenten in de propedeuse kennis met het leergebied Mens & Maatschappij van het (v)mbo. Ze ontwikkelen samen met medestudenten een leerarrangement voor dit leergebied en verwoorden een eigen visie op het werken in dit leergebied. Ten behoeve van een brede oriëntatie op het werkveld organiseert de opleiding tijdens de hertentamenweken excursies en bedrijfsbezoeken, zodat studenten economie in de praktijk kunnen ervaren. Het panel vindt dit positief en herkent hierin het streven om studenten breed te laten oriënteren op het werkveld van de economieleraar. Het panel is daarnaast positief over de leerlijn van het onderzoekend vermogen. Deze gaat van aandacht voor gestructureerd leren en observeren in de propedeuse naar onderzoeksmethoden in de hoofdfase en leidt tot het onderzoeksmatig verbeteren van de eigen onderwijspraktijk in de eindfase van de opleiding.

Uit de onderwijsbeoordelingen blijkt dat het studenten het programma voldoende tot goed studeerbaar vinden en dat zij voldoende inhoudelijke samenhang ervaren. Het panel vindt dat het programma voldoende aansluit op de vooropleiding van de studenten. De instroom vanuit het mbo en vanuit de havo is qua omvang ongeveer gelijk. In de propedeuse volgen de havisten en mbo'ers samen hetzelfde programma. Op deze manier ondersteunen ze elkaar bij de vakken die minder goed aansluiten op de vooropleiding. Dit is voor mbo'ers met name het geval bij de onderwijseenheden Micro-economie en Macro-economie. Andersom worden havisten weer ondersteund door mbo'ers bij de onderwijseenheden Bedrijfseconomie en Bedrijfsadministratie. De instroom van studenten met een vwo-diploma is aan het toenemen. Voor deze studenten

bestaat de mogelijkheid om in een BaMa-traject de bacheloropleiding te combineren met de masteropleiding waardoor het mogelijk is om in ongeveer vijf jaar zowel de tweedegraads als de eerstegraadsbevoegdheid te halen.

Begeleiding

Het panel onderschrijft het uitgangspunt dat de ontwikkeling van de individuele student het vertrekpunt is voor de begeleiding. Vanaf het begin van de opleiding krijgen studenten een studieloopbaanbegeleider toegewezen die hen individueel begeleidt in hun studie. De opleiding maakt hierbij duidelijk onderscheid tussen begeleiden en coachen. Aanvullend worden studenten gecoacht bij hun individuele ontwikkeling tot leraar. De studenten zijn zeer tevreden over deze persoonlijke begeleiding en coachen en waarderen het dat zij door het team van docenten worden gezien als aankomend collega. Het panel heeft gemerkt dat er onder studenten enige terughoudendheid is om voor het samenstellen van het groeidossier het programma Bulb te gebruiken. Het is voor studenten namelijk niet duidelijk of ze na het afronden van hun opleiding nog toegang hebben tot hun eigen groeidossier. Uitleg hierover aan de studenten is volgens het panel gewenst.

Docenten

Het team van twaalf docenten is volgens het panel betrokken bij de opleiding en begaan met de studenten. Typerend voor de docenten is de oplossingsgerichte wijze van werken, waarbij voortdurend wordt gezocht naar vernieuwingen en verbeteringen. Een deel van de docenten werkt deels ook voor andere opleidingen zoals de masteropleiding tot Leraar Algemene economie of bij opleidingen van andere academies. Vier docenten werken daarnaast nog in het voortgezet onderwijs of het mbo. Het panel ziet dat er een goede diversiteit in praktijkervaringen en dat er actieve netwerken met werkveld zijn ontstaan waarbij alumni ook worden betrokken. De docenten geven aan dat de transitie naar een zelfverantwoordelijk team goed is verlopen. In 2019 is het team van docenten door de hogeschool uitgeroepen tot het docententeam van het jaar. Uit de jaarlijkse tevredenheidsmeting onder medewerkers blijkt dat de tevreden in de afgelopen jaren is toegenomen. Toch blijft voor de docenten de hoge werkdruk een punt van aandacht en spreekt hieruit volgens het panel de betrokkenheid bij de opleiding en haar studenten.

Onderbouwing Engels

Opzet en inhoud programma

Het panel ziet een doordacht en samenhangend programma. De opleiding werkt aan de vakinhoudelijke bekwaamheid met vakken op het gebied van taalvaardigheid, literatuur, cultuur, vakdidactiek en onderzoek. Naar de generieke bekwaamheidseisen wordt toe gewerkt aan de hand van onderwijskunde (de gemeenschappelijke kennisbasis), integraal handelen en professionele identiteit, leren en lesgeven met ICT en eveneens onderzoek. Het panel ziet dat er logische keuzes ten aanzien van het curriculum zijn gemaakt. Deze kunnen meer en transparanter benoemd worden. Leren en aanleren bestaan naast elkaar, met in het propedeusejaar relatief meer aandacht voor het vergroten van de eigen kennis van en vaardigheden in de taal, dan in de hogere leerjaren.

Studenten maken de LKT in het eerste semester van jaar 3. Zij voelen zich hier over het algemeen goed op voorbereid. Vakdidactiek wordt onder andere gedoceerd aan de hand van de module TEFL (Teaching English as a Foreign Language), dat als een rode draad door het

curriculum loopt. Een ander fraai onderdeel is de vakdidactische onderwijseenheid Design Challenge, waarin studenten gezamenlijk een taaltaak binnen een curriculum ontwerpen. Studenten zijn hier enthousiast over: ze ontwikkelen als zijnde een vakgroep van leraren een onderdeel van een curriculum. Ict-onderwijs vindt onder andere plaats in de onderwijseenheid 'Tellat': Technology Enhanced Language Learning and Teaching. Deze module verdient nog enige doorontwikkeling, maar voorziet duidelijk in een behoefte.

Onderzoek loopt integratief door verschillende leerlijnen heen. In verschillende modules komen vaardigheden als analyseren, observeren en kritisch denken aan de orde. In de hoofdfase krijgen studenten het vak Research Skills, waarin aandacht wordt besteed aan kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksmethoden en onderzoekstechnieken. Studenten geven aan tevreden te zijn over de onderzoekslijn. Ze voelen zich voorbereid op het praktijkonderzoek waarmee ze de eindfase als onderdeel van IT3 afsluiten.

Studenten kiezen in de hoofdfase voor de afstudeerrichting vo of mbo. In de modules vakdidactiek komen de beide richtingen aan bod. Er is een onderwijseenheid gericht op het mbo en ook zijn er verschillende initiatieven, zoals een samenwerkingsproject met ROC Nijmegen waarin studenten beroepsgerichte taken ontwerpen voor mbo-studenten van verschillende opleidingen.

Studenten kunnen de gekozen afstudeerrichting persoonlijke 'kleuren' door te kiezen uit onderwijseenheden; de zogenaamde 'Options'. Voorbeelden zijn Life Long Learning, Special Educational Needs of een vreemde taal zoals Chinees aanleren op A2-niveau. Dit voorbeeld heeft een belangrijk dubbele-bodem effect: studenten ervaren in deze module direct hoe het is om een nieuwe taal aan te leren. Zo ervaren studenten hoe een leerling zich voelt voor het eerst in aanraking komt met Engels. Een ander voorbeeld van een 'Option' is de mogelijkheid om alvast een entree-deel van de master te doen. Als de student vervolgens na zijn afstuderen daadwerkelijk doorstroomt naar de master, wordt dit verzilverd. Studenten en alumni hebben aangegeven dat ze mogelijkheid om zich meer te kunnen verdiepen in het voortgezet speciaal onderwijs zouden waarderen. De opleiding pakt deze signalen op, het panel waardeert dit. De opleiding profileert zich verder door haar internationaal perspectief en de leerlijn Loopbaanoriëntatie en Begeleiding. Het panel complimenteert de opleiding met de wijze waarop zij internationalisering in het programma heeft ingebed: het panel ziet dat het curriculum op een evenwichtige manier met 'de blik op de wereld' is doorvlochten.

Aan internationalisering wordt in de eerste plaats gedaan in de lessen literatuur en cultuur. In het tweede jaar leren de studenten hoe ze een buitenlandse excursie organiseren en gaan ze zelf voor een studiereis naar Oxford. In jaar drie verblijven studenten gedurende hun minor in het buitenland. In principe worden de vakinhoudelijke en de vakdidactische lessen in de doeltaal gegeven. Studenten zijn positief over het internationaliseringsprogramma. Speciaal door hen genoemd is de mogelijkheid om naast je lessen de cursus 'ITP' te volgen, het International Teacher Program. Studenten leren hier les te geven op een tweetalige school. Ook de leerlijn Oriëntatie en Begeleiding is op gedegen wijze verweven in het programma. De SLB-lijn is geïntensiveerd, wat heeft geleid tot meer tevredenheid en een hoger studierendement. De opleiding richt zich in de toekomst onder andere op flexibilisering en maatwerk, onder andere door het werken met leeruitkomsten. Het panel is enthousiast over het feit dat er binnen het raamwerk van het curriculum veel ruimte is voor eigen inbreng en keuzes. Het panel geeft mee dat wat betreft het leveren van maatwerk, het raadzaam is om duidelijk met elkaar te bepalen wat mogelijk is en wat niet. Blijf realistisch en houd het werkbaar. Met de keuzes die in het programma al worden geboden, heeft de opleiding al reeds een mooi palet aan mogelijkheden voor persoonlijke inbreng en accenten op eigen interesses.

Begeleiding

Het panel complimenteert de opleiding met de benaderbaarheid van het team: studenten voelen zich gezien, kunnen hun verhaal kwijt en voelen zich aangesproken als volwassene. Feedback wordt door docenten goed opgepakt: ze staan ervoor open en doen er wat mee. De opleiding Engels geeft vorm aan het 'Student As Partner-principe' door studenten te betrekken bij open dagen en matchingsactiviteiten en door het begeleiden van eerstejaars door tweedejaars. Daarbij wordt studenten actief om input gevraagd. De opleiding heeft een eigen nieuwsbrief (door studenten en docenten gemaakt en verspreid), waardoor zij actief de verbinding met studenten zoekt. Ook is er in coronatijd actief contact gezocht met studenten om hun welzijn in de gaten te houden.

De opleiding Engels kampt met een tekort aan stageplaatsen, dit is een terugkerend fenomeen. De organisatie van de stages ligt bij Bureau Extern, maar studenten geven aan dat het ontbreken van een stageplek over het algemeen door de opleiding wordt opgelost. Ook hierin voelen zij zich gesteund en begeleid. Covid-19 heeft hierin niet tot extra problemen geleid: het werkplekleren is, evenals het onderwijs door de opleiding, snel en naar tevredenheid overgegaan naar digitaal. Voor enkele studenten die aan het begin van de afgekondigde lockdown in het buitenland zaten, is er enige onduidelijkheid en onzekerheid geweest over het al of niet terugkeren en de wijze waarop. De opleiding heeft dit adequaat kunnen oplossen.

Docenten

De docenten Engels vormen volgens het panel een enthousiast en deskundig team. Het panel is aangenaam getroffen door de trots die de docenten jegens hun studenten uitspreken. Het team bestaat uit 24 medewerkers, veelal academisch opgeleid en met onderwijservaring in het tweedegraadsgebied. Vijf docenten zijn native speakers. Mits de aanstelling groot genoeg is, is iedere docent SLB'er van een of meerdere groepen. Bijna alle docenten zijn in het bezit van een BKE of zijn bezig deze te halen. Vier docenten hebben ook de SKE. Zes docenten vervullen de taak van IO'er. Iedere collega is op basis van kunde en interesse aangesloten bij een expertisegroep: via hen landt de input vanuit het expertisegebied in het team en in het Teamontwikkelplan. Dit plan wordt in gezamenlijkheid opgesteld. Het team is hier tevreden over. Het docententeam Engels is professioneel en ambitieus. De werkdruk is echter hoog. Het team slaagt erin om als zelfsturend team prioriteiten en deadlines te stellen, en deze ook te halen. Er is echter niet de ruimte om alles op te pakken wat men zou willen, het maken van keuzes is essentieel. Een punt van zorg is de flexibiliseringsslag die de opleiding wil maken: inhoudelijk staat men hier volledig achter en de visie en plannen tot uitwerking van deze visie, zijn er. Ten aanzien van de uitvoering wordt er echter tijdsdruk ervaren. Studenten nemen de hoge werkdruk bij de docenten eveneens waar. Zij merken dit onder andere in de communicatie, bijvoorbeeld over de termijn waarin ze een beoordeling kunnen verwachten. Studenten hebben begrip voor de situatie. Ze geven mee met een heldere en eenduidige communicatie geholpen te zijn en gunnen hun docenten een lagere werkdruk. Het panel onderschrijft dit.

Onderbouwing Frans

Opbouw en inhoud programma

Het panel ziet een doordacht en samenhangend curriculum. De ruggengraat van het curriculum bestaat zoals bij de lerarenopleidingen gebruikelijk is, uit de Vakinhoudelijke lijn, de lijn Professionele identiteit en de Generieke (Onderwijskundige) lijn. Drama,

onderzoeksvaardigheden en ICT-onderwijs zijn op concrete en zichtbare wijze verweven in de vakinhoudelijke en onderwijskundige lijn.

De vakinhoudelijke lijn is opgedeeld in Taalbeschouwing, Taalverwerving en Cultuur en Literatuur. In jaar 1 en 2 is de verhouding vakinhoud en professionele identiteit evenredig: beide beslaan in deze eerste helft van de opleiding 50% van het curriculum. Vanaf het derde jaar ligt er meer nadruk op docentvaardigheden en onderwijskunde, namelijk 75%. Het panel vindt de vakinhoudelijke onderdelen relevant en adequaat toe leiden naar de LKT en ziet dat de generieke kennisbasis op gedegen wijze geborgd is.

De opleiding Frans is trots op de leerlijn Professionele identiteit en integraal handelen, die zij heeft doorontwikkeld. De aanleiding hiervoor is de diverse instroom geweest. Aan de hand van deze leerlijn kan er gericht gewerkt worden aan studiesucces en stil worden gestaan bij het type leraar dat de student wil worden. In het mbo, maar ook in het vmbo neemt het aanbod van Frans als schoolvak af. De opleiding bereidt studenten voor op deze ontwikkeling en hoewel de meeste studenten als afstudeerrichting het vo kiezen, blijft de opleiding de richting mbo aanbieden. Studenten worden immers opgeleid voor het hele tweedegraadsgebied en zij moeten de mogelijkheid behouden om accenten te leggen in de richting en doelgroep die het beste bij hun past. De leerlijn Professionele identiteit en integraal handelen biedt hier mogelijkheden toe, hetgeen het panel waardeert.

Door zoals bij standaard 1 genoemd het curriculum te flexibiliseren aan de hand van bredere leeruitkomsten en vakoverstijgend met andere lerarenopleidingen op te trekken, anticipeert de opleiding op de druk die op het schoolvak Frans staat en – de daarmee gepaard gaande – relatief lage instroom van studenten voor de opleiding. Het panel vindt deze wijze van handelen adequaat.

Het panel constateert dat de visie op integratie, zichtbaar wordt waargemaakt in het curriculum. Op zowel verticale als horizontale wijze worden onderwijseenheden gekoppeld: vakdidactische en onderwijskundige onderwerpen worden geïntegreerd aangeboden, maar ook wordt vakinhoudelijke kennis met vakdidactiek of drama gecombineerd, zoals fonetiek of uitspraaktraining.

De visie van de opleiding op wereldburgerschap en diversiteit wordt vormgegeven in het internationaliseringsprogramma. In de propedeuse nemen studenten deel aan activiteiten met een internationaal karakter en gaan ze op een korte, begeleide excursie naar Frankrijk waar ze verblijven in gastgezinnen. In het tweede jaar volgen de studenten gedurende een periode onderwijs aan een Franse partneruniversiteit en lopen ze een mini-stage op een basisschool. In het tweede semester van het derde jaar doen de studenten een buitenlandse minor aan een Franstalige partneruniversiteit in Wallonië of Frankrijk en lopen in deze periode eveneens stage. De opleiding biedt ruimte voor maatwerk: zo is er voor native speakers die aan hun Nederlands willen werken, een alternatief programma mogelijk.

Begeleiding

De studenten Frans zijn zeer tevreden over hun docenten. Ze ervaren de opleiding als een warm bad, met een informele sfeer. Er zijn korte lijnen met de docenten, studenten hebben het gevoel altijd bij het docententeam terecht te kunnen. De studenten zijn ook tevreden over het aantal contacturen. De studielast die het gelijktijdig afronden van enkele onderwijseenheden in een periode met zich meebrengt, is volgens de studenten niet op alle momenten in het programma evenredig. Zij kunnen deze feedback op constructieve wijze onder de aandacht brengen bij het docententeam: het team staat volgens de studenten open voor feedback en is benaderbaar. Studenten hebben eveneens aangegeven dat de informatievoorziening rondom IT1 sterker kan

en uiten de behoefte aan intervisie tijdens stageperioden. Ook zien ze graag dat de lessen onderwijskunde die op verschillende werkplekken worden gegeven afgestemd worden op de oriëntatie op het beroep leraar, die in het propedeusejaar centraal staat. Gezien de positieve en professionele omgangsvormen en cultuur die door het panel bij de lerarenopleiding Frans wordt waargenomen, heeft het panel vertrouwen in een constructieve dialoog over deze signalen.

Docenten

Het docententeam bestaat uit 8 medewerkers, waarvan 6 in het bezit zijn van de BKE. Drie collega's beschikken daarnaast over een SKE. Twee collega's zijn gepromoveerd. Drie van de collega's hebben of volgen een (tweede) master. Een van de docenten is redacteur bij de Landelijke Kennistoets, twee zijn Velon-geregistreerd, weer twee teamleden werken als intituutsopleider bij ROC Nijmegen en een ander vervult IPD-taken. Enkele van de aanstellingen zijn parttime; betreffende docenten werkten of zijn nog steeds werkzaam in de praktijk. Er wordt op diverse manieren deelgenomen aan netwerk-, bij- en nascholingsactiviteiten. Alle docenten taalvaardigheid zijn daarbij native speaker.

Het team geeft aan het prettig te vinden om zelfsturend en resultaatgericht te werken. De docenten ervaren autonomie en de vrijheid om zelf prioriteiten te tellen, op basis van eigen inzicht en professionaliteit. Het vertrouwen dat er vanuit de organisatie in de teams is, motiveert hen. Het is een klein team, dat enthousiast en ambitieus is. Afbakening van werkzaamheden en het stellen en bewaken van prioriteiten, zijn dan ook belangrijk. Het team heeft teamcoaching genoten en hiervan geprofiteerd.

Onderbouwing Geschiedenis

Opzet en inhoud programma

Het panel is onder de indruk van de wijze waarop het programma studenten voorbereidt op het brede werkveld en tegemoetkomt aan de diverse interesses van studenten. Het programma bevat vier leerlijnen die herkenbaar zijn maar die ook met elkaar samenhangen en onderling verbonden zijn. Naast de onderwijskundige leerlijn is er een vakinhoudelijke, een vakdidactische en een persoonlijke/professionele leerlijn (PPO). Het leren en lesgeven met ICT en het ontwikkelen van het onderzoekend vermogen komen aan de orde in alle leerlijnen. In de eindfase hebben studenten de keuze om af te studeren in de richting van havo/vwo of van vmbo/mbo. De nadruk ligt in de eindfase op de vakspecifieke verdieping binnen de gekozen afstudeerrichting.

De vakinhoudelijke leerlijn in de propedeuse kent een concentrische opbouw. De propedeuse start met het vak Historisch Overzicht waarin studenten kennismaken met de tien tijdvakken van de kennisbasis geschiedenis. Daarna volgen verdiepende vakken waarin opnieuw deze tijdvakken aan de orde komen, te beginnen met de Oudheid, daarna de Middeleeuwen, de Nieuwe en de Nieuwste tijd. Aanvullend sluit de propedeuse af met het thematische vak Westen en de Wereld. Studenten maken in dit vak kennis met de verwante vakken van het leergebied Mens & Maatschappij. Aan de hand van actuele thema's leren studenten om dit leergebied ook vanuit aardrijkskunde en economie te benaderen. Parallel aan de vakinhoudelijke leerlijn wordt in de vakdidactische leerlijn ingegaan op het ontwerpen van geschiedenislessen en van lessen in het leergebied Mens & Maatschappij. In de leerlijn PPO wordt aandacht besteed aan de persoonlijke en professionele ontwikkeling. Studenten werken in deze lijn aan twee leertaken. In de leertaak onderwijsbiografie kijken ze terug op hun eigen onderwijsverleden, hun persoonlijke omstandigheden en beschrijven ze hun overtuigingen, kwaliteiten en voorkeuren ten aanzien van

opvoeden en opleiden. In de tweede leertaak halverwege de propedeuse reflecteren ze vervolgens op de opleiding en op de aanpak en inzet die ze als student tot dan toe hebben gekozen.

De hoofdfase start met een semester dat volledig is gewijd aan de vakinhoudelijke leerlijn en aan de PPO-leerlijn om studenten vakinhoudelijk zoveel mogelijk voor te bereiden op het werkplekleren in het daaropvolgende semester. Volgens de concentrische opbouw komen de tijdvakken opnieuw terug om de kennis van de studenten te verdiepen en de historische vaardigheden verder te ontwikkelen. Het panel is onder de indruk van de wijze waarop studenten wordt geleerd om geschiedenis te koppelen aan de eigen lespraktijk. Door vakinhoudelijke thema's zoals kritisch burgerschap in een historisch perspectief te plaatsen en vervolgens in te gaan op hoe een dergelijk thema ingezet kan worden in de lespraktijk van de studenten bereidt de opleiding de studenten goed voor op de diversiteit van contexten in het werkveld en sluit het goed aan op de interesses van studenten.

De vakdidactiek in de hoofdfase is gericht op het innoveren, onderzoeken en het op geïntegreerd ontwerpen van onderwijs. Studenten leren diverse vormen van didactiek en passen deze toe in hun eigen onderwijspraktijk. De vakdidactiek loopt volledig parallel aan het werkplekleren en wordt zoveel mogelijk verweven met onderwijskunde. Het panel vindt het positief dat studenten de leertaken in toenemende mate ook kunnen richten op de leergebieden Mens & Maatschappij en Burgerschap. Het panel moedigt de opleiding aan om dit verder door te zetten. Daarnaast ervaart het panel dat pedagogiek en onderwijskunde in toenemende mate wordt afgestemd op de vakdidactiek. Typerend voor de opleiding is het bewuste onderscheid tussen relevant en betekenisvol geschiedenisonderwijs. Het geschiedenisonderwijs dient niet alleen relevant maar ook vanuit de leerling beschouwd betekenisvol te zijn. Als leerlingen het nut ervaren en dan wordt de motivatie groter om zich te verdiepen in de geschiedenis of de leergebieden van het (v)mbo. Een typerend voorbeeld is de leertaak Oral History die wordt gemaakt voor het vak Nieuwste Tijd 2. Oral History is een onderzoeksmethode die gebruik maakt van opgenomen interviews van ooggetuigen. Bij deze methode hebben de leerlingen, door het interviewen van ooggetuigen, zelf een rol in het 'maken' van geschiedenis. Leerlingen leren door te doen, ze nemen interviews af en maken opnames. Deze werkvorm leidt tot enthousiasme en betrokkenheid bij leerlingen en daardoor krijgt geschiedenis voor hen meer betekenis.

In het vakspecifieke deel van de eindfase vindt de verdere vakinhoudelijke verdieping binnen de gekozen afstudeerrichting plaats. Studenten maken een keuze uit de havo/vwo of vmbo/mbo afstudeerrichting. Aan hen wordt gevraagd om een grote en een kleine leeslijst samen te stellen die is gericht op een bepaald thema binnen hun afstudeerrichting. Zo geeft een studente aan dat ze gekozen heeft voor het thema 'vrouwen in de geschiedenis'. Deze keuze heeft ertoe geleid dat ze in haar lessen in het vmbo stukken voorleest uit 1001 vrouwen uit de geschiedenis. Naast de leeslijst verdiepen studenten zich in de geschiedenis, cultuur en actuele ontwikkelingen in een internationaal perspectief. Dit doen ze door zich voor te bereiden op een veertiendaagse studiereis naar een land als Marokko of Turkije. Naast het verzamelen van kennis over de geschiedenis van dat land, kiezen studenten een maatschappelijk thema dat door hen wordt onderzocht en worden de resultaten van dit onderzoek na afloop van de studiereis gepresenteerd. Tijdens de coronamaatregelen waarbij niet kon worden gereisd, is een alternatief programma uitgevoerd met vergelijkbare leerdoelen en thematieken.

Begeleiding

Het panel vindt het waardevol dat de studieloopbaanbegeleiding wordt omgevormd naar een PPO-leerlijn en moedigt de opleiding aan deze omvorming door te zetten zoals is voorgenomen. Op deze wijze wordt deze leerlijn sterker en continu verweven met de overige vakspecifieke onderdelen bovendien is dit passend bij de opleidingsvisie van leraren opleiden die authentiek, kritisch en doelbewust handelen vanuit een (eigen) visie. Het panel heeft ervaren dat er sprake is van persoonlijke begeleiding en heeft gemerkt dat dit zeer wordt gewaardeerd door zowel de studenten als de begeleiders. De studenten waarderen het zeer dat zij als aankomend collega worden aangesproken en begeleid. Deze inzet wordt ook door de werkplekbegeleiders opgemerkt die aangeven dat de studenten zich goed bewust zijn van hun ontwikkelpunten. Om de werkdruk van het persoonlijk begeleiden in de hand te houden adviseert het panel om de leertaken indien mogelijk samen te voegen tot grotere eenheden. Op deze wijze kan er meer ruimte ontstaan om persoonlijk, ontwikkelgericht en formatief te begeleiden.

Docenten

Het team van zestien opleiders is volgens het panel zeer betrokken, ambitieus en zet zich in voor het persoonlijk begeleiden van studenten. Het team heeft de volgende kernwaarden afgesproken die zeer typerend zijn voor de docenten: persoonlijke aandacht, inhoudelijke expertise en een goede sfeer. Uit het overzicht van opleiders blijkt dat de vakinhoudelijke, -didactische en onderwijskundige expertise in het team in ruime mate aanwezig is. De opleiders hebben diverse praktijkervaringen opgedaan en hebben verschillende specialisaties. Het panel merkt op dat het programma systematisch wordt ontwikkeld en verbeterd. Het panel vindt het positief dat dit wordt gezien als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de opleiders, studenten en opleidingsscholen. Leden van het team zijn vertegenwoordigd in verschillende overleggen en commissies van de Academie Educatie. Daarnaast presenteren ze zich ook extern door publicaties en neemt men deel of draagt men bij aan congressen en symposia. Het panel is ervan overtuigd dat het team in staat is om leraren op te leiden voor het diverse werkveld en dat zij tegemoet kunnen komen aan de verschillende interesses van de studenten.

Onderbouwing natuurkunde en scheikunde

Opzet en inhoud programma

De lerarenopleidingen natuurkunde en scheikunde leiden op voor leraren natuurkunde en scheikunde die beide ook het vak NaSk moeten kunnen verzorgen. In het curriculum van natuurkunde is daarom een deel van de kennisbasis scheikunde opgenomen en in het curriculum van scheikunde is een deel van de kennisbasis natuurkunde opgenomen. De opleidingen kennen een gedeeld eerste jaar, waarin voornamelijk thema's worden behandeld die in beide kennisbases voorkomen. Na de propedeuse vindt een vakinhoudelijke splitsing in natuurkunde en scheikunde plaats. In de hoofd- en eindfase van de opleidingen worden de onderwerpen behandeld die specifiek zijn voor de inhoud van het betreffende vak. De vakdidactiek, stagebegeleiding en onderwijskunde worden net als bij de andere lerarenopleidingen ook in de hoofd- en eindfase gemeenschappelijk aangeboden. Voor studenten die beide bevoegdheden willen behalen, is een aangepast programma ontwikkeld, dat één studiejaar beslaat; studenten kunnen dus in vijf jaar een dubbele bevoegdheid (natuurkunde en scheikunde) behalen.

Het panel is tevreden over de herkenbare implementatie van de Landelijke Kennisbases Natuurkunde en Scheikunde in de curricula. Het panel is bij beide opleidingen positief over het vakinhoudelijk deel van het curriculum, zowel van het gemeenschappelijke eerste jaar als van de hoofd- en eindfase. Bij beide opleidingen is de vakinhoudelijke opbouw en inhoud van het programma logisch en evenwichtig.

De opleiding natuurkunde werkt veel vanuit 'fenomenen'. Concreet betekent dit dat veel lessen beginnen met een practicum of een stelling waar bij vakdidactiek verder op ingegaan wordt. Het panel waardeert dit.

NaSk-studenten geven aan dat zij de aandacht voor ICT en Drama herkennen in hun lessen en bovendien vinden zij beide onderwerpen zeer nuttig. In de vier studiejaar werken de studenten op meerdere momenten aan ICT. In het eerste jaar maken zij bijvoorbeeld een Klokhuisfilmje en spelen zij een spel aan de hand van Classcraft. In het tweede jaar is ICT op meerdere momenten verwerkt in vaktheorie en opdrachten. In het derde jaar is ICT verwerkt in 'Modelleren' en in de stages worden studenten gestimuleerd om gebruik te maken van simulaties en applets.

Ook over 'Drama' zijn de NaSk-studenten erg positief. Studenten moesten wennen aan het rondje dansen als opwarming, maar (h)erkennen dat het kerndoel van drama is 'accepteer wie je bent'.

Drama is uitgewerkt in bijvoorbeeld oefeningen rondom stemgebruik, het gebruik van aandachtsrichters, toneelspelen en hoe je overkomt op anderen. Studenten geven aan dat zij goede (les)ideeën hebben opgedaan en zelfverzekerder zijn geworden door drama. Het panel constateert dat studenten voldoende worden toegerust om natuurkunde, scheikunde en NaSk om het tweedegraads gebied goed te kunnen verzorgen.

De onderlinge afstemming tussen de beide richtingen is structureel vormgegeven en helpt de studenten bij een goede vakinhoudelijke voorbereiding op NaSk-brede inzetbaarheid in het werkveld.

Het panel is positief over het vakdidactische deel van de programma's. Dit deel is gemeenschappelijk, maar binnen de vakdidactische onderwijseenheden wordt rekening gehouden met de verschillende doelgroepen door de opdrachten vakspecifiek in te vullen. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de NaSk-vakdidactiek. Bij vakdidactiek wordt veel aandacht geschonken aan de theoretische onderbouwing, waardoor studenten in aanraking komen met (vakdidactisch) onderzoek. Omgekeerd wordt bij de vakdidactische onderwijseenheden gewerkt met de vakinhoud die is aangeboden bij de vakinhoudelijke onderwijseenheden.

De Generieke Kennisbasis is bij beide opleidingen ondergebracht in de leerlijn onderwijskunde. Deze generieke modules worden verder aangevuld door de vakdidactische onderdelen die de opleidingen zelf aanbieden. Hierdoor ontstaat volgens het panel voldoende samenhang tussen het algemene deel van het programma en het vakdidactische deel. Er vindt regelmatig afstemming plaats tussen de vakdidactici en de onderwijskundigen om dubbelingen in de lessen en opdrachten te voorkomen.

Tijdens het werkplekleren vindt de koppeling tussen theorie en praktijk plaats. Het panel vindt dat (vak)didactiek, onderwijskunde en stagebegeleiding goed op elkaar zijn afgestemd. Aan de hand van leerwerktaken worden kennis en vaardigheden vanuit verschillende onderdelen van de opleiding samengebracht en toegepast in de beroepspraktijk. Tijdens het bezoek gaven de studenten en alumni van zowel Natuurkunde als Scheikunde aan dat ze vakinhoudelijk en (vak)didactisch goed voorbereid zijn op hun stages. Dit geldt ook voor het lesgeven in het vak

NaSk. De studenten en alumni van beide opleidingen vinden dat zij ook via het werkplekleren goed voorbereid worden op de beroepspraktijk. Het panel stelt vast dat de stages de studenten natuurkunde en scheikunde in staat stellen om aan het einde van de opleiding in voldoende mate aan bekwaamheidseisen te voldoen.

Het panel vindt dat de lerarenopleidingen natuurkunde en scheikunde een onderzoekslijn hebben ingericht die studenten voldoende onderzoeksvaardigheden aanleert en studenten goed voorbereid op het afstudeeronderzoek. De onderzoeksleerlijn is ingericht met zowel onderwijskundige- en vakdidactische kleinere onderzoeken en heeft daarnaast een vakspecifieke invulling (bijvoorbeeld door het oefenen met diverse practica). Studenten zijn daar in het algemeen tevreden over, maar zij zijn kritischer over het uitwerken van practica in verslagen. Studenten vinden dat hen dat soms beter aangeleerd kan worden. In het derde jaar is een vak opgenomen waarin onderzoekstechnieken aangeleerd worden over het ontwerpen en afnemen van interviews en observaties. Mede door het bestuderen van actueel vakdidactisch onderzoek waarbij expliciet aandacht is voor de theoretische onderbouwing van het onderzoek, zeggen studenten een goede koppeling te kunnen maken tussen theorie en praktijk. Studenten en alumni vinden dat zij, mede door de opzet en inhoud van de onderzoekslijn, goed worden voorbereid op het afstudeeronderzoek.

Studenten vinden het programma van zowel natuurkunde als scheikunde, voldoende studeerbaar. Sommige studenten hebben echter ook aangegeven dat in het eerste jaar op piekmomenten door sommige studenten een hoge studiedruk wordt ervaren, zeker in combinatie met andere vakken en stage. Zo is er volgens de studenten een periode met twee toetsen en een periode met vijf toetsen. In het derde studiejaar wordt geen hoge studiedruk met piekmomenten meer ervaren. De opleidingen overleggen frequent met studenten, maar studenten vinden dat zij niet altijd direct profiteren van de oplossingen. Zo profiteren de tweedejaars van de verbetering die door derdejaarsstudenten zijn aangegeven.

Begeleiding

Het panel vindt de studieloopbaanbegeleiding in orde voor beide opleidingen. Bij de studieloopbaanbegeleiding spelen de kernwaarden van de opleiding, oog voor elkaar en persoonlijke ontwikkeling, een essentiële rol. NaSk-studenten zijn tevreden over de studieloopbaanbegeleiding. SLB'ers ondersteunen studenten, zijn een voorbeeld voor studenten en zijn studentgericht. Het recent in gebruik genomen digitale dossier 'Bulb' is in ontwikkeling en is de opzet en inrichting zijn nog niet altijd duidelijk voor studenten. Het panel adviseert de opleidingen natuurkunde en scheikunde om studenten goed voor te lichten over het gebruik van Bulb.

Het panel vindt ook de stagebegeleiding in orde voor beide opleidingen. Studenten gaven tijdens het bezoek aan tevreden te zijn over de kwaliteit van de begeleiding bij het afstudeeronderzoek en de betrokkenheid van de docenten hierbij. De begeleiding van een stage begint altijd met een startgesprek met de WPB en meestal ook de Instituutsopleider (IO). Ook zijn er meerdere driehoeksgesprekken met de WPB en of de IO of de SO. De schoolopleider (SO) of instituutsopleider (IO) bezoeken studenten tijdens stages. Bureau Extern keurt de schoolsoort goed aan de hand de gekozen afstudeerrichting. Gedurende de rit houdt de SLB'er bij of opdrachten die de student doet, bij juiste afstudeerrichting passen. Beoordeling van stages

gebeurt naar aanleiding van een beoordelingsvoorstel van de WPB. Het beoordelingsformulier wordt door de WPB en SO en IO samen ingevuld en besproken.

Het panel heeft twee studenten gesproken die volgens hen (te) lang hebben moeten wachten op een stageplek. Stagescholen en stagiaires worden door Bureau Extern van de HAN gekoppeld. Als plaatsing via Bureau Extern niet lukt, dan schakelt het opleidingsteam haar netwerk van scholen in voor een stageplaats. Plaatsing lukt uiteindelijk altijd, maar zeker voor Scheikunde zijn weinig stageplekken beschikbaar in de regio, zeker in het mbo. Immers, voor scheikunde-studenten is de keuze per definitie beperkt, omdat scheikunde alleen in 3 en 4 vmbo wordt aangeboden en bij een klein aantal mbo-opleidingen. Stageplaatsen in de onderbouw van havo en vwo zijn makkelijker te vinden, aangezien scheikunde daar in klas 2 aangeboden wordt als NaSk of Science en in 3 havo en vwo. Mede hierdoor verloopt de plaatsing niet altijd naar wens. In het algemene deel van deze standaard is een aanbeveling opgenomen over stageplaatsen en Bureau Extern.

Docenten

Het panel vindt de kwaliteit van het docententeam NaSk goed. Het team dekt gezamenlijk de benodigde kwalificaties af. Studenten hebben hun waardering uitgesproken over de grote mate van gelijkwaardigheid die zij ervaren ten aanzien van de omgang tussen studenten en docenten. Studenten vinden dat docenten er aan bijdragen dat zij zich veilig en 'thuis' voelen op de opleidingen. Studenten ervaren het contact met bijvoorbeeld SLB'ers als laagdrempelig.

De opleiding natuurkunde wordt verzorgd door vier natuurkundedocenten die allen in het bezit zijn van een masterdiploma en een eerstegraads lesbevoegdheid. Een van de docenten is ook vakdidacticus NaSk. Het panel vindt zowel de vakinhoudelijke als de vakdidactische kwaliteiten van de docenten natuurkunde goed. Deze mening wordt door de studenten gedeeld. Tijdens het gesprek waren de studenten bovendien vol lof over hun docenten: deze zijn zeer betrokken en goed benaderbaar.

De opleiding scheikunde wordt verzorgd door drie scheikunedocenten, die allen een masterdiploma hebben en een eerstegraads lesbevoegdheid. Het panel vindt de kwaliteit van de docenten goed. Uit gesprekken met studenten en alumni blijkt dat de docenten, zowel vakinhoudelijk, vakdidactisch als pedagogisch competent zijn en een voorbeeldfunctie vervullen voor de studenten. Ook geven de studenten en alumni aan dat docenten gemakkelijk bereikbaar en goed toegankelijk zijn.

Team NaSk heeft een gezamenlijke onderwijskundige die Velon-geregistreerd is en twee practicuminstructeurs die beide een onderwijsbevoegdheid hebben en BKE-gecertificeerd zijn. Veel docenten vervullen ook taken bij andere academies en hebben IO-taken.

Docenten professionaliseren door actief gebruik te maken van de professionaliseringsmogelijkheden zoals geschetst in het algemene deel van standaard 2. Het panel stelt tevens vast dat beide teams goed met elkaar samenwerken. Ook de uitwisseling tussen vakdidactici en onderwijskunde en opleiding en vice versa gebeurt frequent.

Voorzieningen

De lerarenopleidingen natuurkunde en scheikunde maken gebruik van de reguliere voorzieningen. Daarnaast hebben zij samen met de opleiding biologie de beschikking over drie moderne, goed geoutilleerde practicumlokalen die in didactisch opzicht verschillend zijn ingericht.

Zo kunnen docenten en studenten (laten) zien en (laten) ervaren wat in de schoolpraktijk voorkomt en studenten kunnen oefenen met lesgeven in deze practicumlokalen. Het panel is onder de indruk van de kwaliteit van deze vakspecifieke voorzieningen en ziet deze echt als verrijking van de onderwijsleeromgeving.

Onderbouwing Nederlands

Opzet en inhoud programma

De opleiding Nederlands biedt volgens het panel een mooi programma. De lijnen zijn helder, evenals de samenhang in de onderdelen. Net als de andere lerarenopleidingen is de opleiding Nederlands gestructureerd in vakinhoudelijke, vakdidactische en generieke onderwijseenheden. Vakinhoud onderscheidt zich in drie pijlers: fictie, taalbeschouwing en taalvaardigheid. De nadruk ligt eerst, namelijk in jaar 1, op het vergroten van kennis en vaardigheden van de studenten en daarna, vanaf jaar 2, op het aanleren ervan. Aan het einde van de hoofdfase kiest de student een afstudeerrichting vo of mbo. In de eindfase, in jaar 4, wordt – parallel aan werkplekleren 3 – gewerkt aan het integraal leren toepassen van het geleerde uit de propedeusefase en hoofdfase. Onderwijskunde en vakdidactiek worden in het derde en vierde leerjaar geïntegreerd aangeboden: studenten krijgen les van een onderwijskundedocent en een vakdidacticus. Ook is er intervisie. Het panel is enthousiast over deze integratie: de opleiding voegt hier woord bij daad ten aanzien van haar visie.

Onderzoek is bij de lerarenopleiding Nederlands ingebed in - met name - de vakdidactische lijn: studenten doen in het eerste jaar een onderzoek naar de beleving van fictie onder adolescenten ('onderzoek adolescenten'), in het tweede jaar is er de onderwijseenheid 'Onderzoek leergang'. Ict-onderwijs is in ruime mate en op diverse manieren ingebed in het curriculum. Variërend van het gebruiken van digitale tools in een les tot onderwijs in mediawijsheid loopt de ICT-lijn, door het curriculum. Ook hier maakt de opleiding waar ze voor staat, waar. Internationalisering zit verweven in internationale jeugdliteratuur (jaar 1), internationale communicatie (jaar 3) en wereldtaalkunde (jaar 3). In het tweede jaar maken de studenten een studiereis naar Antwerpen. Ook is er de mogelijkheid voor een verblijf in het buitenland, zoals deelname aan een poëzieproject aan een Zuid-Afrikaanse partnerschool of een stage of studie in het Caraïbisch gebied, in Indonesië of Suriname. De studenten zijn vrij in hun keuze om naar het buitenland te gaan. Eveneens zijn zij vrij in de bestemming: een (voormalig) Nederlandstalig gebied is geen vereiste. Studenten kunnen ook activiteiten ondernemen op het gebied van onderwijsontwikkeling in een anderstalig land.

Het panel ziet zoals genoemd op een aantal onderdelen mooie voorbeelden van integratie, in lijn met de ambitie van de opleiding. Toch lijken er volgens het panel twee tegengestelde bewegingen gaande te zijn: enerzijds de beweging naar grotere gehelen (zoals de combinatie vakdidactiek en onderwijskunde) en anderzijds de beweging naar kleine, 'hapklare' eenheden. Een voorbeeld van deze tegenstelling is de pijler taalvaardigheid. Enerzijds ambieert de opleiding 'ontkaveling' van de verschillende onderdelen van het schoolvak Nederlands, zoals schrijven, lezen, spreken en luisteren. Zo wil de opleiding in ieder geval af van het onderscheid in de scheiding tussen fictieve en zakelijke teksten bij leesvaardigheid. Anderzijds is er de wens om kleine onderwerpen snel en leerwegaafhankelijk te kunnen aftoetsen. De vraag die de opleiding zich stelt, is hoe ze samenhang kan creëren en integratie kan realiseren, zonder te bewegen naar al te grote en logge onderwijseenheden. Het panel adviseert te waken voor een compromis. De beide bewegingen kunnen samengaan, mits inzichtelijk en expliciet gemaakt in bijvoorbeeld de

studiegids, zoals de opleiding al doet. Duidelijke keuzes maken, transparant aangeven waar sprake is van integratie en waar niet en het waarom van deze keuzes op heldere wijze duiden, zijn daarvoor de handvatten.

Deeltijd

In 2019 zijn er twee adviezen gegeven ten aanzien van de deeltijdopleiding met betrekking tot de onderwijsleeromgeving als onderdeel van de beoordeling 'Experiment Leeruitkomsten'. De eerste is meer intervisie aanbrengen voor docenten onderling en zo de didactische kwaliteit van het onderwijs te vergroten. De opleiding geeft aan hier door de covid 19-pandemie en de bijbehorende maatregelen, dit nog niet in gang te hebben gezet. De opleiding waardeert het advies en ziet de meerwaarde ervan in, het staat dan ook geagendeerd. Het panel heeft er vertrouwen in dat het opgepakt zal worden. Een ander advies betrof het aanbrengen van variatie in de drie stages WPL1, WPL2 en WPL3. De opleiding is per studiejaar 2021-2022 de stagebegeleiding daarom gaan intensiveren: door meer contact worden studenten beter voorbereid op en ondersteund in de wijzen waarop ze hun stages willen en kunnen vormgeven. Het panel is positief over deze aanpassing.

De deeltijdopleiding is in 2019 gecompimenteerd met haar visie op het vormgeven van 'blended' onderwijs. Het mixen van online en fysieke werkvormen doet de opleiding vanuit een vakdidactische visie: de inhoud van de module is het uitgangspunt. Daarna wordt het vormgegeven volgens het model van de 'didactische cirkel'. De opleiding is hier dermate tevreden over dat de didactische cirkel als 'standaardmodel' dient voor nieuw te ontwikkelen onderwijseenheden.

Het panel ziet ook voor de deeltijd een evenwichtig en uitdagend programma. Het docententeam werkt voor beide opleidingsvarianten, er is sprake van kruisbestuiving en een qua inhoud vergelijkbaar curriculum. Best practices die eveneens succes voor de voltijdstudenten kunnen zijn, worden meegenomen en geïmplementeerd. Het deeltijdprogramma is opgehangen aan flexibele leeruitkomsten en neemt ook deze werkwijze mee naar de voltijd. De opleiding geeft aan zich ten aanzien van het werken met leeruitkomsten, in een ontwikkeling te bevinden. Of zoals ze het zelf noemt: 'We zijn halverwege'. Het panel herkent deze analyse.

De leeruitkomsten zijn nu nog erg productgericht. De opleiding wil de leeruitkomsten ruimer formuleren en naar grotere gehelen toe, zodat verschillende bewijsstukken kunnen worden gebruikt om diverse vaardigheden aan te tonen. Eveneens wil de opleiding het verzilveren van eerder verworven competenties beter aanzetten, zodat het leveren van maatwerk meer kan worden waargemaakt. De opleiding heeft hiertoe bijeenkomsten gehouden en put uit de ervaring met zij-instromers, maar wil er zogezegd nog 'met de stofkam doorheen'. Het panel vindt de geschetste ontwikkeling en de denkrichting van de opleiding, te waarderen. Het panel moedigt de opleiding dan ook aan om op deze ingeslagen weg voort te gaan. Het panel ziet dat de opleiding ernaar streeft om studenten nog meer uit te nodigen om zelf in te brengen wat ze al 'in hun rugzak' hebben en de student op alle wijzen echt betekenisvol wil laten leren. Het panel geeft de opleiding wel mee realistisch te blijven in het realiseren van maatwerk. Wees transparant in wat wel en wat niet kan.

Begeleiding

Studenten zijn zeer tevreden over de SLB-lijn. Ze worden goed en gericht begeleid. De bereikbaarheid van docenten, ook buiten de contacturen om, wordt door de studenten unaniem ten positieve benoemd. Studenten voelen zich gezien en gehoord, worden benaderd als professionals. Ze voelen de ruimte en veiligheid om feedback te geven en zien dat deze feedback

wordt opgepakt. Ook zijn studenten zeer tevreden over de deskundigheid van hun docenten. Het panel vindt de sfeer die de opleiding weet neer te zetten, dan ook bewonderenswaardig.

Docenten

Het panel treft niet alleen enthousiaste, maar ook deskundige docenten. Het team bestaat uit 18 docenten, allen zijn in het bezit van een master en 7 van de 18 docenten zijn gepromoveerd. De meeste docenten zijn in het bezit van een BKE-certificaat en drie docenten van een SKE-certificaat. De docenten zijn actief in diverse (landelijke) platforms en vakverenigingen, waardoor zowel na- en bijscholing als peerreview geborgd zijn. De docenten participeren ook allen in de diverse Expertisegebieden en voeden zo het team. Als resultaatverantwoordelijk en zelfsturend team, draagt ook de opleiding Nederlands zorg voor het eigen teamontwikkelplan. Hoewel het team groot is, is de werkdruk hoog: een groot aantal studenten, teamambities, managementdoelen en de neiging om binnen de academie - en soms ook landelijk - de kar voor een project te trekken, maakt prioritering en afbakening van doelen noodzakelijk. Het panel prijst de professionaliteit en de gedrevenheid van het team en geeft het team mee te waken voor structurele overbelasting.

Onderbouwing lerarenopleiding Pedagogiek

Opzet en inhoud programma

De lerarenopleiding Pedagogiek kent ten tijde van de visitatie alleen studenten in de 'kop'-leerroute. Naar aanleiding van de voorgaande visitatie is in overleg met de NVAO vastgesteld dat het voor de HAN niet mogelijk is om alleen deze leerroute van 60 EC aan te bieden. Een hbo-opleiding dient altijd een traject van 240 EC aan te bieden om een bachelordiploma af te kunnen geven, waarbij het mogelijk is dat studenten in afstemming met de examencommissie vrijstellingen krijgen voor een deel van dit traject. Daarom heeft de HAN met goedkeuring van de NVAO besloten om een programma aan te bieden waarin de bacheloropleiding Pedagogiek vervlochten is in de lerarenopleiding Pedagogiek. Studenten kunnen in dit programma in vier jaar opgeleid worden tot tweedegraadsleraar Pedagogiek: zij volgen dan in het tweede semester van jaar drie en het eerste semester van jaar vier een programma bij de lerarenopleiding Pedagogiek. Het overige onderwijs, inclusief het afstuderen in het vierde jaar, volgen zij bij de bacheloropleiding Pedagogiek. Voor dit afstuderen wordt immers in de leerroute 'Kop' een vrijstelling verleend.

Studenten kunnen er ook voor kiezen om de reguliere opleiding Pedagogiek (in vier jaar) af te ronden en aansluitend de kopopleiding te volgen bij de lerarenopleiding Pedagogiek en zo in vijf jaar zowel de kwalificaties voor hbo-pedagoog als voor tweedegraadsleraar te verwerven. In de praktijk hebben studenten tot nu toe voor de laatste, aantrekkelijke optie gekozen, waardoor er geen studenten actief zijn in de voltijd lerarenopleiding Pedagogiek.

Deze opzet van de lerarenopleiding Pedagogiek is separaat aangeboden aan de NVAO en heeft op 31 augustus 2018 een reguliere accreditatie verkregen. De opleiding Pedagogiek is op 30 maart 2018 positief geaccrediteerd. Het curriculum, onderwijs en toetsing dat aangeboden wordt door de opleiding Pedagogiek is niet meegenomen in de visitatie van de lerarenopleiding Pedagogiek. In onderhavig rapport wordt alleen ingegaan op de leerroute in de kopopleiding, die tijdens de gecombineerde opleiding of na afronding van de bacheloropleiding Pedagogiek gevolgd wordt.

De kopopleiding Pedagogiek die alle studenten van de lerarenopleiding Pedagogiek ten tijde van de visitatie volgden, is een eenjarige voltijdopleiding voor afgestudeerden met een hbo- of wo-bachelordiploma van een aanverwant vakgebied: hbo-bachelor Pedagogiek, hbo-bachelor Sociaal Pedagogische Hulpverlening, hbo-master Pedagogie, wo-bachelor Pedagogische Wetenschappen en Social Work (specialisatie jeugd). Dit zijn de opleidingen die zijn opgenomen in de verwantschapstabel. De opleiding richt zich op het scholen tot leraar pedagogiek en gaat er vanuit dat de vakinhoudelijke onderdelen uit de landelijke kennisbasis Pedagogiek reeds zijn afgedekt door de vooropleiding. De toelating tot de Kopopleiding Pedagogiek geschiedt op basis van specifieke en strikte toelatingscriteria die worden besproken in een intakegesprek. Ook wordt de persoonlijke leefsituatie, mogelijke belemmeringen en leervragen van de aankomend student, goed besproken. De Kopopleiding Pedagogiek leidt leraren specifiek op voor het mbo-onderwijs, omdat alleen binnen het mbo leraren Pedagogiek worden aangesteld.

Net als de andere Kopopleidingen bestaat ook de Kopopleiding Pedagogiek uit een deel onderwijskunde (dit is voor alle Kopopleidingen binnen de lerarenopleidingen gelijk), en een deel vakdidactiek. Voor het deel onderwijskunde vormen de domeinen uit de generieke kennisbasis het uitgangspunt. De vakdidactische onderdelen uit het domein onderwijskunde uit de kennisbasis pedagogiek vormen het uitgangspunt voor het vakdidactische deel van het programma van de lerarenopleiding pedagogiek.

Het panel is positief over de wijze waarop onderwijskunde is vormgegeven in het programma. De leerlijn onderwijskunde richt zich op het hoe van het lesgeven en op de vraag welke middelen hierbij gebruikt kunnen. Na bestudering van documentatie en na gesprekken met docenten, studenten, werkveldvertegenwoordigers en alumni, stelt het panel vast dat alle onderdelen uit de generieke kennisbasis afdoende worden behandeld. De onderwijseenheden (owe's) onderwijskunde worden vakspecifiek aangevuld vanuit vakdidactiek. Door deze integratie ontstaat een goede samenhang tussen het onderwijskundige deel en het vakdidactische deel van het programma.

Het panel is positief over de invulling van het vakdidactische deel van het programma. Het programma is inhoudelijk relevant en bereidt studenten goed voor op de onderwijscontext waarbinnen afgestudeerden hun beroep zullen uitoefenen. Wel geeft het panel ter overweging mee dat er meer aandacht geschonken zou kunnen worden de culturele diversiteit van het werkveld.

Studenten hebben het eerste half jaar van de opleiding twee praktijkdagen en in de tweede helft drie praktijkdagen. Er wordt een goede koppeling gemaakt tussen de theorie en de beroepspraktijk, die zichtbaar centraal staat in het programma. Aan de hand van leertaken worden kennis en vaardigheden vanuit verschillende onderdelen van de opleiding samengebracht en toegepast in de beroepspraktijk tijdens het Werkplekleren. Studenten en alumni hebben aangegeven dat zij erg tevreden zijn over het Werkplekleren en de voorbereiding op de beroepspraktijk. Daarnaast geeft het werkveld aan tevreden te zijn over de studenten en de wijze waarop de studenten hun eigen leervragen onderzoeken. Het panel is van mening dat de stages de studenten in staat stellen om aan het einde van de opleiding in voldoende mate aan bekwaamheidseisen te voldoen.

Het panel stelt vast dat de generieke kennisbasis en de vakdidactische onderdelen van de kennisbasis Pedagogiek volledig en op adequate wijze in het programma zijn geïmplementeerd.

Op diverse plaatsen in de opleiding wordt er een duidelijke koppeling gemaakt naar het zelfstandig functioneren van de student, het maken van een koppeling tussen de theorie en praktijk en het ontwikkelen van een eigen visie met aandacht voor de eigen identiteit en reflectie. Het programma heeft een logische opbouw en vormt een samenhangend geheel.

Aangezien studenten van de Kopopleiding al een hbo- of wo-bacheloropleiding hebben afgerond, hebben zij hun onderzoeksvaardigheden al aangetoond. Zij hoeven dan ook geen afstudeeronderzoek te doen. De opleiding vindt dit echter dusdanig belangrijke vaardigheden dat zij in het programma en tijdens het Werkplekleren mogelijkheden heeft gecreëerd zodat studenten hun onderzoekende houding verder kunnen ontwikkelen. Studenten hebben aangegeven dat de opleiding op verschillende manieren ook de reflectieve vaardigheden van studenten stimuleert. Studenten hebben daar meerdere (voor hen betekenisvolle) voorbeelden van gegeven en ook het werkveld bevestigt heel nadrukkelijk de onderzoekende, reflectieve houding van de studenten en alumni.

Reflectieve vaardigheden nemen studenten al mee door hun vooropleiding. In de opleiding oefenen studenten eerst vooral met het inzetten van deze reflectieve vaardigheden in een onderwijscontext. Het selecteren van betekenisvolle situaties en deze analyseren vormt voor studenten van de lerarenopleiding pedagogiek het startpunt. De opleiding focust daarbij op betekenisvolle elementen (wat wil je leren?) en zelfregie van de student. Opleidingsscholen leveren situaties voor reflectiegesprekken op en werkplekbegeleiders (WPB) zijn betrokken bij het oefenen met reflectieve vaardigheden. Zo is bijvoorbeeld het groeidossier toegankelijk voor meerdere begeleiders. Daarin leveren zij verschillende input, die als bron dient voor de student; immers betekenisvolle situaties komen in het Groeidossier als basis voor ontwikkeling. Dit zijn bijvoorbeeld situaties met betrekking tot: ongemotiveerde leerlingen, gedragsproblematieken, docentontwikkeling, persoonsontwikkeling en ordeproblemen. De student stelt naar aanleiding van een situatie vragen op, onderzoekt de situatie en presenteert oplossingen in een LWG. Het panel is onder de indruk van de wijze waarop de opleiding een onderzoekende houding en reflectief vermogen bij de studenten borgt.

Studenten ervaren dat het programma studeerbaar is. Er wordt (aspirant) studenten in het intakegesprek verteld dat het tempo hoog is en dat studenten veel leeswerk hebben en veel zelf moeten uitzoeken. Doordat de studenten al ervaring hebben met het volgen van een opleiding, realiseren zij zich dat er goed gepland moet worden. Indien nodig helpt de opleiding daarbij. Persoonlijke omstandigheden worden van iedere student goed besproken in het intakegesprek en studenten wordt gevraagd om hun uitdagingen en leervragen te benoemen. Het panel vindt dat de opleiding er goed in slaagt om realistisch beeld te creëren bij (aspirant) studenten voor aanvang van de studie. Dit wordt bevestigd door het hoge rendement van de opleiding: er vallen nauwelijks studenten uit.

Begeleiding

Het panel is positief over de kwaliteit van de studieloopbaanbegeleiding. Het studieloopbaanprogramma besteedt veel aandacht aan het gepersonaliseerd leren van de studenten, bijvoorbeeld door studenten te stimuleren hun eigen leervragen en uitdagingen te formuleren. De opleiding slaagt er goed in om vanuit persoonlijk perspectief te flexibiliseren en te differentiëren. Studenten kunnen zich zo goed richten op hun persoonlijke leervragen. LeerWerkGroepen (LWG) worden begeleid door een SLB'er; in het geval van de lerarenopleiding

pedagogiek zijn SLB'ers altijd docenten die een kopopleiding verzorgen. Regie met betrekking tot SLB ligt bij het team van de kopopleiding. De studieloopbaanbegeleider is altijd een docent uit het team kopopleiding. Er wordt nu geëxperimenteerd met LWG voor alleen pedagogiekstudenten waar specifieke thema's als persoonlijk leiderschap en de verschillen tussen rollen van zorgverlener en leraar worden behandeld. De opleiding vindt het belangrijk dat studenten de stap zetten naar het docentschap, wat echt iets anders is dan een begeleidende rol. Studenten gaven tijdens het bezoek aan dat zij zeer tevreden zijn over de studieloopbaanbegeleiding, bijvoorbeeld omdat zij geleerd hebben goed op hun lessen, maar ook op hun nieuwe andere onderwijsrollen, te reflecteren.

De ervaringen met het Groeidossier ten aanzien van de begeleiding van studenten zijn wisselend. Studenten en begeleiders zijn in eerste instantie niet genoeg voorgelicht over het nut en praktische gebruik van het Groeidossier. Inmiddels is er een handleiding opgesteld, waardoor het Groeidossier nu gefundeerder wordt ingezet voor het geven van feedback. Begeleiders wijzen studenten op het nut van groeidossier, bijvoorbeeld dat studenten makkelijk(er) bewijzen kunnen ten aanzien van hun ontwikkeling kunnen selecteren. Begeleiders uit het werkveld zijn positief over de inzet van het Groeidossier, bijvoorbeeld omdat zijn daar nu snel en gemakkelijk bij kunnen zodat zij zich beter kunnen voorbereiden op een begeleidingsgesprek

Het panel is ook positief over de kwaliteit van de stagebegeleiding. Studenten ervaren de stagebegeleiding als goed, zo bleek uit het gesprek met de studenten en alumni. De docenten, schoolopleiders en de werkplekbegeleiders worden gewaardeerd om hun expertise en vaardigheden. De lijnen tussen scholen, de opleiding en studenten zijn zeer kort; men kent elkaar goed en kan elkaar daardoor snel vinden. Bij eventuele problemen wordt er direct contact opgenomen met de werkplekbegeleiders en/of schoolopleiders om tot een oplossing te komen. Het panel stelt vast dat er een goede samenwerking is met de werkplekbegeleiders en schoolopleiders en dat de stages in gezamenlijkheid worden vormgegeven. Ook als een student geen stage loopt bij een Samenwerkingsschool, maar een stageschool, is gebleken dat de opleiding in staat is om bij eventuele problemen adequaat te handelen. Dat doet zij bijvoorbeeld door een verlengde stage aan te bieden en een maatwerktraject in te richten wat gericht is op de specifieke leerpunten van de student. Het panel waardeert de inspanningen van de opleiding om studenten maatwerk te bieden en extra begeleiding. Het panel adviseert de opleiding wel om bij deze specifieke opleiding de monitoring van studenten bij stagescholen en samenwerkingsscholen op vergelijkbare wijze in te richten.

Studenten hebben aangegeven dat de overgang van fysiek onderwijs naar online intensief was, maar hen ook veel nieuwe (ICT)vaardigheden/skills heeft geleerd. Contact met SLB'ers verliep online in korte lijnen; er was altijd snel en makkelijk contact. Studenten hebben onderling contact gehouden via een app-groep of fysiek contact buiten de HAN. LWG-groepjes zijn opgedeeld in kleinere groepjes, die via Teams veel contact hadden. Online werd effectiever doordat studenten hun online skills ontdekten, ontwikkelden en gelijk met hun groepje deelden. Deze nieuwe ICT-vaardigheden zorgen ervoor dat studenten soms ICT-expert werden op hun stageschool.

Docenten

Het panel is van mening dat het docententeam, bestaande uit vijf docenten, van goede kwaliteit is. Het team is goed geschoold, vakkundig en enthousiast. Er is een merkbare hoge cohesie binnen het team en teamleden zijn lang in dienst. Daarnaast vinden studenten het

opleidingsteam betrokken en ontwikkelingsgericht. Leren van elkaar speelt ook binnen het docententeam een belangrijke rol en het opleidingsteam stelt zich open op om ook te leren van studenten. De samenwerking en relatie tussen het team en de beroepspraktijk wordt geborgd doordat docenten actuele (werk)ervaring in de beroepspraktijk van het vo dan wel het mbo hebben. De vakdidactische leerlijn binnen het programma wordt in samenwerking met de vakdidactici uit de verschillende opleidingen ontwikkeld. Daartoe vindt er zeer regelmatig afstemming tussen de vakdidactici plaats. De opleiding evalueert deze leerlijn jaarlijks waarna zo nodig bijstellingen plaatsvinden. De docenten van het opleidingsteam dekken volgens het panel gezamenlijk de benodigde kwalificaties af. Het opleidingsteam is klein en kalibreert toetsing bijvoorbeeld meestal onderling, maar maakt nog weinig gebruik van externe input bij toetsing en begeleiding. Het panel adviseert de opleiding daarom om meer/vaker 'vreemde ogen' of 'critical friends' mee te laten kijken, bijvoorbeeld met de inrichting van het programma, beoordeling van toetsing en begeleiding.

Uit het gesprek met studenten en alumni blijkt dat zij tevreden zijn over de inhoudelijke deskundigheid van hun docenten en hun kennis van de beroepspraktijk. Studenten vinden vooral dat docenten het 'Practice what you preach' goed invullen. Opleidingsdocenten durven bijvoorbeeld hun kwetsbaarheid te tonen. Mede hierdoor creëren de opleidingsdocenten een veilige leerwerk omgeving voor studenten en elkaar. Studenten geven aan dat docenten een actieve deelname van studenten aan vormgeving eigen leerproces (student centred) goed stimuleren.

Onderbouwing Wiskunde

Opzet en inhoud programma

Het panel ziet dat het programma is opgebouwd uit onderwijseenheden met vakinhoudelijke, vakdidactische, onderwijskundige en pedagogische onderwerpen. De vakinhoudelijke onderwijseenheden betreffen de wiskundige thema's zoals Analyse, Meetkunde, Kansberekening, Statistiek en Toegepaste Wiskunde. De Onderwijskundige en Pedagogische onderwijseenheden komen overeen met wat in het algemene deel is beschreven. De opleiding geeft aan dat de vakdidactiek in toenemende mate wordt geïntegreerd met de onderwijskunde. Het panel ondersteunt zeer de toegenomen samenwerking en afstemming tussen onderwijskunde en vakdidactiek. De onderwijseenheden van de vakdidactische leerlijn zijn als een lint ingepland en sluiten telkens aan bij de vakinhoudelijke en generieke onderwijseenheden. Om deze koppeling tussen leerlijnen te bereiken vindt er in de propedeuse regelmatig overleg plaats tussen vakdocenten en de onderwijskundige die tevens lid is van het docententeam. De samenwerking komt in het tweede, derde en vierde leerjaar vooral tot uiting tijdens de instituuetsdagen. De studenten worden tijdens deze dagen begeleid door een team van docenten dat bestaat uit twee vakdocenten, een onderwijskundige en een vakdidacticus.

Aan de hand van de Onderwijs en Examenregeling en de studiewijzers stelt het panel vast dat de inhoud van het programma voldoet. De beoogde leerresultaten zijn vertaald naar leerdoelen, leeractiviteiten en toetsen. De opleiding geeft in overzichten duidelijk aan dat de inhoud van het programma overeenkomt met de landelijke generieke en vakspecifieke kennisbasis. Het studiemateriaal en methodes van de opleiding voldoet volgens het panel. Het panel is onder de indruk van het inhoudelijke niveau dat in de onderwijsproducten wordt bereikt.

Het panel vindt het programma voldoende studeerbaar. De uitval en het studiesucces zijn vergelijkbaar met het landelijke gemiddelde. De opleiding biedt voldoende ruimte voor differentiatie. Er is een traject mogelijk waarbij wiskunde met een tweede vak kan worden gecombineerd. Daarnaast is een Bachelor-Master traject ingericht voor vwo-studenten. In dit BaMa traject kunnen deze studenten in vijf jaar de bachelor en masteropleiding combineren.

Het panel herkent in het programma de opleidingsvisie waarbij extra aandacht wordt geschonken aan de realistische wiskunde en de wiskundige denkactiviteiten. Het panel ziet dat daardoor de vakdidactiek van wiskunde goed tot zijn recht komt in het programma. Uit de documenten en het studentengesprek leidt het panel af dat de wiskundige denkactiviteiten iets extra's zijn en door studenten als iets bijzonders wordt ervaren. Het panel wenst de opleiding toe dat studenten dit meer als één geheel gaan ervaren en moedigt de opleiding aan om deze denkactiviteiten meer te integraal te benaderen en aan te bieden.

Begeleiding

Het panel is onder de indruk van de wijze waarop studenten worden begeleid in hun ontwikkeling tot leraar wiskunde. Studenten voelen zich gezien en erkend en ervaren een sterke persoonlijke betrokkenheid van de docenten. Na inschrijving krijgt iedere student een studieloopbaanbegeleider toegewezen die tevens deel uitmaakt van het docententeam en goed is ingevoerd in de opleiding. In eerste instantie worden studenten wegwijs gemaakt in de opleiding en ondersteund in hun oriëntatie op het beroep van wiskundeleraar. In de hoofdfase neemt de student steeds meer zelf de regie over de opleiding en spitst de begeleiding zich meer toe op de studievoortgang en het ondersteunen van te maken keuzes zoals voor de minor en de afstudeerrichting. Tijdens de instituuetsdagen vindt er gerichte begeleiding plaats in intervisiegroepen van vier tot vijf studenten, die casuïstiek uit het werkplekleren inbrengen, onderling bespreken en voorleggen aan het team van vakdocent, onderwijskundige en didacticus.

Docenten

Het panel is van mening dat het team van docenten over de juiste vakinhoudelijke en vakdidactische expertise beschikt. Het team van zeventien opleiders heeft volgens het panel voldoende diversiteit in achtergrond en kwaliteiten. Het opleidingsniveau van de opleiders is meer dan voldoende. Alle opleiders zijn op één onderwijskundige na eerstegraadsbevoegd en drie opleiders zijn gepromoveerd. Twee opleiders uit het team zijn werkzaam in het voortgezet onderwijs. Het team is ook verantwoordelijk voor de deeltijdvariant van de opleiding en enkele opleiders werken ook voor de masteropleiding Leraar Wiskunde. Uit evaluaties blijkt dat studenten de opleiders zeer waarderen om hun inhoudelijke en didactische kwaliteiten en om de kwaliteit van de begeleiding. Het team is in staat om de vakdidactiek van wiskunde op een natuurlijke manier met onderwijskunde en pedagogiek te integreren. Studenten worden daardoor goed opgeleid in de wiskunde maar daarnaast ook in het docentschap. Het team van docenten kan volgens het panel terecht tevreden zijn met het predicaat 'Topopleiding' in de Keuzegids Hbo 2021.

Standaard 3 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Conclusie

De opleidingen **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

Het panel vindt dat de lerarenopleidingen een goed systeem van toetsing hebben. Dit blijkt onder andere uit het toetskader van de lerarenopleidingen en de toetsplannen en toetsprogramma's, die uitgebreid zijn beschreven en zowel onderling goed samenhangend zijn, als met het hogeschoolbrede toetsbeleid.

De toetsprogramma's dekken de leerdoelen van de programma's goed af. Opleidingen gebruiken een mooie verscheidenheid aan formatieve en summatieve toetsen die de studenten in staat stelt hun kennis en bekwaamheden op het juiste niveau aan te tonen. De kwaliteitsborging van de toetsing is uitstekend: de examen- en toetscommissie borgen de kwaliteit van toetsing en beoordeling goed. De examencommissie is deskundig, proactief en reflecteert goed op haar eigen functioneren. Er is een professionele, constructieve dialoog tussen de examencommissie en de opleidingen, de toetsexpertgroep en MT, over toetsing en examinering. De toetsing en borging van het eindniveau vindt het panel goed.

Onderbouwing

Toetsbeleid

In het toetskader is het toetsbeleid op instellings-, faculteits- of instituutsniveau beschreven. Het toetskader is vormgegeven aan de hand van landelijke, instellingsbrede en/of instituutbrede visie, normen, afspraken en regels rondom toetsen. Het toetskader geeft de ruimte en de grenzen aan waarbinnen opleidingen hun toetsplan en toetsprogramma hebben ontwikkeld. Voor de lerarenopleidingen van de lerarenopleidingen is dit kader op opleidingsniveau uitgewerkt. Het panel vindt dat het toetskader een goed te hanteren vertrekpunt voor de invulling van de toetsplannen en toetsprogramma's van de lerarenopleidingen.

Toetsing algemeen

De lerarenopleidingen toetsen zowel competenties/bekwaamheden als onderliggende kennis, vaardigheden en attitude. Dat wil zeggen dat studenten moeten beschikken over enerzijds een stevige kennisbasis en anderzijds professioneel gedrag moeten laten zien in de praktijk. De opleidingen toetsen de onderdelen van de Vakspecifieke Kennisbases door een combinatie van: kennistoetsen, schriftelijke opdrachten, praktijkopdrachten, (reflectie)verslagen, dossiers, vaardigheidstoetsen, practica. Opleidingen toetsen de onderdelen van de generieke kennisbasis door leerwerktaken, dossiers en integrale toetsen: 'Integraal Handelen 1, 2 en 3.' Door deze drie toetsen 'Integraal Handelen' wordt zowel voortgang (door een formatieve tussenbeoordeling) als het behaalde niveau (summatieve beoordeling) getoetst. Voor de IH1, IH2 en IH3 leveren studenten een portfolio aan dat zij hebben gevuld met bewijsstukken die zij hebben verzameld in BULB (een digitale omgeving) en na beoordeling hebben opgenomen in hun Groeidossier. Werkplekleren maakt ook onderdeel uit van IH1, IH2 en IH3. Opleidingen kiezen er steeds meer voor om niet alleen de dossiers te beoordelen bij IH1, IH2 en IH3 door een portfoliobeoordeling, maar ook een assessmentgesprek te voeren over het desbetreffende dossier.

Het panel vindt dat de toetsprogramma's voldoen qua validiteit, betrouwbaarheid, transparantie en dat opleidingen effectief gebruikmaken van formatieve en summatieve toetsen. Het panel vindt ook dat toetsing transparant wordt uitgelegd in de studiewijzers en dat de inzage- en besprekmomenten van gemaakte toetsen goed worden uitgevoerd.

Toetsing WPL (Werkpleklers)

Het panel constateert dat de kwaliteit van externe beoordelingen van het Werkpleklers goed zijn geborgd. De Werkplekbegeleider (WPB, van een partner- of stageschool) heeft naast een begeleidende rol ook een adviserende rol bij beoordelingen. De Instituutsopleider (IO, van de HAN) is als examiner benoemd door de examencommissie en ondertekent het beoordelingsvoorstel na overleg met de WPB. Opleidingsteams voeren gesprekken met partnerscholen (SO-scholen) over praktijk-beoordelingen en de instituutsopleider borgt de kwaliteit binnen de partnerscholen. Als de werkplekbegeleider een student begeleidt bij het afstudeeronderzoek, gebeurt dit op basis van deskundigheid van de werkplekbegeleider. Deze moet dan een cursus begeleiden en beoordelen afstudeeronderzoek (aangeboden door de HAN) hebben gevolgd en een masteropleiding hebben afgerond.

Borging kwaliteit toetsing en beoordeling

Het panel constateert dat toetsing en beoordeling goed zijn geborgd. De toetskwaliteit wordt geborgd door het structureel doorlopen van de toetscyclus, waar examinatoren en de toets- en examencommissie een rol in hebben. De examinatoren organiseren regelmatig kalibreersessies, de resultaten hiervan dienen ter optimalisatie van de lessen en de toetsing. Er vindt periodiek overleg plaats tussen examinatoren en commissies om zo de toetskwaliteit structureel te blijven verbeteren. De toetskwaliteit wordt ook geborgd doordat vrijwel alle examinatoren gekwalificeerd zijn volgens de eisen van de basiskwalificatie examinering (BKE). Examinatoren die nog geen BKE hebben behaald, worden gestimuleerd deze alsnog te behalen via flex-trajecten en maatwerkprogramma's. De examencommissie heeft eisen opgesteld waar een examiner aan dient te voldoen en de opleidingen dragen examinatoren voor bij de examencommissie op basis van deze eisen. Het proces van tijdig aanleveren van de lijsten met kandidaat-examinatoren loopt nog niet optimaal, maar de examencommissie ziet dat hier wel een verbeteringslag is gemaakt en blijft het constructieve gesprek hierover voeren met de opleidingen en MT. Als borgingsmechanismen hanteert de examencommissie onder andere een specifieke opleiding voor onderzoeksbegeleiders en één keer per jaar een kalibratiesessie bij onderzoeksgroepen op partnerscholen en stagescholen. Borgingsmechanismen van de opleidingen zijn onder andere: het voordragen van examinatoren op basis van het hebben van de BKE en het consequent hanteren van het 4-ogenprincipe bij het ontwerpen of beoordelen van toetsen.

Na afloop van elke onderwijsperiode vinden evaluaties plaats waarmee de kwaliteit van onderwijs en toetsing wordt gemonitord. Deze evaluaties leveren voor de toetsconstructeurs aanvullende inzichten op die de kwaliteit van de toetsing van de desbetreffende onderwijseenheid kunnen verbeteren. Bij onderwijskunde worden waar mogelijk de toetsen geanalyseerd met Learning Analytics. Ook deze resultaten leveren aanvullende informatie op voor kwaliteitsverbetering van de toetsen. Bij de jaarlijkse studentenberaden die worden georganiseerd door de kwaliteitszorgmedewerker is uiteraard aandacht voor toetsing.

Rol examen- en toetscommissie

Het panel vindt dat de examencommissie 'in control' is op een constructieve, autonome en proactieve manier en is ervan overtuigd dat de examencommissie het eindniveau borgt. Het panel stelt vast dat de examencommissie zich open en constructief opstelt richting opleidingen, de expertgroep toetsing en het MT. Zo voert de examencommissie maandelijks overleg met de portefeuillehouder examencommissie van het MT en de opleidingen. Onderwerp van gesprek is dan bijvoorbeeld het in kaart brengen van wie welke taken heeft om zo de scheiding tussen borgen en zorgen te verduidelijken. Ook voert de examencommissie het professionele gesprek met de andere twee examencommissies (examencommissie PABO en examencommissie eerste graadsopleidingen) van de Academie Educatie. Zo geven de examencommissies elkaar gevraagd en ongevraagd advies en overleggen over bijvoorbeeld de professionalisering van examinatoren door kalibratiesessies. Ook heeft de examencommissie in overleg met de andere examencommissies binnen de Academie Educatie en de Academiedirectie een aanwijzing opgesteld voor het doen van aanpassingen in toetsen tijdens de coronaperiode. In de aanwijzing zijn vier mogelijke scenario's beschreven waarbij aanpassingen in tentamens kunnen voorkomen, waardoor snel duidelijk is wanneer de examencommissie wel of niet betrokken moet worden bij het aanpassen van een toets. De examencommissie stelt zich bovendien onderzoekend op en heeft bijvoorbeeld een onderzoek gedaan onder docenten naar toetsing in coronatijd. Het panel heeft gezien dat de examencommissie jaarlijks een jaarplan en een borgingsplan (met borgingsactiviteiten voorafgaand en achteraf na toetsing) opstelt en zich hierover verantwoord in het jaarverslag. Het panel complimenteert de examencommissie met haar reflectief vermogen en de wijze waarop zij aan haar eigen professionalisering werkt.

Er is een toetscommissie ingesteld die gemandateerd is door de examencommissie. De toetscommissie krijgt werkopdrachten van de examencommissie en is gericht op het systematisch doorlichten en (waar nodig) het doen verbeteren van de praktijk en kwaliteit van toetsen en beoordelen. In de steekproeven die de toetscommissie heeft genomen zijn niet alleen toetsen beoordeeld die al waren uitgevoerd maar er is ook gekeken naar de constructie van nog uit te voeren toetsen. Dit onder meer naar aanleiding van de aanbevelingen van de door de examencommissie aangestelde extern toezichthouder. De toetscommissie is samengesteld uit docenten vanuit de drie clusters lerarenopleidingen (Talen, Exact en Maatschappij) om zo voldoende vakinhoudelijke expertise te borgen. De toetscommissie doet steekproeven bij alle opleidingen en overlegt indien nodig met een opleidingsdocent om de vakexpertise te garanderen. Omdat de toetscommissie heeft geconstateerd dat de kwaliteit van de individuele toetsen sterk is verbeterd, wordt de toetscommissie steeds meer betrokken bij de borging van de kwaliteit van het gehele toetsprogramma van de lerarenopleidingen. De toetscommissie doet dit door de kwaliteit van het toetsprogramma te checken op het gebied van: 'fitness for purpose', validiteit, betrouwbaarheid, transparantie, leereffect, haalbaarheid en kwaliteitszorg.

Borging en toetsing eindniveau.

Het panel is ervan overtuigd dat het eindniveau goed geborgd is. Het eindniveau wordt getoetst aan de hand van drie onderdelen: IT3 (Integraal Handelen 3), WPL3 (Werkplekleren 3) en een afstudeeronderzoek. Het vakinhoudelijk eindniveau wordt per vak getoetst door de Landelijke Kennisbasis Toets, welke op landelijk niveau is geborgd. Vakdidactiek wordt op eindniveau als onderdeel van de IT3 getoetst; de exacte invulling hiervan verschilt per opleiding. De examencommissie blijft het daardoor lastig vinden om beoordelingen van de IT3 te vergelijken. Het panel moedigt de examencommissie aan om hierover in gesprek te blijven met de

opleidingen. Het eindniveau wordt geborgd doordat bij alle beoordelingen het 4-ogenprincipe wordt gehanteerd en doordat examinatoren door de examencommissie zijn benoemd aan de hand van criteria. Bovendien is het werkveld betrokken bij de beoordeling van WPL3, wat zorgt voor externe validatie. Door de opleidingen worden kalibratiesessies georganiseerd over toetsen en de afstudeeronderzoeken, maar daar is de examencommissie slechts zijdelings bij betrokken. Het panel adviseert de examencommissie om zich beter te laten informeren over (de resultaten van) deze kalibratiesessies. Ook doet de examencommissie jaarlijks steekproeven op eindwerken en heeft geconstateerd dat het gerealiseerd eindniveau prima is. De examencommissie heeft in voorgaande jaren verschillen geconstateerd in beoordelingen van afstudeeronderzoeken, maar constateert ook dat verschillen in beoordeling snel afnemen. Inhoud en beoordelingen zijn hierdoor steeds beter vergelijkbaar.

Standaard 3 per lerarenopleiding

Onderbouwing Aardrijkskunde

Het panel stelt vast dat de lerarenopleiding Aardrijkskunde aansluit op het toetskader van Academie Educatie. De toetsuitvoering en de borging van de toetskwaliteit sluiten aan op wat in het generieke deel van deze standaard is beschreven. Om de transparantie verder te verbeteren heeft de opleiding bij alle vakken succescriteria uitgewerkt. De studenten geven aan dat deze criteria hen goed ondersteunen bij het voorbereiden van kennistoetsen en het uitwerken van leertaken.

Het panel heeft meerdere toetsen ingezien en is van mening dat de opleiding de toetsing adequaat uitvoert en ontwikkelt. Ook tijdens de beperking door de coronamaatregelen slaagt de opleiding erin om toetsen aan te passen. Een voorbeeld is de kennistoets Geologie en geomorfologie. Deze toets uit de propedeuse toetst op correcte wijze de vakkennis van deze onderwerpen. Het panel heeft ook meerdere leertaken bestudeerd zoals de leertaak Leren denken met aardrijkskunde uit het tweede leerjaar. Voor deze leertaak passen studenten vakspecifieke kennis en didactiek toe bij het ontwerpen van een activerende werkvorm. Tijdens leertaakdagen werken studenten aan deze taken en kunnen ze formatieve feedback krijgen van docenten. De succescriteria bij deze leertaak geven studenten een goed inzicht van de leerdoelen en bekwaamheden op niveau twee.

Onderbouwing Biologie

Toetsuitvoering

De tien docenten van het opleidingsteam Biologie zijn allen benoemd als examinator en vier docenten zijn BKE gecertificeerd en deze vier zijn ook SKE gecertificeerd. Binnen het opleidingsteam Biologie zijn alle docenten betrokken bij het ontwerpen van de toetsing en examinering van specifieke delen van het curriculum. Hierbij werkt de opleiding volgens het principe van constructieve alignment en het vierogenprincipe. Per onderwijseenheid is meestal één docent de ontwerper van het onderwijs inclusief de toetsing. Per owe, periode, vak wordt ruim voor aanvang onderling afgestemd welke voor het betreffende vak de (deel)toetsen construeert. Bij deze afstemming wordt rekening gehouden wie voor welk deel van de uitvoering van het onderwijs verantwoordelijk is.

Het opleidingsteam Biologie experimenteert met toetsvormen, bijvoorbeeld naar aanleiding van toetsevaluaties door docenten en studenten. Zo is er een toetsopdracht 'maak een Powerpoint' omgezet naar een mondelinge toets. Kennistoetsen hebben echter altijd een vaste toetsvorm. De opleiding Biologie streeft ernaar het leerproces van de student te ondersteunen door steeds meer ontwikkelingsgericht te toetsen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van toetsen met een formatieve en/of een summatieve functie: bijvoorbeeld vakinhoudelijke kennistoetsen, practicumtoetsen en de integrale toetsen. De IH2-toets heeft Biologie anders ingericht dan andere opleidingen. De opleiding is dan continu in gesprek met de student, over bijvoorbeeld wat de student nodig heeft om te leren en zijn/haar leerdoelen te behalen. De opleiding geeft dus gedurende jaar 2 en 3 continu formatieve feedback, waarna de student IH2 summatief afsluit. De IH3-toets wordt mede beoordeeld door examinatoren van de opleiding Wiskunde. De opleiding Biologie voldoet op deze manier aan een vorm van externe validatie van het eindniveau.

Het panel heeft een aantal kennistoetsen en eindwerken ingezien en vindt de kwaliteit van zowel de toetsen als de beoordelingen goed. Beoordelingsformulieren zijn correct en compleet ingevuld en de feedback is van goede kwaliteit. Studenten ervaren de gegeven feedback door begeleiders en beoordelaars van formatieve toetsen en van verslagen als duidelijk en zinvol, zeker als een student een herkansing moet doen. Studenten geven aan dat docenten echt de tijd nemen om feedback te geven en deze te bespreken. Studenten waarderen dit zeer. De opleidingen kiezen er bewust voor om steeds meer het leerproces van studenten te evalueren en te beoordelen. Zo moeten studenten bij Studieloopbaanbegeleiding (SLB) de door hen gekozen werkvormen in hun lessen verantwoorden. Hoe zij dat laten zien is vormvrij. Studenten hebben hierdoor veel keuzevrijheid en zo ervaren zij dat ook. Het panel waardeert dit.

Studenten zijn tevreden over de beoordelingen van de stages. In sommige gevallen ervaren zij verschillen tussen WPB van verschillende scholen, maar in die gevallen heeft de opleiding een goede oplossing geboden, bijvoorbeeld door in overleg te gaan met een WPB.

Onderbouwing Duits

Het panel ziet bij de lerarenopleiding Duits een gedegen, betrouwbaar en valide toetsprogramma. In lijn met de visie op integratie, heeft de opleiding behalve de toetsen IT1 (centrale vraag: 'Kan en wil ik leraar Duits worden?') en IT3 ('Wat is mijn visie op het leraarschap Duits?') ook bewust gekozen voor toetsing van Integraal Handelen 2 ('Verantwoording van de afstudeerrichting havo/vwo of vmbo/mbo: wat voor een vakdocent wil ik zijn?') met de toets IT2.

De lerarenopleiding Duits zou graag net als de lerarenopleiding Frans gaan werken met het digitale toetssysteem ANS. De opleiding is hiermee bezig, maar stuit op praktische belemmeringen, waaronder een beperkt aantal computerlokalen. De lerarenopleidingen onderzoeken de lerarenopleidingen de mogelijkheden om te gaan werken met een 'Bring Your Own Device-systeem'.

De lerarenopleiding Duits wil een ontwikkeling maken naar het toetsen van grotere eenheden, mogelijk naar programmatisch en leerwegaafhankelijk toetsen. Het panel moedigt deze ontwikkeling aan: er worden nu nog veel kleine deelvaardigheden afzonderlijk getoetst, wat haaks staat op de visie die de opleiding heeft ten aanzien van communicatief taalonderwijs. Taalverwerving is een samenspel, waarbij vaardigheden als spreken of luisteren niet op zichzelf

staan. De opleiding heeft de eerste stappen gezet, er wordt al minder getoetst dan in het verleden. Men zoekt met elkaar en in samenspraak met het expertisegebied Toetsing naar de vervolgstappen. Het panel ziet dat er al mooie stappen zijn gezet. Eveneens herkent het panel de worsteling die de opleiding heeft: in het eerste jaar wordt met een BSA gewerkt en het behalen van kleine eenheden geeft de student sneller en meer haalbaar succeservaringen. Het panel adviseert de opleiding de toetsvisie hierop door te ontwikkelen en te concretiseren.

De lerarenopleiding Duits stapt steeds meer over op formatieve toetsing. Het doel dat de opleiding hiermee nastreeft is dat de student niet langer een marathon loopt om een toets te behalen, maar een doorlopend leerproces doormaakt en zich een lerende houding aanmeet die ook na de studie van belang is, onder andere om het taalniveau op peil te houden. Studenten worden in de 'dubbelslag' aan de hand van didactische coaching begeleid in de visie waarop zij formatieve toetsing in kunnen zetten en zo dit internaliseren ten behoeve van de eigen leerlingen. Het panel waardeert de visie die de lerarenopleiding ten aanzien van formatief toetsen heeft en de stappen die zij hierin zetten. Het panel ziet een kundig team dat op gedegen wijze de visie probeert te concretiseren. De opleiding geeft aan op sommige momenten nog zoekende te zijn naar de meest optimale uitvoering van formatief toetsen.

Onderbouwing Economie

Het panel stelt vast dat de opleiding het toetskader hanteert bij de toetsuitvoering. De opleiding heeft de onderwijseenheden geharmoniseerd naar een omvang van 2,5 EC of een veelvoud ervan. Het panel is het met de opleiding eens dat de uniformiteit de studeerbaarheid verbetert, maar meent ook dat er sprake is van relatief veel toetsen met een beperkte omvang. Het panel heeft overigens wel geconstateerd dat er een goede balans bestaat tussen het aantal kennistoetsen en leertaaktoetsen per onderwijsperiode.

Het panel heeft verschillende toetsen ingezien zoals de leertaak Economische Bril, de toetsmatrijs voor de toets van globalisering en de kennistoetsen van Micro-economie, monetaire economie en jaarverslag. Het panel concludeert dat de beoordelingsformulieren duidelijk zijn en dat de feedback voldoende inzichtelijk is voor studenten. Het panel waardeert het streven naar keuzevrijheid in de vorm van toetsing. De opleiding gaat daarin ver en biedt in het eerste jaar een kennistoets Marketing aan die ook met een rapport kan worden afgerond. Studenten kunnen kiezen voor een schriftelijk examen of voor het uitvoeren van een marktonderzoek waar ze een verslag van maken dat wordt beoordeeld. Het panel merkt wel op dat er bij deze twee vormen enige verschillen ontstaan in de toetscriteria, zoals de richtlijnen voor het maken van verwijzingen in een rapport. Het panel wil benadrukken dat bij verschillende toetsvormen wél dezelfde beoordelingscriteria en vragen van dezelfde denkkorde volgens de taxonomie van Bloom dienen te worden gehanteerd. Een voorbeeld uit het tweede leerjaar bij het vak Overheid werkt volgens de studenten goed. Ze kunnen om dit vak af te ronden kiezen voor een schriftelijk rapport of voor een documentaire. Studenten geven aan dat ze het waarderen dat ze de vorm kunnen kiezen die het beste bij hen past.

De opleiding borgt de toetskwaliteit volgens de procedures zoals die in het algemene deel zijn beschreven. Het panel ziet dat de opleiding aandacht besteedt aan het systematisch evalueren van de toetsing en ondersteunt de werkwijze waarbij niet alleen per onderwijseenheid maar ook per periode over meerdere onderwijseenheden wordt geëvalueerd. De opleiding laat zien dat ze

in staat is om de toetsing te vernieuwen en te verbeteren. Het panel ondersteunt het streven naar meer formatieve evaluatie en meer ontwikkelingsgericht toetsen.

Onderbouwing Engels

Het panel treft een degelijk en gevarieerd toetsprogramma aan bij de lerarenopleiding Engels. Studenten zijn tevreden over de duidelijkheid van de beoordelingsformulieren en – over het algemeen – over de mate van feedback die op verslagen en portfolio's wordt gegeven. Het panel destilleert uit de gesprekken dat de hoeveelheid en kwaliteit van de toelichtende feedback verschilt van docent tot docent.

Net als bij de andere lerarenopleidingen in het cluster Talen, speelt het vraagstuk rondom het handhaven van kleine toetseenheden enerzijds en het bewegen naar grotere toetseenheden anderzijds. Op dit moment bevat het toetsprogramma nog veel 'kleine' toetsen van 2,5 EC en worden deelvaardigheden afzonderlijk getoetst: spreken, luisteren en schrijven zijn bijvoorbeeld aparte toetsen in plaats van een geïntegreerde taalvaardigheidstoets. De opleiding onderzoekt wat hierin de lijn wordt, in het kader van de reeds in gang gezette flexibilisering en beweging naar brede leeruitkomsten en om recht te doen aan de visie ten aanzien van integratie. Studenten geven echter aan blij te zijn met kleine, overzichtelijke toetseenheden hetgeen zich vertaalt in succeservaringen en een positief studierendement. De opleiding is hierover met elkaar in gesprek en onderzoekt bijvoorbeeld het concept programmatisch toetsen met 'datapunten'. Het panel ziet dat zij dit gesprek op constructieve en professionele wijze voert. Ten aanzien van integratie zouden er in de ontwikkelstructuur al kleine stappen kunnen worden gezet. De opleiding werkt nu met zogenaamde curriculumteams, die verantwoordelijk zijn voor deeltentamens op bijvoorbeeld de terreinen cultuur en taalvaardigheid. Door vakoverstijgend te gaan werken kan integratie eenvoudiger te realiseren zijn.

De opleiding voert eveneens het gesprek over het doorontwikkelen van de visie ten aanzien van formatief toetsen. Het panel ziet dat in de uitvoering al wel elementen van formatieve toetsing zijn verweven, maar dat deze niet zijn geëxpliciteerd. Zo worden in de leerlijnen onderwijskunde en vakdidactiek de individuele producten summatief getoetst, maar er wordt tussentijds feedforward en feedback gegeven. De opleiding is hier enthousiast over, want het komt de kwaliteit van de producten ten goede. De visie op formatief toetsen moet echter doorontwikkeld en geformaliseerd en worden. Het panel moedigt de opleiding aan deze ontwikkeling door te zetten en de juiste weg te vinden in de wijze waarop men formatieve toetsing wil inzetten en de juiste balans te vinden tussen formatieve en summatieve toetsen.

Onderbouwing Frans

Het panel is enthousiast over het digitale toetssysteem ANS, dat door de lerarenopleiding Frans wordt gebruikt voor alle summatieve schriftelijke vakttoetsen. Bij alle lerarenopleidingen wordt nu gebruik gemaakt van dit toetssysteem, alle onderwijskundige kennistoetsen worden afgenomen met het toetssysteem. Frans is tot dusver de enige opleiding die er ook vakgericht mee werkt. Het panel ziet dat het de toetskwaliteit ten goede komt: de set van data die je ermee genereert maakt bijvoorbeeld toetsanalyse achteraf op het totaal en op individuele vragen mogelijk. Het panel erkent ook dat het de werkdruk voor docenten verlaagt, door het digitale nakijken en de systematische wijze van inzage. De lerarenopleiding Frans is blij met en trots op de invoering van

ANS en de wijze waarop er in het team mee gewerkt wordt. De opleiding hoopt dat het systeem een opmaat is naar flexibel toetsen in de toekomst. ANS maakt het mogelijk om per leeruitkomst terug te koppelen hoe een student de leeruitkomst gemaakt heeft. Het panel juicht deze ontwikkeling toe. Tijdens de coronapandemie hebben de studenten Frans deelgenomen aan de HAN-brede pilot, waarbij toetsen met online proctoring werden afgenomen.

De lerarenopleiding Frans stapt steeds meer over op formatieve toetsing. Zo wordt er bij taalvaardigheid niet meer gewerkt met herkansingen. Het doel dat de opleiding hier mee nastreeft is dat de student niet langer een marathon loopt om een toets te behalen, maar een doorlopend leerproces doormaakt en zich een lerende houding aanmeet die ook na de studie van belang is, onder andere om het taalniveau op peil te houden. Studenten worden in de 'dubbelslag' aan de hand van didactische coaching begeleid in de visie waarop zij formatieve toetsing in kunnen zetten en zo dit internaliseren ten behoeve van de eigen leerlingen. Het panel waardeert de visie die de lerarenopleiding ten aanzien van formatief toetsen heeft en de stappen die zij hierin zetten. Het panel ziet een kundig team dat op gedegen wijze de visie probeert te concretiseren. De opleiding geeft aan op sommige momenten nog zoekende te zijn naar de meest optimale uitvoering van formatief toetsen. Zo wordt er bijvoorbeeld op een bepaalde vocabulaire toets, progressiefeedback gegeven. In het systeem moet echter toch een resultaat worden ingevoerd, omdat het doen ervan een voorwaarde is voor het maken van het 'DELFL-examen'. Het panel erkent de zoektocht van de opleiding. Het panel heeft vertrouwen in een optimale en succesvolle doorontwikkeling en concretisering van het beleid ten aanzien van formatief toetsen.

Het panel constateert dat er veel kleine eenheden worden getoetst, de meeste toetsen omvatten 2,5 EC. Wel heeft men bij Taalvaardigheid al gekozen voor het werken met blokken van 10 EC, in navolging van de visie die de opleiding heeft ten aanzien van communicatief taalonderwijs: taalvaardigheid is de som der dingen, niet een op zichzelf staande vaardigheid als spreken of luisteren. Het panel vindt deze ontwikkeling mooi in lijn met de visie. Daarbij genereert een groot aantal toetsen een hoge werkdruk voor docenten. Anderzijds geven studenten aan, zeker in het eerste jaar, veel houvast te ontnemen aan de vele, kleine toetsen. Het biedt structuur, overzicht en 'snelle' succeservaringen. De opleiding weegt deze belangen en invalshoeken af en is bezig een balans in de hoeveelheid toetsen aan te brengen die recht doet aan de visie van de opleiding, de werkdruk van docenten en aan de wensen van studenten. Het panel ziet dat de opleiding hier constructief over in gesprek is, binnen de vakgroep, met 'collega-lerarenopleiding' Duits en met het expertisegebied Toetsing. Het panel heeft er dan ook vertrouwen in dat de bevindingen van de zoektocht leiden tot een nog gebalanceerder toetsprogramma.

Onderbouwing Geschiedenis

Het panel stelt vast dat de toetsvisie van de lerarenopleiding Geschiedenis aansluit op het toetskader van Academie Educatie. De opleiding wil bij de toetsing de nadruk leggen op het ondersteunen van de persoonlijke en professionele ontwikkeling van studenten. De toetsing dient het leren te stimuleren en te sturen. Voor de opleiding heeft de toetsing daarnaast de functie om beslissingen te nemen over het programma en om de kwaliteit van het onderwijs te optimaliseren. Het panel stelt daarnaast vast dat de toetsuitvoering en borging van de toetskwaliteit ook aansluiten op het generieke deel van deze standaard.

Het panel is van mening dat er valide en transparant wordt getoetst. Van iedere kennistoets is een toetsmatrijs beschikbaar. Voor de leertaaktoetsen en assessments zijn leertaakbeschrijvingen en beoordelingsformulieren opgesteld. De studenten kunnen deze toetsmatrijzen, beschrijvingen en formulieren vinden in de studiewijzers en krijgen aan het begin van de periode een toelichting op de toetsing. De kennistoetsen gaan over de inhoud van het vak geschiedenis zoals een toets Oudheid-Middeleeuwen. Daarnaast zijn er kennistoetsen in de vakdidactiek en onderwijskunde zoals een toets Leren leren of de toets Oriëntatie op de adolescent. De leertaaktoetsen komen voor in de vakinhoudelijke, vakdidactische, onderwijskundige en persoonlijke leerlijn. Ze hebben betrekking op bijvoorbeeld een methodevergelijking voor onderzoek of op het ontwerpen van een lessenserie.

Het integraal handelen wordt, zoals is beschreven in het algemene deel, op drie momenten getoetst. De integrale toets op niveau één vindt plaats aan de hand van een presentatiedossier waarin de beoordeling van het werkplekleren is meegenomen. Aan het einde van de hoofdfase is de integrale toets op niveau twee. Deze toets bepaalt of studenten voldoende bekwaam zijn voor de eindfase van de opleiding. De werkplekbeoordeling wordt opnieuw bij deze toets meegenomen. De studenten hebben de keuze om deze toets schriftelijk of mondeling af te leggen. Het eindniveau van het integraal handelen wordt aan het einde van de opleiding getoetst aan de hand van een presentatie en een gesprek. De opleiding is van plan om de werkplekbeoordeling en de integrale toets samen te voegen en om deze op het eindniveau tegelijk uit te voeren. Het panel ondersteunt dit voornemen omdat dit in lijn is met het streven naar meer formatief en minder summatief toetsen. Het panel adviseert ook om te onderzoeken of leertaaktoetsen kunnen worden samengevoegd of kunnen worden gecombineerd zodat er ruimte kan ontstaan voor het meer formatief toetsen van studenten.

De opleiding borgt de toetskwaliteit volgens de procedures zoals die in het algemene deel zijn beschreven. De opleiding maakt een analyse van alle toetsen en deelt of bespreekt de analyse met de studenten. Externe borging vindt plaats door deelname aan regionale vakdidactische en vakinhoudelijke peerreviews. Verder vergelijkt de opleiding regelmatig met twee collega lerarenopleidingen geschiedenis het onderzoek van de eindfase en vindt er kalibratie van en intervisie op dit onderzoek plaats. De opleiding heeft verder speerpunten voor de toetsing geformuleerd die door het panel worden ondersteund. De opleiding wil de samenhang tussen leerjaren verbeteren. Daarnaast wil de opleiding meer integraal beoordelen met daarbij de focus op werkbaarheid voor docenten en studeerbaarheid voor studenten. Deze speerpunten laten volgens het panel zien dat de toetskwaliteit goed is geborgd en dat er gericht wordt gewerkt aan de verdere verbetering van deze kwaliteit.

Onderbouwing Natuurkunde en Scheikunde

Toetsuitvoering

De tien docenten van het opleidingsteam NaSk zijn BKE gecertificeerd en drie zijn SKE gecertificeerd. Twee docenten ontwikkelen toetsen voor 10-voor-de-leraar, en één collega maakt toetsen voor een uitgever die door RTTI gecertificeerd worden. Ook geeft een docent trainingen met betrekking tot correctie van centrale examens voor docenten. Het team NaSk houdt zich dus ook extern bezig met het ontwikkelen van toetsen. Het team is mede hierdoor zeer bekwaam om toetsen te ontwikkelen en af te nemen. In het team NaSk zijn twee collega's die ook lesgeven in

het VO, is één collega actief als instituutopleider en één collega als instituutsparticum docent. Ook deze ervaring en kennis komt het maken van toetsen ten goede, vindt het panel.

Binnen het opleidingsteam NaSk zijn alle docenten betrokken bij het ontwerpen van de toetsing en examinering van specifieke delen van het curriculum. Per onderwijseenheid is meestal één docent de ontwerper van het onderwijs inclusief de toetsing. Hierbij werkt de opleiding volgens het principe van constructive alignment en het vierogenprincipe. De opleiding streeft er naar dat er bij kennistoetsen een toetsmatrijs aan het begin van de periode beschikbaar wordt gesteld aan de studenten via OnderwijsOnline. De toetsmatrijs geeft studenten inzicht in de niveauperdeling van de vragen volgens het RTTI-model (Reproductie, Toepassing 1, Toepassing 2, Inzicht). RTTI is een toets- en onderwijsmethode waarbij studenten door constant meten van de vier cognitieve dimensies (R, T1, T2, I) meer inzicht kunnen krijgen in hun leerproces. Ook docenten kunnen hierdoor beter aansturen op welke dimensie een leerling moet/kan verbeteren. Natuurkunde streeft bij alle kennistoetsen naar een overkoepelende matrijs die globaal een RTTI-verhouding hebben van 50%:50%. Dat wil zeggen: zo'n 50% van de vragen zijn op niveau R of T1 en zo'n 50% van de vragen zijn op niveau T2 of I. Deze overkoepelende matrijs is gecommuniceerd naar studenten, naar de eigen sectie, naar geïnteresseerde andere secties, en naar de directie, zodat iedereen dezelfde taal spreekt en er sprake is van transparantie. Scheikunde heeft vanaf 2015/2016 besloten om de systematiek van natuurkunde rondom toetsorganisatie en het RTTI-model te volgen. Dit is nog in ontwikkeling. RTTI wordt al wel toegepast in de kennistoetsen, maar de verhouding is nog niet definitief vastgelegd. Ook bij scheikunde wordt een overkoepelende matrijs gemaakt.

Team NaSk experimenteert met varianten van toetsvormen, bijvoorbeeld naar aanleiding van toetsevaluaties door docenten en studenten. Kennistoetsen hebben echter altijd een vaste toetsvorm. De opleidingen willen het aantal kennistoetsen Onderwijskunde verminderen en deze op een andere wijze toetsen.

Studenten ervaren in het eerste jaar behoorlijke pieken in toetsen, de verdeling van de toetsen wordt als onevenredig ervaren in de eerste twee jaar. Studenten geven aan dat een vaste zelfstudieweek ontbreekt die de ervaren belasting mede zou kunnen verlagen.

Het panel heeft een aantal kennistoetsen en eindwerken van de opleidingen Natuurkunde en Scheikunde ingezien en vindt de kwaliteit van zowel de toetsen als de beoordelingen goed. Beoordelingsformulieren zijn correct en compleet ingevuld en de feedback is van goede kwaliteit. Studenten ervaren de gegeven feedback door begeleiders en beoordelaars van formatieve toetsen en van verslagen als duidelijk en zinvol, zeker als een student een herkansing moet doen. Studenten geven aan dat docenten echt de tijd nemen om feedback te geven en deze te bespreken. Studenten waarderen dit zeer. Ook hebben studenten benoemd dat zij regelmatig feedback in de vorm van een schouderklopje krijgen, wat hen erg motiveert. De opleidingen kiezen er bewust voor om steeds meer het leerproces van studenten te evalueren en te beoordelen. Zo moeten studenten bij Studieloopbaanbegeleiding (SLB) de door hen gekozen werkvormen in hun lessen verantwoorden. Hoe zij dat laten zien is vormvrij. Studenten hebben hierdoor veel keuzevrijheid en zo ervaren zij dat ook. Het panel waardeert dit. Studenten zijn tevreden over de beoordelingen van de stages. In sommige gevallen ervaren zij verschillen tussen WPB van verschillende scholen, maar in die gevallen heeft de opleiding een goede oplossing geboden, bijvoorbeeld door in overleg te gaan met een WPB.

Onderbouwing Nederlands

Het panel treft een deskundig opgezet en gevarieerd toetsprogramma aan. De beoordelingsformulieren zijn transparant en navolgbaar. Studenten zijn dan ook tevreden over de wijze van toetsing en de feedback die zij op producten ontvangen.

Het panel constateert dat binnen de opleiding Nederlands het proces ten aanzien van formatief toetsen, in ontwikkeling is. Vanaf periode 1 is er doorlopend aandacht voor. De opleiding geeft aan dat formatief toetsen weliswaar al veel gebeurt en verweven is in het toetsprogramma, maar niet altijd expliciet benoemd wordt en dus niet altijd als zodanig erkend wordt. Een voorbeeld daarvan is de stagelijn. Vanaf jaar 1 zit het geven van feedback en feedforward door de lo'er en de WPB'er standaard in de leertaken. Pas aan het einde van de stage wordt deze summatief beoordeeld. De opleiding heeft geconstateerd dat zowel de kwaliteit als het rendement van de leertaken is verhoogd. Een ander voorbeeld is het schrijfonderwijs, dat is aangepakt na landelijke peerreview. Ook hier wordt tussentijds op gestuurd. De opleiding geeft aan dat ze deze 'impliciete' feedback- en feedforwardmomenten explicieter kunnen benoemen en als team kunnen kijken of ze deze momenten willen doorontwikkelen naar formatieve toetsing. De status nu is dat het proces wordt gemonitord en voorwaardelijk is, en het eindproduct wordt nagekeken en summatief is. De gehele lijn is echter nog in ontwikkeling. Het panel juicht de initiatieven die de opleiding hierin neemt en de gesprekken die zij erover voert, toe en vindt de constructieve en professionele wijze waarop het gesprek erover plaatsvindt, positief.

Ook bij de Lerarenopleiding Nederlands speelt de discussie over het voordeel van het toetsen van kleine eenheden van 2,5 EC (namelijk 'snelle' succeservaringen voor studenten enerzijds en de wens om naar grotere en geïntegreerde toetseenheden te gaan anderzijds. Omdat men in de deeltijd werkt met leeruitkomsten, is adaptatie hiervan voor de voltijd een logische en goed uit te voeren stap. Het panel ziet dan ook de ontwikkeling die de opleiding in deze doormaakt, met vertrouwen tegemoet.

De opleiding heeft het voornemen om onderwijskunde en vakdidactiek geïntegreerd te gaan toetsen. De lessen vinden namelijk geïntegreerd plaats, maar de toetsing is vooralsnog apart. Het panel juicht dit initiatief toe, temeer omdat het enthousiast is over de geïntegreerde lessen: een gezamenlijke toets doet de visie ten aanzien van integratie en vakoverstijgend werken dan ook recht.

Deeltijd

Tijdens de visitatie in 2019 is bij de lerarenopleiding Nederlands de wijze waarop de opleiding Leraar Nederlands experimenteert met verschillende toetsvormen om een leeruitkomst aan te tonen, als sterk punt naar voren gekomen. Het panel constateert met genoegen dat de opleiding het passend en gevarieerd aantonen van de leeruitkomsten, blijvend als gesprekspunt agendeert. Dit komt de kwaliteit van het toetsprogramma ten goede. Studenten zijn dan ook tevreden. Het nog gericht kunnen leveren van maatwerk aan studenten, blijft een ambitie van de opleiding. Het panel waardeert deze ambitie, maar constateert ook dat er grenzen zitten aan mogelijkheden ten aanzien van maatwerk. Het panel is dan ook van mening dat zolang de opleiding hier helder over blijft communiceren en transparant blijft in wat al dan niet mogelijk is, dit de studeerbaarheid, het studierendement en de studenttevredenheid van studenten geenszins negatief zal beïnvloeden.

In 2019 is als aanbeveling meegegeven de beoordelingskaders voor de toetsen te verbeteren en de kalibreersessies te formaliseren. De opleiding heeft deze aanbevelingen zichtbaar en naar tevredenheid van het panel opgepakt.

Onderbouwing Pedagogiek

Toetsuitvoering

Het panel stelt vast dat de lerarenopleiding pedagogiek de toetsvisie van de Academie Educatie hanteert. Het toetsproces en de borging van de toetskwaliteit sluit aan op wat in het generieke deel van deze standaard is beschreven. Het panel ondersteunt het streven naar (meer) flexibiliteit bij het toetsen en het voornemen om meer formatief te evalueren. De opleiding heeft toetsing goed geborgd, bijvoorbeeld door met het 4-ogen principe te werken bij toetsconstructie. De vijf opleidingsdocenten hebben allen hun BKE behaald. Het panel is tevreden over de borging van de toetsing.

De opleiding zet zowel formatieve als summatieve toetsing in. De Generieke Kennisbasis wordt getoetst door de Landelijke Kennisbasistoets aan het eind van het eerste semester. Werkplekleren wordt summatief beoordeeld als eindbeoordeling, maar de tussenbeoordeling is formatief. Leertaken worden summatief afgerond en er zijn diverse formatieve toetsen zoals: performancetoets, mini-les, video-intervisie, profileringsplan en peerassessment. Summatieve toetsen zijn bijvoorbeeld een groepsproduct of een individuele reflectie. De Integrale Toets op niveau 2 (IH2) wordt formatief getoetst, IH3 summatief. IH2 wordt getoetst aan de hand van een profileringsplan waarin studenten laten zien hoe zij zich willen ontwikkelen tot startbekwaam docent. Dit plan bespreken zij met de SLB'er. IH3 wordt beoordeeld aan de hand van een portfolio gevuld met bewijsstukken en een (eind)gesprek. Studenten ervaren deze (eind)gesprekken als positief omdat die momenten hen in staat stellen om uitgebreid te reflecteren op hun leervragen en gemaakte keuzes en bovendien kunnen zij hun met theorie onderbouwde visie illustreren met veel concrete voorbeelden. Deze toetswijze sluit goed aan op visie van de opleiding met betrekking tot reflectieve en onderzoekende vaardigheden van leraren Pedagogiek.

Kwaliteit beoordelingen & feedback

Studenten lopen hun stages altijd bij ROC's die bijna altijd opleidingsscholen zijn. WPB'ers beoordelen stages mee (doen een beoordelingsvoorstel wat de IO'er ondertekend) en worden daartoe opgeleid door de HAN. Daarnaast worden de WPB'ers geschoold door kalibratiesessies en afstemming met de opleiding. Bovendien werkt de vaste groep WPB'ers nauw samen met de opleiding waardoor er uitstekende afstemming is over het beoordelen van stages. Het panel heeft deze goede samenwerking van de WPB'ers en de opleidingsdocenten ook waargenomen tijdens de gesprekken. Als de stageschool geen opleidingsschool is, beoordeelt de SLB'er na lesbezoeken en overleg met de stagebegeleider. Studenten geven aan zeer tevreden te zijn met beoordelingen en de kwaliteit van de feedback van zowel de opleidingsdocenten als van WPB'ers. Gedurende de opleiding krijgen studenten veel en kwalitatief goede feedback, waar zij vervolgens op moeten reflecteren. Dat gebeurt tijdens de stages, tijdens bijeenkomsten van de Leerwerkgroep, tijdens lessen, of van begeleiders. Het panel is ervan overtuigd dat de aandacht die de opleiding heeft voor reflectieve en onderzoeksvaardigheden in de toetsing, ertoe bijdraagt dat studenten deze twee vaardigheden goed kunnen ontwikkelen.

Onderbouwing Wiskunde

Het panel stelt vast dat de opleiding het toetskader van de Academie Educatie toepast bij de toetsuitvoering. De opleiding streeft bij de toetsing naar veel variatie in toetsvormen. Het panel heeft meerdere toetsen ingezien en meent dat de opleiding goede vorderingen maakt in dit streven. Door meer variatie wordt het doel bereikt dat studenten leren om wiskunde aantrekkelijk te maken voor hun leerlingen. Daarnaast ziet het panel dat de opleiding er in toenemende mate in slaagt om de creativiteit van studenten te stimuleren. Zo zijn er toetsenvormen waarbij studenten een app ontwerpen of een kennisclip opnemen over wiskundige onderwerpen. De opleiding stimuleert haar studenten bovendien om deel te nemen aan landelijke reken- en wiskunde wedstrijden zoals de Wiskunde-Alympiade en de Kangoeroewedstrijd zodat ze het spelelement van wiskundige vraagstukken kunnen ervaren.

Het panel steunt de opleiding in het voornemen om het toetsen van het werkplekleren meer samen te voegen met de integrale toetsen. Het panel verwacht dat op deze wijze meer tijd beschikbaar komt voor formatief beoordelen en toetsen. Het panel erkent daarnaast dat het toetsen van realistische wiskunde en wiskundige denkactiviteiten behoorlijk complex kan zijn. Het kunnen ontwikkelen van modellen of het kunnen abstraheren en logisch redeneren aan de hand van opgaven is lastig te toetsen. Het toetsen van deze vaardigheden vraagt veel ontwikkelwerk en de toetsing hoort niet in een beperkte tijd plaats te vinden. Het panel moedigt de opleiding aan om op zoek te gaan naar geschikte vormen waarbij realistische wiskunde en wiskundige denkactiviteiten op een integrale manier met de overige wiskunde kan worden getoetst.

De opleiding borgt de toetskwaliteit volgens de procedures zoals die in het algemene deel zijn beschreven. Het vierogenprincipe wordt zowel bij het ontwerpen als bij de evaluatie van toetsen gehanteerd. De docenten kijken op deze manier voortdurend mee met elkaar bij de toetsing. Dit vierogenprincipe wordt ook gehanteerd bij de toetsing van het werkplekleren. Het panel ondersteunt de opleiding om de toetsmatrijzen die in het kader van BKE- en SKE-professionalisering zijn gemaakt goed te onderhouden en in de komende tijd te herzien.

Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Conclusie

De tweedegraads lerarenopleidingen **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard. Het panel is positief over de wijze waarop studenten de gerealiseerde leerresultaten aantonen. In de onderwijseenheid Integraal handelen in de beroepspraktijk wordt het eindniveau van de vakinhoudelijke, didactische en pedagogische bekwaamheden en de brede professionele basis goed aangetoond. Het panel vindt waardevol dat de beoordeling van het werkplekleren wordt meegenomen bij de beoordeling van het integraal handelen op het eindniveau. Het initiatief om het werkplekleren en het integraal handelen gelijktijdig te beoordelen wordt door het panel ondersteund.

Het onderzoekend vermogen wordt in de onderwijseenheid Onderzoek eindfase adequaat aangetoond. Het panel ondersteunt de transitie van het onderzoek dat zich richt op het beantwoorden van onderzoeksvragen naar het ontwikkelen van beroepsproducten met bijbehorende verantwoording. Het panel verwacht dat hierdoor de opleidingsscholen nog meer betrokken zullen raken bij het onderzoek in de eindfase en dat het onderzoek daardoor betekenisvoller wordt voor studenten, lerarenopleiding en opleidingsschool.

Onderbouwing

Het panel stelt vast dat studenten met het afronden van de eindfase aantonen dat zij startbekwaam zijn als tweedegraadsleraar en dat zij zelfstandig kunnen functioneren en zich verder kunnen ontwikkelen. De studenten doen tijdens het laatste studiejaar vakinhoudelijke, vakdidactische en algemeen pedagogisch-didactische kennis op. Een groot deel van de eindfase bestaat uit het integraal handelen in de praktijk en het onderbouwen ervan. De studenten laten aanvullend zien dat zij hun handelen kunnen onderzoeken en indien nodig aan kunnen passen. Op deze wijze tonen studenten de vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische bekwaamheden aan en laten ze zien dat zij beschikken over een brede professionele basis om zich blijvend te kunnen ontwikkelen. In totaal bestaat de eindfase uit drie onderwijseenheden; Integraal handelen in de beroepspraktijk (30 EC), Onderzoek eindfase (15 EC) en een opleidings specifiek onderdeel van 15 EC. De eerste twee onderwijseenheden zijn gelijk voor alle lerarenopleidingen en vormen samen het afstudeerprogramma van de lerarenopleidingen.

De onderwijseenheid Integraal handelen in de beroepspraktijk bestaat voor een groot deel uit het werkplekleren op niveau drie. Door het leren op de werkplek en ondersteunend onderwijs te volgen op de lerarenopleiding verzamelen studenten bewijzen over hun bekwaamheden. Ze vullen een groeidossier met bewijsstukken en laten op deze wijze zien dat ze zich ontwikkelen tot startbekwame leraren in het vo of het (v)mbo. Studenten worden bij deze onderwijseenheid op drie momenten beoordeeld, te beginnen met de landelijke kennistoets waarbij studenten worden beoordeeld op het eindniveau van de landelijke kennisbasis van hun opleiding. De tweede beoordeling betreft het beoordelen van het werkplekleren, waarbij studenten laten zien dat zij de bekwaamheidseisen en de professionele basis in voldoende mate beheersen. De derde beoordeling betreft het integraal handelen. Studenten laten zien dat zij ontwikkelingsgericht aan

hun ontwikkeling hebben gewerkt en dat zij hun handelen kunnen onderbouwen met literatuur en integraal kunnen benaderen. Het panel ziet dat enkele lerarenopleidingen van plan zijn om de beoordeling van het werkplekleren samen te voegen met het beoordelen van het integraal handelen. Het panel ondersteunt deze ontwikkeling en vindt deze geïntegreerde beoordeling waardevol.

Het Onderzoek eindfase betreft een praktijkonderzoek dat is gericht op het beter leren begrijpen of het verbeteren van de eigen lespraktijk. Studenten voeren een onderzoek uit binnen een zelfgekozen thema of binnen een thema dat door de lerarenopleiding, de opleidingsschool of het kenniscentrum wordt aangereikt. Studenten hebben sinds afgelopen studiejaar de keuze om één onderzoek uit te voeren of om maximaal drie kleinere onderzoeken in een cyclus uit te voeren. Het panel ondersteunt deze keuzevrijheid. Het panel ondersteunt ook de transitie van het onderzoeken van een praktijkvraag naar het ontwikkelen van beroepsproducten met bijbehorende verantwoording. Volgens het panel sluit dit goed aan bij het aantonen van de onderzoekende houding waarbij systematisch en in dialoog met betrokkenen vragen worden beantwoord of de onderwijspraktijk wordt verbeterd. Het panel merkt op dat de opleidingsscholen door deze transitie meer betrokken raken bij het onderzoek in de eindfase en dat het onderzoek voor zowel de opleidingsschool, lerarenopleiding als student betekenisvoller wordt.

Het panel heeft per lerarenopleiding acht afstudeerdossiers beoordeeld van studenten die in de afgelopen twee jaren zijn afgestudeerd. De afstudeerdossiers bestaan uit de bewijsstukken die studenten overleggen voor de beoordeling van het integraal handelen op niveau 3 en uit de rapportage van het afstudeeronderzoek met de bijbehorende beoordeling.

Standaard 4 per lerarenopleiding

Onderbouwing Aardrijkskunde

Producten van afgestudeerden

Het panel vindt het positief dat studenten de eindfase als één geheel ervaren en niet als drie onderdelen die los van elkaar staan. Het panel stelt vast dat het beoogde eindniveau in de toets van het integraal handelen wordt bereikt. Bij aardrijkskunde wordt het integraal handelen getoetst aan de hand van een verantwoordingsverslag en een eindpresentatie. Studenten verzamelen bewijsstukken om hun startbekwaamheid als leraar aan te tonen. Ze voegen aan deze bewijsstukken in ieder geval twee producten van de vakdidactiek uit de eindfase toe. Dit betreft een individueel handelingsplan voor een leerling en een leertaak gericht op vakinhoudelijk en vakdidactisch differentiëren. Het panel ondersteunt het verplichten van deze producten omdat dit twee thema's betreft die actueel en waardevol zijn voor een tweedegraads aardrijkskundeleraar.

Uit de acht bestudeerde afstudeeronderzoeken concludeert het panel dat het beoogde eindniveau voor de onderzoeksvaardigheden en het onderzoekend vermogen wordt bereikt en dat de vakkennis en vakdidactiek wordt uitgediept in het onderzoek. De onderzoeksvragen zijn beroepsgericht en zijn gericht op het verbeteren van de lespraktijk. Zo is er onderzoek verricht naar hoe huiswerk bij aardrijkskunde betekenisvoller kan worden gemaakt. Een ander onderzoek ging over het toepassen van een spelconcept voor het behandelen van de Industriële Revolutie bij het leergebied Mens en Maatschappij in het vmbo. De onderzoeken sluiten goed aan bij de beroepspraktijk en dragen bij aan het verbeteren van de lespraktijk.

Functioneren afgestudeerden

Volgens het panel sluit de opleiding goed aan op wat er van afgestudeerden wordt gevraagd. Het contact met het werkveld is intensief doordat ongeveer veertig procent van de studie zich afspeelt in de beroepspraktijk. Uit evaluaties en eigen onderzoek blijkt dat alumni van mening zijn dat ze goed worden voorbereid op het beroep van aardrijkskundeleraar. Ook werkplekbegeleiders en werkgevers zijn van mening dat de opleiding startbekwame leraren aflevert en dat er tijdens het werkplekleren nuttige vernieuwingen worden geïntroduceerd. Zowel alumni als werkgevers en werkplekbegeleiders aan dat de opleiding meer aandacht zou kunnen schenken aan coaching in het onderwijs aangezien dit in het middelbaar en beroepsonderwijs steeds belangrijker wordt. De opleiding neemt dit signaal mee in de verdere ontwikkeling van het onderwijs. Naast aandacht voor coaching in het onderwijs wil de opleiding meer aandacht schenken aan klassenmanagement, de samenhang tussen vakdidactiek en onderwijskunde versterken en de leer(werk)taken nog betekenisvoller maken. Gezien de behaalde resultaten heeft het panel het vertrouwen dat deze ontwikkelingen voortvarend door het team van opleiders zal worden opgepakt.

Onderbouwing Biologie

Producten van afgestudeerden

Op basis van de bestudeerde afstudeerproducten (afstudeeronderzoeken en Integrale Toetsen IH3) stelt het panel vast dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd. Het panel vindt het positief dat studenten veel vrijheid hebben bij het kiezen van een onderzoeksonderwerp wat direct bruikbaar toepasbaar is binnen de school. Studenten kunnen zo een stage(school) gerelateerd probleem onderzoeken, een vakdidactisch onderwerp wat hen interesseert, een eigen handelingsverlegenheid of een eigen leerwens kiezen. De opleiding stimuleert deze keuze 'vanuit het hart' die daardoor betekenisvollere afstudeerproducten oplevert. Het panel vindt dit positief.

Uit de acht bestudeerde afstudeeronderzoeken en Integrale Toetsen IH3, concludeert het panel dat het beoogde eindniveau voor de onderzoeksvaardigheden en het onderzoekend vermogen worden bereikt. De onderzoeksonderwerpen zijn beroepsgericht en gericht op het verbeteren van de lespraktijk. Het panel herkent de aandacht die de opleiding heeft voor vakdidactiek Biologie in de onderzoeksonderwerpen. Zo heeft het panel een ontwerp voor microscopie met behulp van concept-context onderwijs gezien, maar ook een onderzoek naar autonomie-verhogende biologielessen. Andere onderzoeksonderwerpen zijn bijvoorbeeld het convergent differentiëren tijdens het zelfstandig leren en Peerfeedback toepassen bij het aanleren van practicumvaardigheden. De bestudeerde afstudeerproducten bevestigen het beeld van het panel, dat de opleiding startbekwame leraren biologie aflevert.

Functioneren afgestudeerden

Het panel vindt dat de opleiding goed aansluit op wat er van afgestudeerden wordt gevraagd. Het contact met het werkveld is intensief doordat ongeveer veertig procent van de studie zich afspeelt in de beroepspraktijk. Bovendien zijn opleidingsdocenten nauw verbonden met de praktijk waardoor zij een goed beeld hebben over het functioneren van alumni. Uit evaluaties en alumni-onderzoeken en uit het gesprek met vertegenwoordigers van het werkveld, blijkt dat alumni goed zijn voorbereid op de beroepspraktijk en dat zij zich startbekwaam voelen. Alumni geven aan dat

de door de opleiding aangeboden combinatie van vakinhoudelijke kennis, de aandacht voor vakdidactiek biologie en persoonlijke ontwikkeling, hen goed heeft voorbereid op de praktijk.

Onderbouwing Duits

Studenten zijn tevreden over de wijze waarop ze voorbereid worden op het afstudeeronderzoek. Ook hebben ze het gevoel voldoende voorbereid te zijn op het raadplegen van bronnen in de doeltaal voor het afstudeeronderzoek. Studenten kiezen zelf of ze het verslag van hun afstudeeronderzoek in het Duits of in het Nederlands schrijven, maar over het algemeen maken vooral native speakers gebruik van de mogelijkheid het onderzoek in de doeltaal te doen. Het panel heeft begrip voor deze keuze.

Studenten ervaren de onderzoeksbegeleiding door enerzijds de onderzoeksbegeleider op de werkplek en anderzijds die op de opleiding als aanvullend en waardevol. Het panel vindt deze gezamenlijke begeleiding van meerwaarde en een mooie, concrete uitwerking van samen opleiden. De opleiding Duits neemt ook deel aan de pilot waarin de integrale toetsing van de eindfase, op de werkplek plaatsvindt in aanwezigheid van de WPB'er, de SO'er en de IO'er. Het panel vindt dit een mooi initiatief en passen bij de integrale visie van de opleiding.

Producten van afgestudeerden

De beroepsproducten maken volgens het werkveld de verbinding tussen de opleiding en de werkplek sterk en betekenisvol. Het panel deelt deze mening en ziet mooie voorbeelden van relevante beroepsproducten, waarin studenten hun eigen interesses kwijt kunnen. Voorbeelden van afstudeerproducten zijn een lessenserie over leesmotivatie, een lessenserie over het vergroten van zelfvertrouwen in gespreksvaardigheid door middel van doeltaalgebruik en een 'keuzemenu' als effectieve tool voor differentiatie. Het panel vindt de beroepsproducten op niveau. Daarbij constateert het panel dat de verbale toelichting van het beoordelingscijfer bij sommige producten verschillend van aard en lengte is en geeft de opleiding mee dit nader af te stemmen in kalibratiesessies.

Functioneren afgestudeerden

Zoals bij de standaarden 1 en 2 is beschreven, streeft de lerarenopleiding Duits ernaar om alumni af te leveren met oog voor diversiteit en de wereld om hen heen. Het panel ziet dat de opleiding hierin slaagt. Studenten vinden gericht werk of stromen succesvol door naar een master of vervolgstudie, zowel aan Nederlandse als buitenlandse universiteiten. Het werkveld is enthousiast over het niveau van de leraren Duits die de opleiding aflevert: niet zelden wordt een lio een baan aangeboden. Het panel constateert dat het werkveld over het algemeen ook tevreden is met het taalniveau van alumni.

De opleiding onderhoudt op warme wijze contact met haar alumni. Zo lopen tweedejaars een dag mee met een alumnus en geven dan ook een mini-les. Ook worden alumni actief benaderd voor evaluaties en het meedenken over het curriculum. Alumni voelen zich serieus genomen door de opleiding en ervaren dat ze als gelijkwaardige collega's benaderd worden. Het panel vindt dit een compliment waard.

Onderbouwing Economie

Producten van afgestudeerden

Het panel stelt aan de hand van de afstudeerproducten vast de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd. Het panel vindt het positief dat studenten de eindfase met de vakinhoudelijke onderwijseenheden, het integraal handelen en het onderzoek als een geheel ervaren. Studenten kunnen voor het onderzoek eindfase een eigen onderzoeksthema kiezen. Ze kunnen zich ook aansluiten bij een onderzoekskring. Studenten voeren dan een praktijkonderzoek uit binnen een bepaald vakdidactisch thema. Naast een vakdidactische onderzoekskring is de lerarenopleiding sinds een jaar gestart met een tweede onderzoekskring. Het thema van deze onderzoekskring is meer pedagogisch van aard en gaat in op de gedragsuitingen van leerlingen in de economielessen.

Het panel heeft van acht afstudeerdossiers beoordeeld. Vier dossiers zijn afkomstig van studenten die de kopopleiding hebben gedaan, van deze studenten is de integrale toets bestudeerd. Van de overige vier studenten zijn de integrale toets en het onderzoek eindfase bestudeerd. Na bestudering van deze acht afstudeerdossiers concludeert het panel dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd. De integrale toets over het integraal handelen in de beroepspraktijk toont aan dat studenten het niveau van startbekwaam tweedegraadsleraar economie hebben bereikt. Het panel ondersteunt de werkwijze van een herkansing op maat bij de integrale toets. Studenten tonen bij een herkansing alleen aan wat nog niet voldoende is aangetoond.

Het onderzoek in de eindfase is duidelijk praktijk en beroepsgericht en betreft het verbeteren van de onderwijspraktijk. De bestudeerde onderzoeken gaan in op hoe leerlingen het economie onderwijs beleven en hoe de onderwijspraktijk kan worden verbeterd. Het onderzoek wordt hierbij opgesplitst in drie deelonderzoeken. Het eerste deelonderzoek betreft een kwantitatief onderzoek naar de beleving van de leerlingen. Dit kan betrekking hebben op bijvoorbeeld de motivatie voor economie of het dichterbij brengen van economie bij de belevingswereld van de leerlingen. De bevindingen van het eerste deelonderzoek worden in het tweede onderzoek verder kwalitatief onderzocht door interviews af te nemen en literatuur te bestuderen. De inzichten van het kwalitatieve deelonderzoek worden vervolgens toegepast en geëvalueerd in de onderwijspraktijk van de studenten. Het panel stelt aan de hand van de bestudeerde onderzoeken vast dat studenten beschikken over het onderzoekend vermogen om de onderwijspraktijk te verbeteren. Docenten en werkplekbegeleiders geven aan dat studenten beter zijn voorbereid op het doen van onderzoek en dat het beroepsgerichte onderzoek goed aansluit op de beroepspraktijk. Het panel vindt de betrokkenheid van de onderwijspraktijk positief en vindt de opzet met onderzoekskringen waardevol waarbij studenten van elkaars onderzoeken kunnen leren.

Functioneren afgestudeerden

Ongeveer driekwart van de afgestudeerde studenten is werkzaam als tweedegraads leraar. Het merendeel van hen werkt in het middelbaar beroepsonderwijs. De alumni geven aan dat de opleiding goed aansluit op de beroepspraktijk en dat zij voldoende in staat zijn om krachtige leeromgevingen te ontwikkelen. De opleiding onderhoudt intensief het contact met het werkveld mede door de opzet van onderzoekskringen. De vertegenwoordigers uit het werkveld en de externe begeleiders uit deze onderzoekskringen geven aan dat alumni goed zijn voorbereid op de beroepspraktijk. Ze typeren de afgestudeerden als docenten die doortastend en creatief het

onderwijs uitvoeren en ontwikkelen. Deze bevindingen geven het panel het vertrouwen dat de opleiding in staat is om leraren op te leiden die goed kunnen functioneren in de onderwijspraktijk.

Onderbouwing Engels

Het eindniveau van de lerarenopleiding Engels wordt zichtbaar behaald. Studenten voelen zich voldoende voorbereid op het afstudeeronderzoek. Zij waarderen de mogelijkheid om het onderzoek in drie deelonderzoeken te doen: dit houdt het overzichtelijk en behapbaar.

Het panel ziet een mooi afstudeerprogramma. Het waardeert de stappen die zijn gezet in de beweging van een traditioneel afstudeerprogramma naar praktijkonderzoek en de nadruk op de onderzoekende houding van de student. Alle onderdelen van het afstudeerprogramma dekken het gehele plaatje, dat is een compliment waard. Het panel geeft mee dat de wijze waarop de onderdelen samenhangen, nog explicieter benoemd kan worden. Het panel is eveneens enthousiast over het criteriumgericht interview en het studentendebat, dat de opleiding Engels als onderdeel aan het eindassessment heeft gekoppeld.

Het panel constateert dat alle studentproducten in de afstudeerdossiers in het Nederlands zijn. Hoewel het niveau Engels is geborgd, is het panel van mening dat het van meerwaarde zou zijn het afstudeerdossier in het Engels te schrijven.

Het panel complimenteert de opleiding met de samenwerking met het werkveld ten aanzien van het afstuderen. Het werkveld wordt duidelijk betrokken, er is sprake van constructieve samenwerking die recht doet aan het 'samen opleiden'. Het panel moedigt de opleiding dan ook aan om nog een stap verder te gaan en het eindassessment ook samen met de werkplekbegeleider te doen.

Tot slot merkt het panel op dat er op binnen diverse dwarsverbanden binnen en buiten de organisatie over het afstuderen wordt gekalibreerd. Het panel waardeert deze kwaliteitsborging zeer, maar geeft ook mee om op een bepaald punt een helder kader te stellen waarbinnen het afstemmen voldoende geborgd is.

Producten van afgestudeerden

Het werkveld is enthousiast over de praktisch toepasbare beroepsproducten die het afstudeeronderzoek opbrengt. Het panel deelt deze mening. Voorbeelden van beroepsproducten zijn onder andere onderzoeken naar het toepassen van leerstrategieën bij grammaticaonderwijs en in hoeverre graphic novels een uitkomst kunnen zijn bij leesonderwijs. Deze onderzoeken hebben geresulteerd in lessenseries.

Studenten gaven in de gesprekken eveneens aan dat er prachtige beroepsproducten worden gemaakt. Ze zouden deze graag geëtaleerd zien, in bijvoorbeeld een databank. Het panel vindt dit een waardevolle suggestie en moedigt de opleiding aan, dit te realiseren. Zo kunnen studenten gebruik maken van en geïnspireerd raken door elkaars lessenseries en andere producten.

Functioneren afgestudeerden

Alumni Engels vinden snel en succesvol hun plek. Afgestudeerden vinden snel een baan en de studenten die doorstromen naar een master, doen dit over het algemeen succesvol. Het werkveld is zeer tevreden over het taalniveau van de studenten aan het einde van hun studie. Het panel ziet dat de opleiding via diverse kanalen een warme relatie met haar alumni onderhoudt. Het panel waardeert dit en complimenteert de opleiding hier dan ook mee.

Onderbouwing Frans

Studenten zijn tevreden over de wijze waarop ze voorbereid worden op het afstudeeronderzoek. Ook hebben ze het gevoel voldoende voorbereid te zijn op het raadplegen van bronnen in de doeltaal voor het afstudeeronderzoek. Studenten schrijven het verslag overwegend in het Nederlands: de collega's in de school vormen het publiek van het beroepsproduct en het bijbehorende verslag en dus dient het voor hen begrijpelijk te zijn. Dit sluit aan op 'Communicatie in de taal van de school'; onderdeel van de brede professionele basis. Het panel heeft begrip voor deze keuze.

Studenten zijn tevreden over de wijze waarop ze voorbereid worden op het afstudeeronderzoek. De onderzoekslijn die door het gehele curriculum loopt, leidt op gedegen wijze naar de benodigde onderzoeksvaardigheden toe. Het panel ziet dat bijvoorbeeld de nieuw geïntroduceerde module 'hbo-schrijven' goed wordt ontvangen door studenten: ze hebben mede hierdoor het gevoel een goed onderzoeksverslag te kunnen schrijven. Ze ervaren de onderzoeksbegeleiding door enerzijds de onderzoeksbegeleider op de werkplek en anderzijds die op de opleiding als aanvullend en waardevol. Het panel vindt deze gezamenlijke begeleiding van meerwaarde en een mooie, concrete uitwerking van samen opleiden.

Producten van afgestudeerden

De beroepsproducten maken volgens het werkveld de verbinding tussen de opleiding en de werkplek sterk en betekenisvol. Het panel deelt deze mening en ziet mooie voorbeelden van relevante beroepsproducten, waarin studenten hun eigen interesses kwijt kunnen. Zo heeft een studente Frans een kwalitatief onderzoek gedaan naar de wijze waarop een taaldocent een leerling met PDD-NOS kan helpen bij het aanleren van een moderne vreemde taal. Ook heeft het panel lessenseries naar aanleiding van onderzoeken naar tools ter verhoging van motivatie voor het schoolvak Frans, zoals schrijfvaardigheid Frans, (waarbij structureel wordt ingezet op het aanbieden van autonomie en samenwerkend leren) en cultuur (waarbij een zogenaamd cultureel paspoort centraal staat). Het panel constateert tevreden dat in zowel de totstandkoming als de beoordeling van de producten het werkveld een gelijkwaardige partner is. Zo is het werkveld betrokken bij een nieuwe versie van het beoordelingsformulier: hierin wordt meer aandacht besteedt aan het beroepsproduct ten opzichte van het vorige formulier. Het panel vindt dit een goede ontwikkeling.

Functioneren afgestudeerden

Zoals bij de standaarden 1 en 2 is beschreven, streeft de lerarenopleiding Frans ernaar om alumni af te leveren met een sterk ontwikkelde professionele identiteit en met oog voor diversiteit. Het panel ziet dat de opleiding hierin slaagt. Studenten vinden gericht werk of stromen succesvol door naar een master of vervolgstudie, zowel aan Nederlandse als buitenlandse universiteiten. Het werkveld is enthousiast over het niveau van de leraren Frans die de opleiding aflevert en het bereikte taalniveau: niet zelden wordt een lio een baan aangeboden. De opleiding onderhoudt op warme wijze contact met haar alumni. Zo lopen tweedejaars een dag mee met een alumnus en geven dan ook een mini-les. Een alumnus gaf aan dat ze ook jaren na haar afstuderen kon aankloppen om te sparren over een volgende stap in haar loopbaan. Het panel vindt dit getuigen van een warme gemeenschap. Ook worden alumni actief benaderd voor evaluaties en het meedenken over het curriculum. Alumni voelen zich serieus genomen door de opleiding en ervaren dat ze als gelijkwaardige collega's benaderd worden. Het panel vindt dit een compliment waard.

Onderbouwing Geschiedenis

Producten van afgestudeerden

Het panel stelt aan de hand van de afstudeerproducten vast de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd. Het panel vindt het positief dat studenten de eindfase met de vakinhoudelijke lijn, het integraal handelen en het onderzoek als een geheel ervaren. Voor de vakinhoudelijke lijn bestuderen studenten een grote en kleine leeslijst die ze zelf samen kunnen stellen. De thema's van de leeslijst kunnen de studenten vervolgens terug laten komen in het werplekuren en het integraal handelen. Het eindniveau van het integraal handelen wordt bepaald aan de hand van een presentatie waarvoor studenten een digitale vitrine inrichten. Het panel heeft de digitale vitrines kunnen bekijken waarin ook de beoordeling van de grote en kleine leeslijst zijn opgenomen. De toetsen laten zien dat studenten goed kunnen reflecteren op hun persoonlijk en professionele ontwikkeling. Het panel herkent hierin het profiel van de opleiding die studenten wil opleiden die authentiek, kritisch en doelbewust handelen vanuit een eigen visie op onderwijs.

Uit de acht bestudeerde afstudeeronderzoeken concludeert het panel dat het beoogde eindniveau voor de onderzoeksvaardigheden en het onderzoekend vermogen wordt bereikt en dat de vak kennis en vakdidactiek wordt uitgediept in het praktijkonderzoek. De onderzoeksvragen zijn beroepsgericht en zijn gericht op het verbeteren van de lespraktijk. Het panel merkt op dat de onderwerpen het brede domein van geschiedenis, leergebied Mens en Maatschappij en Burgerschap betreffen. Eén van de bestudeerde onderzoeken gaat over de werkwijze van het agora-onderwijs. Een ander onderzoek betreft het flipping the classroom bij geschiedenislessen of het bevorderen van het leesplezier in het voortgezet onderwijs aan de hand van een korte lessenserie voor geschiedenis. Het panel herkent in deze onderzoeken ook dat de opleiding opleidt voor een domein dat breder is dan geschiedenis en daarmee goed aansluit op de ontwikkelingen in het werkveld.

Functioneren afgestudeerden

Volgens het panel sluit de opleiding goed aan op wat er van afgestudeerden wordt gevraagd. Het contact met het werkveld is intensief doordat ongeveer veertig procent van de studie zich afspeelt in de beroepspraktijk. Uit evaluaties en eigen alumni onderzoek blijkt dat alumni goed zijn voorbereid op de beroepspraktijk en dat ze zich startbekwaam voelen. Ze geven aan dat de aandacht voor de persoonlijke ontwikkeling een belangrijke kracht is van deze opleiding. Vertegenwoordigers uit het werkveld geven aan dat de recente afgestudeerden zich meer bewust zijn van hun eigen leerstrategie en vakdidactiek. Samen met afgestudeerden ervaren ze dat de opleiding bijdraagt aan creatieve manieren van lesgeven. Afgestudeerden zouden het waarderen als ze na afronding van hun opleiding nog workshops of modules kunnen volgen bij de opleiding. Hieruit spreekt volgens het panel waardering uit voor de opleiding en geeft het vertrouwen dat de opleiding in staat is om leraren op te leiden die goed kunnen functioneren in de praktijk.

Onderbouwing Natuurkunde en Scheikunde

Producten van afgestudeerden

Het panel constateert dat het beoogde eindniveau in de toets van het integraal handelen (IH3) wordt bereikt. Bij de lerarenopleidingen natuurkunde en scheikunde wordt het integraal handelen getoetst aan de hand van een portfoliobeoordeling en een presentatie. Studenten verzamelen

bewijsstukken om hun bekwaamheden aan te tonen. Het panel vindt de bewijsstukken en de IH3 toetsen die zij heeft bekeken van goede kwaliteit, relevant en authentiek.

Uit de zestien (acht natuurkunde en acht scheikunde) bestudeerde afstudeeronderzoeken en Integrale Toetsen IH3, concludeert het panel dat het beoogde eindniveau voor de onderzoeksvaardigheden en het onderzoekend vermogen worden bereikt door de studenten van Natuurkunde en Scheikunde. De onderzoeksonderwerpen zijn beroepsgericht en gericht op het verbeteren van de lespraktijk. Het panel heeft betekenisvolle vakdidactische onderzoeken gezien met uiteenlopende onderzoeksonderwerpen, waarbij opvalt dat de onderzoeksonderwerpen over feedback, feedforward en feed up en formatief evalueren een aantal keer zijn onderzocht door verschillende natuurkundestudenten en dat scheikundestudenten onderwerpen als differentiëren en competentieleren hebben onderzocht. De bestudeerde afstudeerproducten bevestigen het beeld van het panel, dat de opleidingen startbekwame leraren natuurkunde en scheikunde afleveren.

Functioneren afgestudeerden

Het panel constateert dat de lerarenopleidingen Natuurkunde en Scheikunde goed aansluiten op de beroepspraktijk. Het contact met het werkveld is intensief doordat ongeveer veertig procent van de studie zich afspeelt in de beroepspraktijk. Bovendien zijn opleidingsdocenten nauw verbonden met de praktijk waardoor zij een goed beeld hebben over het functioneren van alumni. Uit evaluaties en alumni-onderzoeken en uit het gesprek met vertegenwoordigers van het werkveld, blijkt dat alumni goed zijn voorbereid op de beroepspraktijk en dat zij zich startbekwame leraren natuurkunde en scheikunde voelen.

Onderbouwing Nederlands

Het eindniveau van de lerarenopleiding Nederlands wordt zichtbaar behaald. Zowel de voltijd- als de deeltijdstudenten voelen zich voldoende voorbereid op het afstudeeronderzoek.

Het panel ziet een mooi afstudeerprogramma. Het waardeert de stappen die zijn gezet in de beweging van een traditioneel afstudeerprogramma naar praktijkonderzoek en de nadruk op de onderzoekende houding van de student. Alle onderdelen van het afstudeerprogramma dekken het gehele plaatje, dat is een compliment waard. Het panel geeft mee dat de wijze waarop de onderdelen samenhangen, nog explicieter benoemd kan worden.

Het panel complimenteert de opleiding eveneens met de samenwerking met het werkveld ten aanzien van het afstuderen. Het werkveld wordt duidelijk betrokken, er is sprake van constructieve samenwerking die oprecht recht doet aan het 'samen opleiden'. Het panel moedigt de opleiding dan ook aan om nog een stap verder te gaan en het eindassessment ook samen met de werkplekbegeleider te doen.

Het panel vindt het mooi om te zien dat de aanbevelingen die in 2019 door het panel voor de deeltijdopleiding zijn gedaan, succesvol ter harte zijn genomen. Het betrof het duidelijk aantonen aan welke leeruitkomst er in de eindwerken werd gewerkt. Het panel ziet dit in de huidige werken transparant terug.

Tot slot merkt het panel op dat er over het afstuderen in diverse dwarsverbanden binnen en buiten de organisatie wordt gekalibreerd. Het panel waardeert deze kwaliteitsborging zeer, maar geeft ook mee om op een bepaald punt een helder kader te stellen waarbinnen het afstemmen voldoende geborgd is.

Producten van afgestudeerden

Het werkveld is enthousiast over de praktisch toepasbare beroepsproducten die het afstudeeronderzoek opbrengt. Het panel deelt deze mening. Studenten gaven in de gesprekken eveneens aan dat er prachtige beroepsproducten worden gemaakt. Ze zouden deze graag geïntegreerd zien, in bijvoorbeeld een databank. Het panel vindt dit een waardevolle suggestie en moedigt de opleiding aan, dit te realiseren. Zo kunnen studenten gebruik maken van en geïnspireerd raken door elkaars lessenseries en andere producten.

Voorbeelden van beroepsproducten zijn onder andere lesontwerpen over het doen van een interventie, gericht op het kiezen, lezen en verwerken van korte verhalen bij kan dragen aan het vergroten van leesplezier of een lessenserie voorlezen voor studenten van een opleiding mbo-pedagogisch medewerker. De producten zijn relevant en direct bruikbaar voor de beroepspraktijk: een gedifferentieerde aanpak van leesvaardigheid of een betekenisvolle aanpak van taalbeschouwing in het mbo. De studenten laten zien dat ze kritisch kijken naar de praktijk en dat ze in staat zijn een probleem in de praktijk aan te pakken, een interventie te ontwikkelen/ontwerpen en te onderzoeken wat het effect is van de interventie. Voor het werkveld levert dit mooie bruikbare producten op.

Functioneren afgestudeerden

Alumni vinden snel en succesvol hun plek. Een hoog percentage vindt snel een baan en een aanzienlijk deel van de studenten stroomt succesvol door naar een vervolgstudie. Uit alumni-onderzoeken blijkt dat de opleiding aansluit bij deze vervolgstappen. Het panel ziet dat de opleiding via diverse kanalen een warme relatie met haar alumni onderhoudt. Het panel waardeert dit en complimenteert de opleiding hier dan ook mee.

Onderbouwing Pedagogiek

Producten van afgestudeerden

Het panel stelt vast dat het beoogde eindniveau in de toets van het integraal handelen (IH3) wordt bereikt. Bij de lerarenopleiding pedagogiek wordt het integraal handelen getoetst aan de hand van een portfolio/presentatiedossier en een criteriumgericht interview (CGI). Studenten verzamelen bewijsstukken om de bekwaamheden aan te tonen. Uit de acht bestudeerde Integrale toetsen (IH3) concludeert het panel dat het beoogde eindniveau voor wat betreft vakkennis en vakdidactiek wordt bereikt. Bovendien was het panel onder de indruk van het onderzoekend vermogen van de studenten, wat uit de IH3 dossiers bleek en uit de gesprekken met zowel studenten als alumni. De bestudeerde IH3-dossiers sluiten goed aan bij de beroepspraktijk en dragen bij aan het verbeteren van de lespraktijk. Het panel adviseert de opleiding om de toelichting van de beoordelingswijze van IH3 verder aan te scherpen en om kritische buitenstaanders (critical friends) bij toetsing van IH3 te betrekken. Hierdoor wordt de beoordeling van IH3 nog objectiever en bovendien extern gevalideerd.

Functioneren afgestudeerden

Het panel constateert dat de opleiding waar maakt wat zij beoogt. Alumni functioneren zeer goed in de praktijk. Het werkveld onderschrijft dit nadrukkelijk en roemt het lerend vermogen en de ontwikkelingsgerichte en onderzoekende houding van alumni. Het panel vindt dat de opleiding

uitstekend aansluit op wat er van afgestudeerden wordt gevraagd. Dit wordt vooral bereikt doordat de opleiding en het werkveld een actief en intensief contact onderhouden en doordat een groot deel van de studie zich afspeelt in de beroepspraktijk. Bovendien zijn veel alumni nu WPB en vinden er regelmatig alumni-onderzoeken plaats over de opleiding.

Onderbouwing Wiskunde

Producten van afgestudeerden

Het panel stelt aan de hand van de bestudeerde integrale toetsen en de praktijkonderzoeken vast dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd. De integrale toetsen laten duidelijk zien dat bekwaamheden of competenties op eindniveau worden bereikt. In de bestudeerde praktijkonderzoeken worden relevante onderwerpen voor de onderwijspraktijk van wiskunde op uitgebreide wijze onderzocht.

Het panel heeft acht studentendossiers bestudeerd waarin het integraal handelen wordt getoetst. Het panel is onder de indruk van het hoge niveau van de vakdidactische documenten die in de eindfase worden gemaakt. Het panel ziet dat er nog ontwikkelruimte is in de integrale benadering van het handelen als leraar. De documenten van de studentendossiers hebben betrekking op de vakdidactiek die voortkomt uit een eerder gevolgde cursus of op het werkplekleren. De integratie van deze documenten kan nog beter in de dossiers naar voren komen. Daarnaast meent het panel dat het profiel van de opleiding zoals de nadruk op drama, ICT of realistische wiskunde meer herkenbaar mag zijn in de beoordeling van het integraal handelen.

Het panel vindt de praktijkonderzoeken relevant voor de onderwijspraktijk. De onderzoeken richten zich onder andere op het effect van samenwerkend leren, de activerende werkvormen of het hanteren van een bepaald model bij het gedifferentieerd lesgeven. Het panel heeft geen twijfel over het onderzoekend vermogen van de studenten en is ervan overtuigd dat ze in staat zijn om systematisch de onderwijspraktijk te onderzoeken en te verbeteren. Het panel merkt op dat de rapportage varieert van uitvoerige onderzoeksrapporten tot inhoudelijke onderwijskundige artikelen. Volgens het panel sluiten de artikelen beter aan bij het gewenste beroepsgerichte karakter van het praktijkonderzoek. Het panel ondersteunt daarom ook de wijziging die sinds 2020 – 2021 is ingevoerd waarbij het onderzoek leidt tot een beroepsproduct met een verantwoordingsverslag.

Functioneren van afgestudeerden

Uit de formele en informele contacten die de docenten onderhouden met het werkveld blijkt dat het werkveld zeer tevreden is over het functioneren van de afgestudeerden. Afgestudeerden hebben een onderzoekende houding, zijn vaardig op ICT-gebied, creatief en schenken goed aandacht aan de vakdidactiek. Een recent gehouden tevredenheidsonderzoek onder afgestudeerden laat zien dat zij zich bekwaam voelen en dat de opleiding goed aansluit op de beroepspraktijk. De afgestudeerden geven aan dat ze tevreden zijn over de kwaliteit van de opleiding en over de docenten. Het panel leidt hieruit af dat de opleiding goed de balans houdt tussen het vernieuwen van het onderwijs en het behouden van wat goed werkt en waar studenten positief over zijn.

Eindoordeel over de opleiding

	B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Aardrijkskunde B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Biologie B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Duits B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Economie B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Engels B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Frans B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Geschiedenis B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Natuurkunde B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Nederlands B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Pedagogiek B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Scheikunde B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Wiskunde
<i>Standaard 1 Beoogde leerresultaten</i>	Voldoet
<i>Standaard 2 Onderwijs- leeromgeving</i>	Voldoet
<i>Standaard 3 Toetsing</i>	Voldoet
<i>Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten</i>	Voldoet

De oordelen zijn gewogen volgens de beslisregels van de NVAO. Op basis hiervan beoordeelt het visitatiepanel de kwaliteit van de bestaande tweedegraads lerarenopleidingen, hierboven vermeld, van Hogeschool van Arnhem en Nijmegen als **positief**.

Aanbevelingen

Het panel doet de aanbeveling om, ondanks de uitdagingen die de matching met zich meebrengt, alert te zijn op de waarborg om stage-ervaring in verschillende onderwijscontexten op te doen en extra alert te zijn op de mogelijkheid om de lio-stage in jaar 4 te lopen in de onderwijscontext van de afstudeerrichting die de student gekozen heeft.

Deel III

Bijlagen

1. Bezoekprogramma

Tijd	Programmaonderdeel	Betrokkenen
Dag 1 – 5 oktober 2021		
10.00-11.00	Ontvangst en voorbereidingstijd kernpanel	kernpanel
11.00-13.00	Pitch MT St 1 en 2 ruimte voor vragen door panel korte presentaties/pareltjes/brede onderwerpen/aanpak op onderdelen en ruimte voor gesprek	Kernpanel AE directeur Academie manager Academie manager Academie manager Lector HAN Docentopleider nask Pareltjes (in volgorde van presenteren): Nieuwe werkwijze integraal handelen: Programmaleider opleidingsschool en instituutsopleider Didactische tool: docentonderzoekers ICT: docent Leerlab: docentenl
13.00-14.00	Lunch	allen vorige gesprek
14.00-15.00	Standaard 3: Borgingsgesprek korte pitch, vragen stellen na de pitch	Kernpanel vz examencommissie secretaris examencommissie toetscommissie
15.00-15.15	pauze	-
15.15-16.00	Gesprek kopopleidingen korte pitch organisatie kopopleidingen Frank gevolgd door vragen panel	Kernpanel 5 docenten van het KOP team en vakdidacticus NASK en vakdidacticus economie
vanaf 16.00	documentinzage en	<u>Kernpanel en vakreferenten dag 2</u>
	Einde dag 1	

Geschiedenis en Aardrijkskunde

Dinsdag 5 oktober		
Tijd	Onderdeel	deelnemers
16.00 – 19.00	Documentinzage en overdracht bevindingen kernpanel dag 1	Vakreferenten Geschiedenis en Aardrijkskunde en lid kernpanel
Woensdag 6 oktober		
8.30 - 9.00	Ontvangst en voorbereidingstijd	
9.00 - 9.15	Korte pitch van opleidingsteams	
9.00 - 10.45	Gesprek met docenten en collega's samen opleiden	Lerarenopleider aardrijkskunde, jaar 1 t/m 4 Lerarenopleider aardrijkskunde, jaar 1, 2 en 4 Lerarenopleider aardrijkskunde, jaar 1 t/m 4 Werkplekbegeleider / schoolopleider aardrijkskunde Onderwijskundige jaar 2 en 4 Lerarenopleider geschiedenis, jaar 1 t/m 4 Lerarenopleider geschiedenis, jaar 1 t/m 4 Lerarenopleider geschiedenis, jaar 1 t/m 4 Werkplekbegeleider werkveld geschiedenis
11.00 – 12.30	Gesprek met studenten	Tweedejaarsstudent aardrijkskunde Derdejaarsstudent aardrijkskunde Vierdejaarsstudent aardrijkskunde Tweedejaarsstudent geschiedenis Derdejaarsstudent geschiedenis Alumnus geschiedenis Derdejaarsstudent geschiedenis
12.30 – 13.30		
13.30 – 15.00	Gesprek alumni / werkveld / praktijkbegeleiders scholen	Lerarenopleider aardrijkskunde, -jaar 1 t/m 3 Onderwijskundige jaar 3 en 4 Werkveldvertegenwoordiger aardrijkskunde Lerarenopleider aardrijkskunde, jaar 1 t/m 4 Alumnus aardrijkskunde Lerarenopleider geschiedenis Lerarenopleider geschiedenis Werkveldvertegenwoordiger geschiedenis Werkplekbegeleider LIO en schoolopleider WPL1 Werkveldvertegenwoordiger geschiedenis Alumnus geschiedenis
15.00 – 16.30	Beoordelingsgesprek	Vakreferenten met kernpanel
16.30 – 17.00	Terugkoppeling	Kernpanel, vakreferenten, afvaardiging opleidingen

Biologie, natuurkunde en scheikunde

Dinsdag 5 oktober		
Tijd	Onderdeel	deelnemers
16.00 – 19.00	Documentinzage en overdracht bevindingen kernpanel dag 1	Vakreferenten biologie, natuurkunde en scheikunde
Woensdag 6 oktober		
8.30 - 9.00	Ontvangst en voorbereidingstijd	
9.00 - 9.15	Korte pitch van opleidingsteams	
9.00 - 10.45	Gesprek met docenten en collega's samen opleiden	Lerarenopleider biologie, jaar 1 t/m 4 Lerarenopleider biologie, jaar 1, 2 en 4 Lerarenopleider biologie, jaar 1 t/m 4 Werkplekbegeleider / schoolopleider biologie Lerarenopleider onderwijskunde Lerarenopleider natuurkunde, jaar 1 t/m 4 Lerarenopleider natuurkunde, jaar 1 t/m 4 Lerarenopleider scheikunde, jaar 1 t/m 4 Werkplekbegeleider werkveld geschiedenis
11.00 – 12.30	Gesprek met studenten	Tweedejaarsstudent biologie Tweedejaarsstudent biologie Derdejaarsstudent biologie Derdejaarsstudent biologie Vierdejaarsstudent biologie Tweedejaarsstudent scheikunde Vierdejaarsstudent scheikunde Derdejaarsstudent natuurkunde en scheikunde Derdejaarsstudent natuurkunde en scheikunde
12.30 – 13.30		
13.30 – 15.00	Gesprek alumni / werkveld / praktijkbegeleiders scholen	Lerarenopleider biologie, -jaar 1 t/m 4 Lerarenopleider biologie, -jaar 1 t/m 4 Werkveldvertegenwoordiger Biologie, tevens alumnus Werkveldvertegenwoordiger Biologie Werkveldvertegenwoordiger Biologie Alumnus biologie Lerarenopleider natuurkunde Lerarenopleider natuurkunde Lerarenopleider natuurkunde Werkveldvertegenwoordiger natuurkunde Alumnus natuurkunde Werkveldvertegenwoordiger scheikunde Alumnus scheikunde
15.00 – 16.30	Beoordelingsgesprek	Vakreferenten met kernpanel
16.30 – 17.00	Terugkoppeling	Kernpanel, vakreferenten, afvaardiging opleidingen

Duits en Frans

Dinsdag 5 oktober		
Tijd	Onderdeel	deelnemers
16.00 – 19.00	Documentinzage en overdracht bevindingen kernpanel dag 1	Vakreferenten Duits en Frans en lid kernpanel
Woensdag 6 oktober		
8.30 - 9.00	Ontvangst en voorbereidingstijd	
9.00 - 9.15	Korte pitch van opleidingsteams	
9.00 - 10.45	Gesprek met docenten en collega's samen opleiden	Lerarenopleider Duits, jaar 1 t/m 4 Werkplekbegeleider / schoolopleider Duits Werkplekbegeleider / schoolopleider Duits Lerarenopleider Onderwijskunde Lerarenopleider Frans, jaar 1 t/m 4 Lerarenopleider Frans, jaar 1 t/m 4
11.00 – 12.30	Gesprek met studenten	Tweedejaarsstudent Duits Derdejaarsstudent Duits Vierdejaarsstudent Duits Vierdejaarsstudent Duits Tweedejaarsstudent Frans Derdejaarsstudent Frans Alumnus Frans
12.30 – 13.30		
13.30 – 15.00	Gesprek alumni / werkveld / praktijkbegeleiders scholen	Lerarenopleider Duits Werkveldvertegenwoordiger Duits Werkveldvertegenwoordiger Duits Alumnus Duits Lerarenopleider Frans Werkveldvertegenwoordiger Frans Werkplekbegeleider en schoolopleider Frans Alumnus Frans
15.00 – 16.30	Beoordelingsgesprek	Vakreferenten met kernpanel
16.30 – 17.00	Terugkoppeling	Kernpanel, vakreferenten, afvaardiging opleidingen

Economie en Wiskunde

Woensdag 6 oktober		
Tijd	Onderdeel	
17.00	Documentinzage en overdracht bevindingen kernpanel	Vakreferenten Economie en Wiskunde en lid kernpanel
Donderdag 7 oktober		
8.30 - 9.00	Ontvangst en voorbereidingstijd	
9.00-9.15	Korte pitch van opleidingsteams	
9.15 - 10.45	Gesprek met docenten, collega's samen opleiden	Lerarenopleider Wiskunde Lerarenopleider Wiskunde Onderwijskundige Lerarenopleider Wiskunde Werkplekbegeleider Wiskunde Lerarenopleider Economie regeltaak studentzaken Onderwijskunde, regeltaak team Lerarenopleider Economie, vakdidacticus Lerarenopleider Economie en Instituutsopleider VO
11.00 – 12.30	Gesprek met studenten	Tweedejaarsstudent economie Tweedejaarsstudent economie Derdejaarsstudent economie Vierdejaarsstudent economie Tweedejaarsstudent wiskunde tweede-/derdejaarsstudent BaMa wiskunde Derdejaarsstudent wiskunde Vierdejaarsstudent wiskunde
12.30 – 13.30		
13.30 – 15.00	Gesprek alumni / werkveld / praktijkbegeleiders scholen	Lerarenopleider economie Lerarenopleider economie Schoolopleider (v)mbo Lerarenopleider en instituutsopleider VO economie Alumnus economie Lerarenopleider wiskunde Lerarenopleider wiskunde Werkplekbegeleider wiskunde Alumnus wiskunde Alumnus wiskunde
15.00 – 16.30	Beoordelingsgesprek	Vakreferenten met kernpanel
17.00 – 17.30	Terugkoppeling	Kernpanel, vakreferenten, afvaardiging opleidingen
18.00 – 19.00	Ontwikkelgesprek kernpanel met afvaardiging DE LERARENOPLEIDINGEN HAN	

Pedagogiek

Woensdag 6 oktober		
Tijd	Onderdeel	
17.00	Documentinzage en overdracht bevindingen kernpanel	Vakreferent Pedagogiek en lid kernpanel
Donderdag 7 oktober		
8.30 - 9.00	Ontvangst en voorbereidingstijd	
9.00-9.15	Korte pitch van opleidingsteam Pedagogiek	
9.15 - 10.45	Gesprek met docenten, collega's samen opleiden	Lerarenopleider Pedagogiek Lerarenopleider Pedagogiek Lerarenopleider Pedagogiek Lerarenopleider Pedagogiek Lerarenopleider Onderwijskunde Schoolopleider Pedagogiek Werkplekbegeleider Pedagogiek
11.00 – 12.30	Gesprek alumni / werkveld / praktijkbegeleiders scholen	Lerarenopleider Pedagogiek Lerarenopleider Pedagogiek Schoolopleider Pedagogiek Werkplekbegeleider Pedagogiek Alumnus Pedagogiek Alumnus Pedagogiek
12.30 – 13.30	Lunch	
13.30 – 15.00	Gesprek met studenten	Student KOP Pedagogiek Alumnus Pedagogiek Alumnus Pedagogiek
15.00 – 16.30	Beoordelingsgesprek	Vakreferenten met kernpanel
17.00 – 17.30	Terugkoppeling	Kernpanel, vakreferenten, afvaardiging opleidingen
18.00 – 19.00	Ontwikkelgesprek kernpanel met afvaardiging DE LERARENOPLEIDINGEN HAN	

Engels en Nederlands

Woensdag 6 oktober		
Tijd	Onderdeel	
17.00	Documentinzage en overdracht bevindingen kernpanel	Vakreferenten Engels en Nederlands
Donderdag 7 oktober		
8.30 - 9.00	Ontvangst en voorbereidingstijd	
9.00-9.15	Korte pitch van opleidingsteams	
9.15 - 10.45	Gesprek met docenten, collega's samen opleiden	Lerarenopleider Nederlands Lerarenopleider Nederlands Lerarenopleider Onderwijskunde Lerarenopleider Nederlands Lerarenopleider Onderwijskunde Werkveld Engels Lerarenopleider Engels Lerarenopleider Engels Lerarenopleider Engels
11.00 – 12.30	Gesprek met studenten	Tweedejaarsstudent Engels Tweedejaarsstudent Engels Tweedejaarsstudent Engels Alumnus Engels Aumnus Engels Eerstejaars Nederlands tweedejaarsstudent Nederlands Derdejaarsstudent Nederlands Derdejaarsstudent Nederlands Deeltijd Vierdejaarsstudent Nederlands
12.30 – 13.30		
13.30 – 15.00	Gesprek alumni / werkveld / praktijkbegeleiders scholen	Lerarenopleider Nederlands Lerarenopleider Nederlands Lerarenopleider Nederlands Werkveld Nederlands Alumnus Nederlands Lerarenopleider Engels Lerarenopleider Engels Lerarenopleider Onderwijskunde Werkplekbegeleider Engels
15.00 – 16.30	Beoordelingsgesprek	Vakreferenten met kernpanel
17.00 – 17.30	Terugkoppeling	Kernpanel, vakreferenten, afvaardiging opleidingen
18.00 – 19.00	Ontwikkelgesprek kernpanel met afvaardiging DE LERARENOPLEIDINGEN HAN	

Economie en Wiskunde

Woensdag 6 oktober		
Tijd	Onderdeel	
17.00	Documentinzage en overdracht bevindingen kernpanel	Vakreferenten Economie en Wiskunde en lid kernpanel
Donderdag 7 oktober		
8.30 - 9.00	Ontvangst en voorbereidingstijd	
9.00-9.15	Korte pitch van opleidingsteams Economie en Wiskunde	
9.15 - 10.45	Gesprek met docenten, collega's samen opleiden	Lerarenopleider Wiskunde Lerarenopleider Wiskunde Onderwijskundige Lerarenopleider Wiskunde Werkplekbegeleider Wiskunde Lerarenopleider Economie regeltaak studentzaken Onderwijskunde, regeltaak team Lerarenopleider Economie, vakdidacticus Lerarenopleider Economie en Instituutsopleider VO
11.00 – 12.30	Gesprek met studenten	Tweedejaarsstudent economie Tweedejaarsstudent economie Derdejaarsstudent economie Vierdejaarsstudent economie Tweedejaarsstudent wiskunde tweede-/derdejaarsstudent BaMa wiskunde Derdejaarsstudent wiskunde Vierdejaarsstudent wiskunde
12.30 – 13.30		
13.30 – 15.00	Gesprek alumni / werkveld / praktijkbegeleiders scholen	Lerarenopleider economie Lerarenopleider economie Schoolopleider (v)mbo Lerarenopleider en instituutsopleider VO economie Alumnus economie Lerarenopleider wiskunde Lerarenopleider wiskunde Werkplekbegeleider wiskunde Alumnus wiskunde Alumnus wiskunde
15.00 – 16.30	Beoordelingsgesprek	Vakreferenten met kernpanel
17.00 – 17.30	Terugkoppeling	Kernpanel, vakreferenten, afvaardiging opleidingen
18.00 – 19.00	Ontwikkelgesprek kernpanel met afvaardiging DE LERARENOPLEIDINGEN HAN	

2. Bestudeerde documenten

Algemeen

Verantwoording beoogde leerresultaten lerarenopleidingen FE
Niveaubeschrijving HAN TGL
Strategisch plan HAN ILS 2016 – 2020
Notitie Samen Opleiden
Uitwerking curriculaire ontwerpprincipes
Gesprekscyclus WPL
Kwaliteitskader Samen opleiden en Inductie
Keurmerk samenwerkingsscholen vo en mbo
Kijkkader leerlijn onderzoekend vermogen
OWK onderwijseenheden beschrijvingen
Tussen evaluatie nieuwe werkwijze oriëntatie op het beroep wpl1
Tussenevaluatie nieuwe werkwijze werkplekken mei 2021
Evaluatie nieuwe werkwijze studenten 2021
Professioneel profiel lerarenopleider
Strategisch personeelsplan 2019 2021
Voorbeeld opleidingsdocument opleidingsschool Zutphen
Kwaliteitszorgplan opleidingsschool noord-Limburg
Toetskader HAN ILS
Beoordelingsformulieren Integraal handelen
Nieuwe werkwijze wpl 2020-2021 kaders en afspraken met partnerschappen
Reglement examencommissie 2021 – 2022
Scenario's Examencommissie VO-MBO
Protocol Afstuderen
Studenthandleiding Integraal handelen niveau 3
Studiewijzer onderzoek eindfase voltijd (2018 – 2019, 2019 -2020 en 2020 – 2021)
Jaarverslag Examencommissie VO MBO AE 2019 – 2020
Werkveld onderzoek tweedegraads lerarenopleidingen
Preambule ADEF zelfevaluatie tweedegraads lerarenopleidingen Visitatie najaar 2021
Studiegids kopopleiding Fans Duis Engels en Nederlands 2021 – 2022
Studiegids kopopleiding PE, Ec, Ge, Ak, WIS, BIO, NA en SK 2021 – 2022

Per lerarenopleiding:

Zelfevaluatie (inclusief studentenhoofdstuk)

Acht afstudeerdossiers van voltijdstudenten afgestudeerd in 2019 – 2020 en 2020 – 2021.

Dossiers omvatten: Bewijzen Integrale toets niveau 3 (inclusief werkplekklaren 3) met beoordelingen en Praktijkonderzoek inclusief beoordelingen.

Voor de opleiding Engels en Nederlands zijn in het kader van de updatebeoordeling vier afstudeerdossiers van voltijdstudenten en vier afstudeerdossiers van deeltijdstudenten uit de genoemde periode beoordeeld.

Op de visitatiedag is een inzage gegeven in doorsnede van uitgewerkte en beoordeelde toetsen uit alle jaren van de opleidingen. Verder is er inzage gegeven in leermiddelen zoals boeken en syllabi.

OS OER en Studiegids 2021 – 2022/ 2020 -2021 (voor de opleidingen Engels en Nederlands ook DT)

Curriculumoverzicht opleiding

Effecten covid-19 op onderwijs en tentamens (soms als bijlage ZER)

NSE 2018

Overzicht aanstelling en opleidingen van het team

Teamplan opleiding
Toetsplan opleiding
Toetsprogramma en dekkingsmatrix opleiding
Toegang tot digitale leeromgeving Onderwijs Online
Verwijzingen naar de landelijke kennisbases
Visie van de opleiding

Aanvullend Aardrijkskunde

Docentbeeld startbekwaam
Verslag SWOT
Uitwerking formatieve toetsing
Fasen toetsproces

Aanvullend Biologie

Plan van aanpak pilot vakdidactische verbinding
Samenvatting interne audit
Alumnionderzoek 2020
Leerlijn vakdidactiek
Persoonlijk beroepsbeeld en groeidossier
Handleiding Integrale toets Biologie
Pleidooi minor Veldwerk en Landschap
Artikel Zitter en Hoeve 2018

Aanvullend Duits

Enquête alumni
Enquête werkveld

Aanvullend Economie

Vakdidactische gesprekstoel Economie

Aanvullend Engels

HBO monitor
Alumnionderzoek en enquête 2020
Evaluatie WPL Engels
Rendementscijfers
Summary peer review (tweemaal)
Jaarverslag toetscommissie Engels
Steekproef leertaak Advanced Phonetics
Onderzoek eindfase studenten Engels
Handleiding integraal handelen Engels
Oplegger IH eindassessment

Aanvullend Frans

Alumnionderzoek 2021
Samenvatting gesprek werkveld
Leerlijn Internationalisering

Aanvullend Geschiedenis

Opleiding Geschiedenis stelt zich voor
Teamontwikkelplan
Leerlijnen in het curriculum
Landelijke peerreview notulen
Landelijke kalibreersessie onderzoek eindfase
Intervisie eindniveau
Resultaten onderwijsevaluaties
Analyse vragen aan alumni

Verslag gesprek alumni – werkveld
Analyse uitslagen landelijke kennistoets

Aanvullend Natuurkunde en Scheikunde

Reactie alumni
Kijkkader peerreview
Vakdidactische leerlijn natuur- en scheikunde

Aanvullend Nederlands

Integrale eindtoets niveau 1, 2 en 3

Aanvullend Pedagogiek
Werkveld enquête
Alumnionderzoek 2020
HBO monitor
Pilot integraal beoordelingsmoment niveau 3

Aanvullend Wiskunde

Beroepsprofiel leraar Wiskunde
Niveaubeschrijvingen curriculum
Schema curriculum